

Diakonhjemmet Høgskole

Olav Helge Angell
Anne Schanche Selbekk

Kirke og helse

Kartlegging av diakonalt helsearbeid innen Den norske kirke

Rapport 2005

Tittel: "Helse og kirke. Kartlegging av diakonalt helsearbeid innen Den norske kirke"

Forfattere: Olav Helge Angell og Anne Schanche Selbekk

Rapport nr 3/2005, Avdeling for forskning og utvikling, Diaforsk

ISBN 82-8048-052-8

Oppdragsgiver: Kirkerådet

Rapporten kan bestilles ved å henvende seg til biblioteket ved Diakonhjemmet Høgskole i Oslo, www.diakonhjemmet.no/biblioteket

Innholdsfortegnelse

Innholdsfortegnelse	3
Forord	5
1. Sammendrag	7
2. Innledning med oppdrag	15
Diakoni som satsingsfelt i Den norske kirke	15
Mål for den diakonale satsingen	17
Samarbeidet mellom Kirkerådet og Helse- og omsorgsdepartementet	17
Målet med prosjektet	19
Den videre fremstillingen	19
3. Kirken i velferdsstaten	21
Den norske velferdsmodellen	21
Kirkens og tredjesektorens rolle i velferdsstaten	21
Kirken og velferdsstatens ideologi	24
4. Metode og materiale	27
Utforming av skjema	27
Representativitet	28
Utfylling av skjemaet	30
Datas pålitelighet	31
5. Diakoni og velferdsarbeid – innholdsbestemmelse og organisering	33
Menighetenes diakonale orientering	33
De ansattes involvering i diakonien og diakoniens organisering	36
Om menighetene har diakon	36
Andres ansattes involvering i diakonalt arbeid	37
Hvem leder det diakonale arbeidet i menighetene?	39
Diakoniutvalg og årsplaner for det diakonale arbeidet	39
6. Diakoni i menighetene	41
Drift og betjening av institusjoner	41
Kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid	45
Kontakt- og fellesskapsbyggende rettet mot ulike aldersgrupper	45
Kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid rettet mot andre målgrupper	50
Diakoni i gudstjenesteliv og sjelesorg	57
Gudstjenesteliv	57
Sjelesorg	60
Diakonale tiltak vedrørende sosial urettferdighet og miljøvern	61
Bistandsspørsmål/menneskerettighetsarbeid	62
Miljøvern	63
Sosial urettferdighet i det norske samfunnet	64
Praktisk hjelp	64
7. Diakoniens utøvere – betalt og ubetalt arbeid	67
8. Samarbeidsrelasjoner i menighetsdiakonien	71
Samarbeid kirke – offentlig sektor på lokalt nivå	71
Omfanget av samarbeid	71
Samarbeidets mål og legitimitet	81
Samarbeid kirke – frivillig sektor på lokalt nivå	84
9. Sammenfatning og konklusjon	89
Referanser	95
Vedlegg 1 - tabeller	97

Til kapittel 5. Diakon og velferdsarbeid – innholdsbestemmelse og organisering	97
Til kapittel 6. Diakoni i menighetene.....	100
Til kapittel 7. Diakoniens utøvere – betalt eller ubetalt arbeid	111
Til kapittel 8. Samarbeidsrelasjoner i menighetsdiakonien	113
Vedlegg 2 – spørreskjema	117

Forord

Helse- og omsorgsdepartementet og Den norske kirke ved Kirkerådet har fra 1996 hatt et samarbeid som bl.a. er omtalt i St. meld. nr. 26 (1999-2000) Om verdier i den norske helsetenesta. Fra 2002 har departementet og kirken hatt en egen styringsgruppe for kirke-helsesamarbeidet. Departementet og Sosial- og helsedirektoratet har sammen med Den norske kirke arrangert en årlig kontaktkonferanse. Etter å ha drøftet mer prinsipielle spørsmål i disse konferansene valgte styringsgruppen i 2003 å satse på et mer konkret tema om samarbeid på lokalt plan. Helse- og omsorgsdepartementet bevilget i 2003 kr 200 000 for å få gjennomført en nasjonal kartlegging av menighetsdiakonien i Den norske kirke. Kartleggingen ble gitt som oppdrag til Diakonhjemmets høgskole ved Avdeling for forskning og utvikling. En referansegruppe for prosjektet ble oppnevnt av Kirkerådet. Gruppen bestod av prosjektleder Anne-Grethe Skjerve, diakon Astrid Sandsmark, forstanderinnen Guro Hellgren, professor Harald Askeland, forskningsleder Håkon Lorentzen, overlege Ingrid Hauge Lundby og diakonikonsulent i Kirkerådet, Kristin Fæhn.

Data til kartleggingen ble samlet inn høsten 2004 og vinteren 2005. Et spørreskjema ble sendt ut til alle menighetene i Den norske kirke med unntak av Tunsberg bispedømme, der en lignende undersøkelse ble gjennomført i 2003. Tunsbergundersøkelsen dannet utgangspunktet for den undersøkelsen som den foreliggende rapporten er basert på.

Det er å håpe at kartleggingen vil være til nytte for både helsetjenesten og kirken. For kirken utfyller kartleggingen for det første den kartleggingen som alt er gjort for Tunsberg bispedømme, for det andre er det første gangen det foreligger en systematisk undersøkelse av menighetsdiakonien i Den norske kirke. For helsetjenesten vil det forhåpentlig være av verdi å få kjennskap til menighetsdiakonien med tanke på mulig samarbeid med menighetene om hvordan deres ressurser kan nyttes til beste for pasienter og pårørende. I den sammenhengen er det verdt å nevne den vekten som undersøkelsen legger på å kartlegge samarbeidsforhold mellom menighetene i deres diakonale arbeid og den lokale helse- og sosialtjenesten. I rapporten blir det pekt på noen utfordringer til økt samarbeid til beste for begge parter og befolkningen generelt.

Vi vil takke for imøtekommenhet og velvilje i menighetene som fikk en ekstra belastning ved å skulle fylle ut skjemaet midt i alt annet arbeid de står i. Vi vil også takke Kirkerådet for all bistand under arbeidet. Spesielt går takken til diakonikonsulent Kristin Fæhn som har vært en aktiv oppfølger av kartleggingsprosjektet, en konstruktiv bidragsyter som har gitt mange gode og nyttige kommentarer og synspunkter under vegen gjennom det meste av prosjektperioden. Takk skal også Vibeke Fjeld, Astrid Dirdal og Tor Jørgen Andersen ha for arbeidet med å registrere elektronisk all informasjonen som ble samlet inn. Takk går også til styringsgruppen for kirke-helsesamarbeidet og til referansegruppen for prosjektet for gode og nyttige forslag og kommentarer underveis i arbeidet.

Diakonhjemmet høgskole 24. august 2005

Olav Helge Angell
Anne Schanche Selbekk

1. Sammendrag

Helse- og omsorgsdepartementet og Den norske kirke ved Kirkerådet har fra 1996 hatt et samarbeid som bl.a. er omtalt i St. meld. nr. 26 (1999 - 2000) *Om verdier i den norske helsetjenesten*. Bakgrunnen for samarbeidet er spørsmålet om hvordan kirken og helsetjenesten sammen kan møte utfordringene i helsetjenesten. Hva har helsetjenestene og kirken som felles utfordringer og på hvilken måte kan partene ha nytte av samarbeid med hverandre?

Kirken representerer her både de sentralkirkelige organer, kirkelige institusjoner og de enkelte menighetene på lokalt plan i Den norske kirke. Målet med den foreliggende rapporten er å vise hva slags ”diakonalt helsearbeid” menighetene utøver på lokalt plan og hvordan arbeidet inngår i samarbeid med offentlige organer. Videre er det et ønske med rapporten å peke på områder der samarbeidet kan utvikles og styrkes. Helsearbeid kan i denne sammenheng forstås i vid betydning, og favner virksomhet som vi også kan kalle velferdsarbeid. Kartleggingen omfatter også en vurdering av hvordan menighetene ser på seg selv som velferdsaktør, hva de tenker er viktig å drive med i det diakonale arbeidet og hvordan de vurderer relasjonen mellom kommune og lokalsamfunn.

Resultatene i kartleggingen sees i lys av tre bakgrunnsvariabler. Den første er hvilket *bispedømme* menighetene tilhører. Variabelen er valgt for å si noe om regionale forskjeller mellom menighetene. Den andre er om menighetene har en *diakonressurs* (enten diakon, diakoniarbeider eller ungdomsdiakon) og er valgt for å si noe om bemanningssituasjonens betydning for menighetens diakonale arbeid. Den tredje er *kommunestørrelse* og er valgt for å si noe om betydningen av folketall. Det er viktig å presisere at data i rapporten er menighetenes rapportering og definering av sitt diakonale helsearbeid, og representerer i så måte kun den ene parten i et eventuelt samarbeid. Rapporten har samtidig det som mål at ansatte i offentlige instanser kan ha nytte av informasjon om hva slags arbeid som foregår i menighetene, og vurdere potensialer for samarbeid i kjølvannet av dette.

Menighetenes diakonale orientering

Å møte menneskers åndelig behov, drive sjelesorg og utruste og rekruttere frivillige medarbeidere er de tre områdene for diakonal virksomhet som menighetene vurderer høyest uavhengig av om menighetene driver virksomheten eller ikke. Alle disse tre områdene er knyttet til kirkens egenart, vurdert som en forvalter av åndelige verdier og som en frivillig aktør i forhold til velferdsarbeid. Går man dypere ned i analysen av menighetenes vurderinger av hva som er viktig diakonalt arbeid finnes det grunnlag for å definere fem diakonale profiler som menighetene tillegger ulik betydning. Den dimensjonen menighetene tillegger størst betydning, er den *omsorgsorienterte* profilen der menighetene vurderer tiltak som besøkstjeneste, sorggrupper, ungdomsdiakoni og arbeid blant mennesker med rusproblemer høyt. Menighetene tillegger også den *samarbeidsorienterte* profilen; som kjennetegnes av en orientering der samarbeid med kommunen gjennom lokale samarbeidsgrupper, kriseteam og samarbeid med ideelle og humanitære organisasjoner og institusjoner i nærmiljøet, og den *kirkeorienterte* profilen; som innebærer en vektlegging av religiøse aktiviteter som bønnegrupper, alphakurs og sangkor for barn, stor betydning. De profilene menighetene tillegger minst vekt er den *politiske- og nødsorienterte* profilen som innebærer en vektlegging av krise- og nødsarbeid på den ene siden og internasjonalt politisk arbeid på den andre, og den *institusjonsorienterte* profilen som kjennetegnes av at det å drive institusjoner er viktig, gjerne i samarbeid med kommunen. Det å ha diakon påvirker menighetenes diakonale orientering. Ut

1. Sammendrag

fra den foreliggende analysen gjelder det særlig i vurderingen av hvor stor betydning en politisk og nødsorientert diakoniprofil og en omsorgsorientert diakoniprofil har.

Flest menigheter tillegger altså den omsorgsorienterte diakonien mest betydning i deres vurderinger av hva som er viktig diakonalt arbeid. Den samarbeidsorienterte modellen blir også tillagt stor betydning av mange menigheter. Dette sier oss noe om at mange menigheter setter samarbeidet med offentlige og frivillige instanser høyt i sitt diakonale arbeid og at mange menigheter, i alle fall i teorien, er åpne for å utvikle og styrke det lokale samarbeid med offentlige instanser. Fra menighetenes vurderinger av hva som er viktig diakonalt arbeid skal vi gå over til å se på menighetenes diakonale praksis.

Organisering av det diakonale arbeidet

Diakon er en stillingstype innenfor Den norske kirke som er ansatt for å ivareta og lede menighetenes diakonale arbeid. Det å ha diakon eller ikke vil i så måte være et viktig prinsipp i forhold til kvantitet og kvalitet i det diakonale arbeidet. En tredjedel av menighetene i utvalget har diakon. Diakondekningen er langt større i Oslo enn i andre deler av landet, og lavest i de tre nordligste bispedømmene. Hvis vi tar med diakoniarbeideren (ansatt i diakonstilling uten formell kompetanse) og ungdomsdiakonen (diakon ansatt for å arbeide spesielt med ungdom) har snaut halvdelen av menighetene i utvalget en diakoniressurs i menigheten enten alene eller sammen med andre menigheter.

Er det så bare diakonen som driver diakonalt arbeid? Undersøkelsen viser at også mange andre yrkesgrupper i menigheten er involvert i det diakonale arbeidet. Et stort flertall av menighetene i utvalget oppgir at presten er involvert i diakonalt arbeid, og i mange tilfeller der det ikke er ansatt diakon, vil det være sognepresten som leder det diakonale arbeidet. Kateket er en yrkesgruppe som er ansatt i menighetene for å drive undervisningsarbeid i forhold til barn og ungdom. To femtedeler av menighetene i utvalget som har denne yrkesgruppen oppgir at den er involvert i diakonal virksomhet. Dette sier noe om at mange menigheter definerer diakonalt arbeid bredt, som noe som angår alle aspektene ved det kirkelige liv.

De frivillige er også involvert i ledelsen av det diakonale arbeidet. Godt og vel halvdelen av menighetene i utvalget har et diakoniutvalg som bistår diakonen (eller sogneprest el.a) i planlegging og utforming av det diakonale arbeidet, andre råd og styrer i menighetene har også noe av samme funksjon. En drøy tredjedel av menighetene har utviklet årsplaner for det diakonale arbeidet, her er det et stykke vei å gå før alle menigheter har årsplaner for det diakonale arbeidet.

Drift og betjening av institusjoner

Per i dag fungerer ca en tittel av menighetene i utvalget som serviceytere for det offentlige gjennom drift av institusjoner, primært barnehager, men også alders- og sykehjem. Mye tyder imidlertid på at dette er en type virksomhet som menighetene i mindre og mindre grad utfører. Dette stemmer overens med teorien i form av at få menigheter tiller en institusjonsorientert profil stor betydning. Det er flest menigheter som driver institusjoner i Oslo-regionen, mens det i de nordligste fylkene bare er få menigheter som driver denne type virksomhet.

Menighetene i Den norske kirke har allikevel en viktig rolle i forhold til institusjoner, men da som en komplementær serviceyter av mer kirkelige tjenester, som andakt/gudstjeneste og besøk(sjelesorg), samt i form av sosiale samlinger. Dette gjelder i første rekke alders- og sykehjem. Det interessante her er at denne type aktivitet finnes over hele landet, i små og

1. Sammendrag

store menigheter og i menigheter med og uten diakon. Det å ha diakon påvirker imidlertid hvilke tilbud som gis. Menighetene har i større grad sosiale samlinger og besøk som tilbud til institusjonen når de har ansatt diakon.

Kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid

De aller fleste menighetene i utvalget driver det vi kan kalle kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid. Denne kategorien omhandler alt arbeid som har som sitt formål å skape kontakt og fellesskap mellom mennesker, og favner aktiviteter fra babysang, småbarnstreff, speider, ungdomskafé og trim for eldre til sorggrupper, værested for rusavhengige og besøkstjeneste for somatisk syke. Mange av disse aktivitetene har karakter av å være primærforebyggende arbeid, spesielt barne- og ungdomsarbeidet. Andre tiltak har karakter av å være sekundær eller tertiærforebyggende, som arbeid rettet mot rusavhengige, folk med psykiske lidelser osv.

De målgruppene flest menigheter har arbeid i forhold til er barn og eldre. Mye menighetsarbeid med lange tradisjoner er arbeid rettet mot disse gruppene. Ungdom er en gruppe som har fått økt oppmerksomhet som målgruppe for diakonale tiltak de siste årene, og halvdel av menighetene i utvalget har arbeid med denne målgruppen. Flere menigheter har sågar ansatt ungdomsdiakoner bl.a. til å drive lavterskeltilbud for ungdom. Ensomme og sørgende er en annen viktig målgruppe for det diakonale arbeidet i menighetene. Mange menigheter tilbyr ensomme og sørgende enten besøkstjeneste eller sorggrupper. Andre målgrupper, som menighetene har tilbud for, er familier, somatisk syke, psykisk utviklingshemmede, flyktninger/innvandrere, mennesker med psykiske lidelser og rusavhengige.

Hvilke faktorer påvirker om menighetene driver arbeid rettet mot ulike målgrupper? Det å ha diakon viser seg svært viktig i forhold til om menighetene driver kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid, uansett hvilke målgrupper det gjelder. Kommunestørrelse er også viktig, dette gjelder i hovedsak for arbeid rettet mot aldersgruppene, men derimot *ikke* i arbeid rettet mot ensomme/sørgende, psykisk utviklingshemmede, flyktninger og innvandrere, mennesker med psykiske lidelser/selvmedstruede og rusavhengige. Dette forsterker betydningen diakonen har for om menighetenes engasjement i denne type arbeid.

I forhold til mange av målgruppene som er spesifisert i undersøkelsen, er Oslo og delvis Borg de bispedømmene der størst del av menighetene i utvalget har et engasjement. Det er allikevel interessant å se at andre bispedømmer utmerker seg i forhold til enkeltgrupper; Møre har mest arbeid rettet mot psykisk utviklingshemmede, Hamar har mest arbeid rettet mot flyktninger/innvandrere, Stavanger har mye arbeid rettet mot ensomme og sørgende og Agder har mye arbeid rettet mot rusavhengige.

Det kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid som drives av menighetene, er stort i omfang, det omfatter mange målgrupper og strekker seg over et bredt spekter av aktiviteter. Aller mest arbeid blir drevet i forhold til barn, eldre og ensomme/sørgende. Mange av aktivitetene inngår i den omsorgsorienterte diakoniprofilen, og vi ser at det er god sammenheng mellom praksis og teori når mange menigheter ga denne profilen stor betydning.

Diakoni i gudstjenesteliv og sjelesorg

Noe av det diakonale arbeidet i menighetene bærer preg av å være orientert mot den gudstjenestefeirende menighet. Diakonien har en egen dag i kirkeåret (14. søndag e. pinse) som feires av en tredjedel av menighetene i utvalget. Halvdelen av menighetene bruker gudstjenester gjennom kirkeåret til å fokusere spesielle målgrupper eller tematikk knyttet til

1. Sammendrag

diakoni, f.eks. etterlatte, menneskerettigheter/ bistand, integrering av psykisk utviklingshemmede, miljøvern og eldre. Diakonien har også sin plass i tilretteleggingen av og rammen rundt gudstjenesten. Svært mange menigheter har kirkekaffe i etterkant av gudstjenesten og kirkeverter som ønsker velkommen til kirken. Et viktig tema her er tilrettelegging for funksjonshemmede. Under halvdelen av menighetene i utvalget har rullestolrampe, teleslynge, stor skrift i bøker eller andre tiltak som gjelder tilrettelegging av gudstjenesten. Her er det enda et stykke vei å gå før alle kirkene er tilrettelagt for funksjonshemmede.

Sjelesorg er en tjeneste kirken alltid har tilbudt gjennom prestatjenesten. En del menigheter tilbyr også sjelesorg utover det presten utøver, spesielt gjennom diakonen.

I denne sammenheng har vi spurt menighetene i hvilken grad de opplever at kommunalt ansatte henviser mennesker til sjelesorg i kirken. Det er få menigheter som opplever dette i stor grad, men ca en tredjedel av menighetene oppgir at kommunalt ansatte henviser mennesker til sjelesorg i kirken enten i noen grad eller i stor grad. Denne andelen er også større når det er diakon ansatt.

Diakoni vedrørende sosial urettferdighet og miljøvern

Diakonal virksomhet er ikke bare knyttet til omsorgsarbeid, også til materielt livsgrunnlag og sosial rettferdighet, dette er sågar et prioritert område. *Bistandsspørsmål og menneskerettighetsarbeid* er et område der et stort flertall menighetene har et engasjement, først og fremst gjennom innsamlingsaksjoner. Her er det lite forskjell mellom bispedømmene når det gjelder om de har et slikt engasjement.

Miljøvern er et annet område der en liten del av menighetene har et engasjement. Her har noen menigheter satset bredt ved å markedsføre seg som grønn menighet med en vektlegging av miljø, forbruk og rettferdighet. Slike aktiviteter er noe mer utbredt i menigheter med diakon.

Bare et lite antall menigheter i utvalget har aktiviteter rettet mot *sosial urettferdighet i det norske samfunnet*. Denne kategorien fanger opp de menighetene som driver politisk arbeid. Samtidig vurderer menighetene det å være de svakest røst i norsk offentlighet som en viktig diakonal oppgave. Her ser vi at det er et sprik mellom teori og praksis. Å drive påvirkningsarbeid for helse- og sosialreformer er imidlertid en diakonal aktivitet som menighetene vurderer lavt. Det å ha diakon har ingen betydning for om menigheten er politisk aktiv eller ikke. Skal en frivillig aktør (noe man kan analysere kirken som) samarbeide med det offentlige kan det å samtidig innta en sterk politisk posisjon være problematisk. Man står i en rollekonflikt der man på den ene siden er vaktbikkje, og på den andre siden fungerer som serviceyter for det offentlige, avhengig av økonomiske midler. Det er få menigheter i Den norske kirke som står i et slikt dilemma og man kan også stille spørsmålet om flere burde vært det. Aktiviteter rettet mot sosial urettferdighet og miljøvern er mest utbredt i Oslo og Sør-Hålogaland, samt Bjørgvin i forhold til miljøvern og Stavanger i forhold til aktiviteter rettet mot sosial urettferdighet.

Praktisk hjelp til vanskeligstilte er en fjerde kategorisering av denne type arbeid. En fjerdedel av menighetene oppgir at de gir bl.a. økonomisk hjelp til vanskeligstilte, praktisk råd og veiledning, barnevakt og leksehjelp. Slike aktiviteter er mest utbredt i Oslo og minst utbredt i de nordligste bispedømmene, og både diakon og kommunestørrelse har en effekt for om menighetene driver slikt arbeid.

1. Sammendrag

Disse tiltakene inngår delvis i en politisk og nødsorientert diakoniprofil. Som vi så hadde denne profilen samlet sett en svakere betydning enn den omsorgsorienterte og den kirkeorienterte. Allikevel er det mange menigheter som spesielt har et engasjement i bistandsspørsmål/menneskerettighetsarbeid.

Diakonens utøvere – betalt eller ubetalt arbeid

Rekruttering og utrustning av frivillige er et arbeid som menighetene vurderer høyt som viktig diakonalt arbeid. I forhold til å drive kirkelig velferdsarbeid er tilgang på frivillige helt nødvendig for å holde aktiviteten oppe. I hvor stor grad er så frivillige involvert i det diakonale arbeidet?

Å yte tjenester i forhold til institusjonene er først og fremst utført av ansatte alene, for alle institusjoner i mer enn halvdel av tilfellene, eller av ansatte i samarbeid med frivillige. Bruk av frivillige er størst i forhold til aldergruppene og familier, der flere tiltak er drevet bare av frivillige enn de som er drevet bare av ansatte. Når det gjelder arbeid rettet mot de spesielle målgruppene, er bildet litt annerledes. Her drives en større del av tiltakene bare av ansatte, dette er tydeligst i forhold til arbeid med mennesker med psykiske lidelser og/eller selvmordstruede. Dette kan tolkes som en profesjonalisering av diakonien rettet mot disse gruppene og et økt behov for veiledning av frivillige. Slik sett blir ansatte som har fagkompetanse relevant for den situasjonen som disse målgruppene befinner seg i, nødvendig i utføring av kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid. I arbeidet rettet mot mennesker i en spesiell livssituasjon, viser det seg at menigheter med diakon i større grad rapporterer at arbeidet utføres av ”frivillige + ansatte” i forhold til ”bare ansatte”, enn i menigheter uten diakon. Dette kan vi tolke dit hen at diakonen har en rolle i forhold til de frivillige, og påvirker i hvilken grad frivillige er involvert i tiltakene.

Samarbeidsrelasjoner i menighetsdiakonien

Menighetens samarbeid med offentlig sektor strekker seg fra samarbeid eller kontakt i enkeltsaker til formalisert samarbeid over tid, f.eks. gjennom drift av institusjoner, ungdomskafé eller frivillighetssentral. Ved å bruke en bred samarbeidsvariabel som favner hele denne bredden, samarbeider alle menighetene i utvalget med en eller annen offentlig instans. Flest menigheter oppgir at de samarbeider med alders- og sykehjem og mye av dette samarbeidet er som vi vet betjening av institusjoner. Mange menigheter samarbeider også med skoler og barnehager. I forhold til mer spesialiserte offentlige tjenestetilbud er psykiatri den instansen som flest menigheter i utvalget samarbeider med. Dette gjelder snaut halvdel av menighetene i utvalget. Mye av dette samarbeidet er kontakt i enkeltsituasjoner. Vel en tredjedel av menighetene i utvalget samarbeider med det offentlige om omsorg for psykisk utviklingshemmede, med etat for kultur og fritid og med politi, mens en snau tredjedel av menighetene samarbeider med de offentlige hjemmetjenestene, med sosialtjenesten og helsestasjon. En fjerdedel av menighetene samarbeider med flyktningtjeneste, mens noen færre menigheter samarbeider med rusomsorg, barnevern og arbeidskontor. Dette er en ganske imponerende oversikt som viser at det er mye kontakt mellom menighet og kommunale/offentlige instanser. Agder er det bispedømme som generelt har den sterkeste samarbeidsprofilen (samarbeider mest med flest) i forhold til denne variabelen, sammen med Oslo, Borg og Stavanger. Nidaros har den svakeste samarbeidsprofilen. Det å ha diakon gir seg utslag i forhold til mange av disse instansene, utenom kultur og fritid, politi og barnevern. Kommunestørrelse har samlet sett mindre effekt, men gir seg utslag i forhold til barnehage, omsorg for psykisk utviklingshemmede, hjemmetjeneste, helsestasjon, flyktningtjeneste. Her spiller det nok en rolle at samarbeid med både hjemmetjeneste og helsestasjon er mest vanlig i

1. Sammendrag

Oslo. Hvor tett dette samarbeidet er som her er målt, kan man imidlertid stille spørsmålsteget ved.

Samarbeid i kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid representerer et forholdsvis tett samarbeid. Eksempel på slikt samarbeid er organisering av sorggrupper i samarbeid med frivillighetssentral, besøkstjeneste i samarbeid med hjemmetjeneste eller småbarnstreff i samarbeid med helsestasjon. Med det forbehold om at vi her kan stå overfor manglende rapportering, er det få menigheter som oppgir at de samarbeider med offentlige instanser i dette arbeidet. Tallene er relativt sett noe høyere i forhold til arbeid rettet mot mennesker i en spesiell livssituasjon, men fremdeles lave. Hva kan dette skyldes? Regner menighetene i sitt kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid som "sitt eget"? Ser menighetene ingen nytte i å samarbeide? Noen av tiltakene har innholdselementer som et offentlig tiltak rettet mot samme målgruppe ikke ville hatt, i form av andakt, bønn osv. På den andre siden har mange av de kontakt- og fellesskapsbyggende tiltakene menighetene tilbyr en mer allmenn forebyggende karakter, f.eks. lavterskeltilbud rettet mot ungdom, væresteder og kafé rettet mot ulike målgrupper, sorggrupper, samlivskurs osv der et samarbeid ville være nyttig for begge parter. Mange menigheter samarbeider ellers både med indre- og ytre misjonsorganisasjoner, andre kristne organisasjoner og andre frivillige organisasjoner i det kontakt- og fellesskapsbyggende arbeidet.

Å delta i samarbeidsfora med kommunen representerer også en tettere form for samarbeid. En sjettedel av menighetene har et slikt samarbeid med kommunen. Det dreier seg her bl.a om fora vedrørende forebyggende arbeid for barn og unge, sorgarbeid, eldres situasjon og besøkstjeneste. Diakonen har stor betydning for om menigheten deltar i slike fora.

Lokalt krisearbeid er et annet felt mange menigheter samarbeider med det offentlige om, enten gjennom lokale kriseteam eller andre former for kriseberedskap. Dette samarbeidet er uavhengig av kommunestørrelse og om menigheten har diakon.

Den lokale frivillighetssentral er en instans som bygger bro mellom frivillige organisasjoner og kommune. Av de menighetene som ligger i en kommune med frivillighetssentral, er det tredjedeler av menighetene som samarbeider. Dette viser at det er en relativt stor kontakt mellom menighetene og frivillighetssentralen. Her forholder det seg slik at både menigheter med diakon og menigheter i kommuner med høyere innbyggertall i større grad samarbeider med frivillighetssentralen. Ettersom menighetene i stor grad må og vil basere sin virksomhet på frivillig innsats, er det her et potensial som bør utnyttes. Et samarbeid med frivillighetssentralen – der slik finnes – burde være en selvfølge der begge parter kunne dra nytte av hverandres lokalkunnskap og ressurser. Samlet sett ligger det her en utfordring til menighetene som ikke har slikt samarbeid, ikke minst i de menighetene som har diakon

Et mål på tetthet i samarbeidet får vi ved å slå sammen variablene "deltakelse i samarbeidsfora med kommunen", "samarbeid med frivillighetssentralene", "samarbeid i kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid" og "samarbeid i arbeid rettet mot sosial urettferdighet og miljøvern". Halvdelen av menighetene har positivt svar på en eller flere av disse variablene, og kan sies å ha et tettere samarbeid med kommunen. Det å ha diakon har stor effekt på denne variabelen, også i forhold til i hvilken grad menighetene skårer på flere av disse variablene.

Hvordan vurderer menighetene relasjonen til kommunen og lokalsamfunnet? De fleste menigheter uttrykker at det er viktig å engasjere seg bredt i saker som angår lokalsamfunnet.

1. Sammendrag

De er derimot mer usikre på om kommunen regner dem som en ressurs i velferdssammenheng og om kommunen er opptatt av det som skjer i menigheten og det arbeidet menigheten er engasjert i. Her ligger muligens også noe av forklaringen på hvorfor menighetene ikke i større grad samarbeider i det kontakt- og fellesskapsbyggende arbeidet. Menighetene opplever også at det i stor grad er dem som tar kontakt med kommunen og ikke omvendt. Dette tilsier at det er behov for en langt større grad av kontakt og dialog mellom menighet og kommune, og menighetene etterspør indirekte at kommunen tar mer initiativ til kontakt. Hva kan grunnen være til at kommunen ikke gjør nettopp dette? Handler det om manglende bevissthet i forhold til hva menighetene kan tilby, eller handler det om manglende prioritering? Menighetene opplever at kommunen ønsker samarbeid først og fremst fordi menighetene har tillit i lokalsamfunnet og i mindre grad fordi den har en spesiell kompetanse knyttet til åndelig og eksistensielle spørsmål og har et stort aktivitetstilbud innenfor områder der kommunen har et ansvar. Om kommunen ville vurdert dette på samme måte kan ikke denne rapporten si noe om.

Sammenfatning og konklusjon

Menighetsdiakonien i Den norske kirke er et betydelig, allsidig og bredt arbeid som innebærer mange ulike arbeidsmåter, tiltak og aktiviteter rettet mot ulike målgrupper og spredt utover hele landet. Arbeidet som her er kartlagt er forankret i den lokale menighet.

Kartleggingen viser at det er et utstrakt samarbeid mellom menighet og kommunen/offentlige instanser i det diakonale arbeidet, og at det er mange samarbeidsrelasjoner å bygge videre på. Men selv om det er mange kontaktpunkter, kan det virke som det fortsatt er mange muligheter for å videreutvikle samarbeidet der dette er ønskelig for partene.

Potensial for utvikling av mer og eventuelt nærere samarbeid finnes i forhold til betjening av institusjoner, utenom alders- og sykehjem der samarbeidet allerede synes å være omfattende. Menighetene betjener i liten grad sykehus, psykiatriske institusjoner/dagsenter (både kommunal og statlig), institusjoner for rusavhengige, institusjoner/dagsenter for psykisk utviklingshemmede og funksjonshemmede og fengsel. Potensialet ligger også her i den diakonale tradisjonen der nettopp betjening av institusjoner lenge har vært en innarbeidet tjeneste i den enkelte menighets liv.

Samarbeid med offentlige instanser i det kontakt- og fellesskapsbyggende arbeidet er relativt lite utbredt, og her ligger potensialer for større samordning og kontakt mellom menighet og offentlige instanser.

Hva kan man så gjøre for å oppnå mer samarbeid og kontakt mellom menighet og offentlige instanser? Gjensidig kunnskap og dialog om hverandres arbeid og interesse synes her grunnleggende, og data viser et behov for dette. Gjennom hele rapporten har det også vist seg at det å ha diakon både styrker menighetens diakonale arbeid, i tillegg til at det styrker samarbeidsrelasjonene til det offentlige. Som en følge av dette vil det å ansette flere diakoner, og sikre de diakonene som lever med en usikker finansiering, være viktig for å sikre og videreutvikle samarbeidet mellom menighet og offentlig sektor.

1. Sammendrag

2. Innledning med oppdrag

Målet med prosjektet som ligger til grunn for denne rapporten, har vært å kartlegge ”diakonalt helsearbeid” på lokalt nivå i regi av Den norske kirke og hvilke samarbeidsrelasjoner som er etablert med helse- og sosialtjenesten og frivillige organisasjoner. Helsearbeid er i denne sammenhengen vidt å forstå i det selve helsebegrepet kan gis vid betydning. Det arbeidet som er kartlagt i undersøkelsen, favner virksomhet som vi også kan kalle velferdsarbeid. Det tar i hovedsak utgangspunkt i den definisjonen av diakoni som er gitt i offisielle, kirkelige dokumenter.

Diakoni som satsingsfelt i Den norske kirke

Den norske kirkes offisielle definisjon av diakoni er som følger:

Med diakoni forstås kirkens medmenneskelige omsorg og fellesskapsbyggende arbeid, og den tjeneste som i særlig grad er rettet mot mennesker i nød¹.

Diakoni har en totusenårig tradisjon i den kristne kirken. I den kristne religionen som vokste fram og spredte seg i området rundt Middelhavet i de første hundreårene av vår tidsregning, var omsorg for nesten en sentral verdi. Kirken organiserte arbeid til beste for syke og andre trengende. Arbeidet var både det vi i dag ville kalle arbeid for vanskeligstilte i nærmiljøet, nøds- og katastrofearbeid, besøkstjeneste av ulike slag for syke, gamle, folk som satt i fengsel og andre, og etter at forfølgelsesens tid var over, arbeid med faste, fysiske innretninger som steder for velgjørenhet og velferd, det vi i dag vil kalle institusjonsdiakoni. Institusjonsdiakonien i sin enkleste form ble tidlig organisert av menighetene, men ble etter hvert ”organisasjonsbasert” i den betydningen at det i stor grad ble de religiøse ordenene og klostrene som overtok omsorgsvirksomheten.

Da kirken ble etablert i Norge, gikk det ikke lenge før institusjoner ble etablert av kirken, som oftest drevet av klosterordner. Gjennom hele middelalderen var kirken den primære velferdsyteren. I og med Reformasjonen ble dette endret og staten – som overtok kirken – ble en viktigere velferdsaktør. Fra midten av 1800-tallet fikk vi igjen en framvekst av en egen kirkelig diakonitjeneste, både i form av institusjoner og f.eks. menighetspleie. Etter hvert har mange virksomheter blitt overtatt av det offentlige. Det gjelder også menighetspleien, som på 1980-tallet stort sett ble overtatt av kommunene gjennom hjemmesykepleien.

Innenfor menighetsdiakonien i Den norske kirke i dag satses det blant annet på besøkstjeneste overfor enslige, syke og innsatte i fengslene, innsats for asylsøkere, flyktninger og innvandrere, i ikke liten grad på de samme målgruppene som i de første århundrene. Det satses videre på forebyggende og fellesskapsbyggende tiltak for barn, unge, familier og eldre. Omsorgen for skaperverket og vernet om menneskeverdet ligger også innenfor diakoniens område. Miljøvern og kritikk av forbrukersamfunnet er i økende grad på menighetenes dagsorden. Det er ansatt diakoner til å lede og samordne den diakonale tjeneste i ca. 200 menigheter i Den norske kirke. I menigheter der det ikke er tilsatt diakon, samarbeider gjerne prester og frivillige² om denne tjenesten.

¹ Kirkerådet 1997.

² I denne rapporten vil vi bruke uttrykket frivillige om dem som utfører frivillig arbeid, dvs. de som er engasjerte

2. Innledning med oppdrag

I hele kirkens historie har omsorg for syke mennesker hatt en sentral plass og kristendommen innebar et nytt syn på sykdom og gav syke mennesker en verdighet de ikke hadde hatt tidligere i de klassiske kulturene³. I nyere historie har kirken ved diakonien hatt en entreprenørfunksjon i utvikling av helsetjenestetilbud både i form av forebygging, behandling og undervisning.

Diakoni er ett av de fire satsingsområdene for Den norske kirke i perioden 2002 – 2005, vedtatt av Kirkemøtet i 2001⁴. I dokumentet som beskriver de ulike satsingsområdene, heter det om diakonien at den er kirkens ”kroppsspråk” og er nødvendig for at kirken skal ha troverdighet i befolkningen. Menneskers ulike behov skal kirken møte med ”kjærlighet, omsorg og handlekraft”, som en konsekvens av evangeliet, heter det i dokumentet.

Utfordringene til diakonien i dagens situasjon er mange. Kirkemøtet framhever det tvetydige ved dagens situasjon i det norske samfunnet, bl.a. når det gjelder velferdssituasjonen materielt, sosialt og kulturelt:

De fleste slipper bekymring for ”det daglige brød”, men avstanden mellom fattige og rike øker. Kvinners stilling i samfunnet er endret, men mange bærer også tunge byrder. Helse- og sosialhjelpsordningene er omfattende, men likevel kjenner mange på kroppen de knappe økonomiske ressursene lokalt. Et betydelig flerkulturelt innslag øker kjennskapet til mangfoldet, men vi ser også mange utslag av fremmedfrykt.

Familiemønstre er i rask endring, og tradisjonelle sosiale nettverk svekkes. Av ulike grunner opplever mennesker at de blir utestengt fra fellesskap. Mange er ensomme og rotløse, og mange utsettes for overgrep og seksualisert vold. Selv om landets offentlige helse- og sosialtjeneste har overtatt mye av den rolle som kirken tidligere har hatt som velferdsaktør, er diakoni like fullt en sentral oppgave for enhver kristen menighet.

En av de store utfordringene kirkemøtet peker på for diakonien, er å sikre respekten for menneskeverdet, det være seg i hjem og familie, arbeidsliv eller i samfunnsstrukturene. Disse utfordringene innebærer en appell til mennesker om å engasjere seg mot urett og undertrykkelse, om å våge å stå på barriadene og ta ansvar. Det gjelder også vern om skaperverket både nasjonalt og globalt. I sin begrunnelse for å gjøre diakoni til satsingsområde sa komiteen som forberedte saken for kirkemøtet:

Gjennom valget av diakoni ønsker komiteen å styrke kirkens helhetlige tjeneste, både overfor egne medlemmer og utad overfor alle mennesker i nød. Dokumentet *Diakoni – et annerledes språk*⁵ gir et viktig tilfang til en fornyelse av den diakonale satsing. Komiteen vil understreke at diakonien skjer både i en lokal og en global sammenheng og omfatter alle sider ved det menneskelige liv, fysisk, sosialt og åndelig.

Komiteen kunne også ha tatt med den psykiske dimensjonen i menneskelivet. Det er en dimensjon som kirken gjennom sin diakoni er og har vært svært opptatt av.

i ulønnet innsats, jf. for eksempelf.eks. Alwall 1999 og Lorentzen 1994.

³ Angell 2001.

⁴ Kirkemøtet 2002.

⁵ Wenaas 2001.

Mål for den diakonale satsingen

Som mål for satsingen på diakoni sier Kirkemøtet at kirken skal gjenspeile, så vel i ord som i handling, at ”mennesket er skapt av Gud med et absolutt verd og til fellesskap med andre mennesker”. Spesielt har Kirkemøtet det ønsket for diakonien på menighetsplan at den ”må være [åpen] for de nye utfordringene som kommer til syne i lokalmiljøet”. Disse målene er nedfelt i strategiformuleringene for den lokale diakonien som kirkemøtet vedtok:

- Menighetene må arbeide for å inkludere og ansvarliggjøre mennesker i diakonal tjeneste
- Menighetene må sette på dagsordenen en aktiv innsats for å avdekke og forebygge vold innenfor rammen av Det økumeniske tiåret mot vold
- Menighetene må tilrettelegge store og små fellesskap slik at også mennesker med funksjonshemninger føler seg inkludert
- Kirken skal være en kritisk røst i samfunnet, både lokalt, nasjonalt og internasjonalt, med særlig vekt på menneskerettigheter, fattigdomsbekjempelse og vern om skaperverket
- Styrke samarbeidet med nasjonale samarbeidspartnere om internasjonal diakoni og solidaritet gjennom en bred involvering av hele menigheten

Diakoni var også tema på Kirkemøtet 2003. Det ble framhevet at det er viktig med ”en kirke som bryr seg”. Det kan skje innenfor rammen av tiltak i lokalmenigheten, det skjer der noen har sans og blick for den som trenger en neste, og så vet å omsette det som blir sett, i handling. Utgangspunktet er Jesu nærvær og at det får prege enkeltmennesker og fellesskap slik at noen som særlig trenger det, ”får bekreftet tilhørighet, verdighet og framtid i møtet med evangeliet”. Å finne ut av utfordringene på best mulig måte er en oppgave for den lokale menigheten, både hvilke utfordringer som bør prioriteres i det diakonale arbeidet og hvordan det bør skje.

Samarbeidet mellom Kirkerådet og Helse- og omsorgsdepartementet

Siden 1996 har Kirkens Arbeidsgiverorganisasjon og Kirkerådet deltatt i samtaler med Helse- og omsorgsdepartementet om ”korleis kyrkja og helsetenesta saman kan møte nokre av dei utfordringane ein står overfor i helsetenesta”, blant annet når det gjelder eksistensielle spørsmål hos pasientene, og diakoniens rolle i helsetjenesten mer generelt. I 1999 ble det lagt fram en rapport som et resultat av en foreløpig kartlegging av et grunnlag som helsetjenesten og kirken kan bygge på i et fortsatt samarbeid⁶. Om rapporten heter det i St.meld. nr. 26 (1999–2000) Om verdier i den norske helsetenesta⁷:

Rapporten syner at diakonalt arbeid i form av samarbeid mellom kyrkjelydane og kommunehelsetenesta er eit primært verksemdsområde for kyrkja. Ikkje minst står arbeid mellom eldre sterkt. På sentralt hald er dette samarbeidet lite formalisert, og det er lite samordna forskning og fagutvikling.

⁶ Kirkens Arbeidsgiverforening 1999.

⁷ Kilde: <http://odin.dep.no/hod/norsk/dok/regpubl/stmeld/030005-044001/hov004-bn.html>

2. Innledning med oppdrag

I rapporten blir det foreslått at det blir oppretta ordningar for betre kontakt mellom helsestyremaktene og kyrkja. Rapporten peikar på at dette vil kunne gje mykje innanfor utdanning, rekruttering og ved tiltak i forhold til menneske i sårbare fasar av livet. Eit av verkemidla som blir foreslått er etablering av tverrfaglege forskingssentra i samarbeid mellom diakonale sjukehus og offentlege helseinstitusjonar slik ein kjenner det frå ein del andre land.

I Stortingsmeldingen uttaler departementet at arbeidet vil fortsette med mål å ”finne fram til gode samarbeidsformer mellom diakonien og den offentlege helsetenesta.”

Helse- og omsorgsdepartementet og Den norske kirke ved Kirkerådet har inngått en samarbeidsavtale for 2004-2005 med sikte på å styrke samarbeidet mellom Den norske kirke og den offentlige helsetjenesten. Det vises til departementets St. prp. nr. 1 (2003-2004) hvor det i Regjeringens verdigrunnlag vises til at

Oppfølging av St.meld. nr. 26 (1999–2000) Om verdier i den norske helsetenesta vil fortsette bl.a. gjennom den årlige kirke/helse-konferansen og inngåelse av samarbeidsavtale mellom Helsedepartementet og Kirkerådet.⁸

Partene har forpliktet seg til å gjennomføre konkrete prosjekter som fremskaffer kunnskap, initierer nye tiltak og bidrar til utvikling av et fruktbart samarbeid.

Plan for diakoni i Den norske kirke (Kirkerådet 1997) har samarbeid med andre aktører i lokalsamfunnet som et av sine premiss. Spesielt blir det framhevet at det for menighetene er ”særlig nødvendig å stå i nær kontakt med administrasjonen i kommunen” i planleggingen av det diakonale arbeidet. ”Dessuten bør man søke å utvikle samarbeid om konkrete prosjekter med institusjoner og/eller organisasjoner i nærmiljøet (skoler, barnehager, helse- og sosialinstitusjoner, fengsel osv.)”⁹. Mer generelt blir det uttrykt at det er viktig for menighetene å ”samarbeide med andre arbeidsgrener i menigheten, kirkelige og humanitære institusjoner, med offentlige helse- og sosialmyndigheter, samt med frivillige organisasjoner i saker av felles karakter”. Dette gjelder både i planleggingsarbeidet og i gjennomføringen av det diakonale arbeidet.

Det finnes mye samarbeid mellom menigheter/kirkelige institusjoner og den offentlige helsetjenesten, men det finnes ingen oversikt over omfanget av og typer av samarbeidsrelasjoner. Den norske kirke har ikke noe fullgodt system for rapportering av diakonal aktivitet fra menighetene og samarbeidsprosjekter mellom menighet og andre aktører. Årsstatistikken fra menighetene gir liten informasjon både om antall tiltak og enda mindre om type og bredden av tiltak på det diakonale området.

Den norske kirke har både forebyggende og kurativt helsearbeid som en integrert del av sitt oppdrag. Diakonien retter seg mot mennesker som trenger hjelp og støtte i livet, enten det gjelder fysiske, psykiske, sosiale eller åndelige forhold. Den avkrever ikke tro eller bekjennelse eller noen form for gjenytelse fra mottaker av tjenestene. I sitt diakonale virke har Den norske kirke utbredt samarbeid med offentlige myndigheter og humanitære organisasjoner.

Plan for diakoni i Den norske kirke deler diakonien inn i fire virksomhetsområder. Ett av disse er helse- og omsorgsarbeid. Dette området bekrefter mye av den diakonale praksis som

⁸ Kilde: <http://odin.dep.no/hod/norsk/dok/regpubl/stprp/042001-030009/hov001-bn.html>

⁹ Kilde: http://www.kirken.no/Moteplasser/Plan_diak2.cfm#anchor536960

2. Innledning med oppdrag

man ønsket å videreføre. Blant de utfordringer som planen peker på er ”forholdet institusjon (hjelpemiddel) – menighet (lokalmiljø)”. Kirkemøtet ba Kirkerådet om ”å arbeide for å skaffe midler til forsøks- og utviklingsarbeid, foreta nærmere konkretisering av aktuelle prosjekter og gjennomføre disse i samarbeid med berørte instanser”.

Siden 1987 har antall diakonstillinger i menighetene i Den norske kirke økt fra ca. 70 til noe over 200. Det er imidlertid mangelfull kunnskap om de diakonale tjenestene generelt og samarbeidet kirke-helse spesielt.

I 2003 gjennomførte Diakonhjemmet høgskole v/Avdeling for forskning og utvikling en kartlegging av diakonale tiltak i Tunsberg bispedømme. Den foreliggende kartleggingen har vært utformet slik at man har kunnet dra nytte av det materialet som er tilgjengelig fra Tunsberg¹⁰.

Målet med prosjektet

Målet med prosjektet som ligger til grunn for rapporten har vært å kartlegge diakonalt helsearbeid på lokalt nivå i regi av Den norske kirke og hvilke samarbeidsrelasjoner som er etablert med den offentlige helse- og sosialtjenesten og med frivillige organisasjoner.

Kartleggingen skulle kunne gi svar på både innen hvilke sokn tiltakene finnes og innen hvilke kommuner/helseregioner. I rapporten har særlig bispedømmet, dvs. det regionalt nivået i kirken, vært et viktig analysenivå.

Målet med undersøkelsen kan spesifiseres i følgende avledede problemstillinger:

1. Hvilke hovedtyper av velferdsarbeid er menighetene i Den norske kirke involvert i, og hvordan varierer dette engasjementet på regionalt nivå?
2. Hvem (ansatte, frivillige) utøver dette velferdsarbeidet i menighetene?
3. I hvilken grad, på hvilke måter og med hvem samarbeider menighetene lokalt med andre instanser og aktører om velferdsarbeidet?
4. Hva betyr det å ha diakon og kommunestørrørelse for menighetenes velferdsarbeid og samarbeidsmønstre?
5. Hvilket potensial synes det å være for å videreutvikle samarbeid mellom den lokale kirken og helsesektoren i vid forstand?

Den videre fremstillingen

- I **kapittel 3** vil denne rapporten ta for seg noen av rammebetingelsene for menighetsdiakonien; den norske velferdsmodellen og forståelsen av tredjesektors rolle, som også kirken kan regnes som en del av, i denne modellen.
- **Kapittel 4** omhandler de metodiske verktøyene som ble brukt i kartleggingen og metodiske overveielser knyttet til datas representativitet og relevans.

¹⁰ Angell og Kristoffersen 2004.

2. Innledning med oppdrag

- **Kapittel 5** har to hovedtema. Det handler for det første om menighetenes diakoniorientering, hva menighetene regner som viktig i det diakonale arbeidet, uavhengig av praksis. Videre omhandler kapitlet organiseringen av det diakonale arbeid; først i forhold til hvilke grupper av ansatte menighetene oppgir er involvert i det diakonale arbeidet, deretter hvordan ansatte diakoner er fordelt mellom de ulike bispedømmene og om menighetene har diakonale utvalg og årsplaner for det diakonale arbeidet.
- **Kapittel 6** er en gjennomgang av de ulike formene for diakonalt arbeid som menighetene utfører; drift- og betjening av institusjoner, kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid, diakoni i gudstjenesteliv, sjelesorg og undervisning og diakoni rettet mot sosial urettferdighet og miljøvern. Tiltakene blir sett i forhold til regionale forskjeller, diakonsituasjonen og kommunestørrelse.
- **Kapittel 7** handler om hvem det er som utfører arbeidet, ansatte eller frivillige.
- **Kapittel 8** omhandler samarbeid i det diakonale arbeidet, først og fremst med offentlige instanser, men også i forhold til andre frivillige aktører.
- **Kapittel 9** er sammenfatning og konklusjon.

3. Kirken i velferdsstaten

Den norske velferdsmodellen

Den norske velferdsstaten har en struktur som likner en god del på den vi finner i de andre skandinaviske landene. Fellestrekkene og den måten de skandinaviske velferdsstatene skiller seg fra velferdsstaten i andre deler av Europa har bidratt til å gi denne typen velferdsstater betegnelsen ”den nordiske modellen” eller i nyere velferdsstatsteori, ”den sosialdemokratiske velferdsstaten”¹¹. Det som er tenkt å kjennetegne denne modellen, er et omfattende sosialt sikkerhetssystem (ordninger), institusjonaliserte sosiale rettigheter og ordninger preget av solidaritet og universalitet, dvs. ordningene gjelder alle uavhengig av sosial og økonomisk status.

En annen måte å karakterisere modellen på er ved dens intensjon om å omfatte et sett av egalitære institusjoner som gir de fattige tilgang til en minimumsstandard når det gjelder inntekt og sosiale tjenester, som fører de som ellers ville være fattige, nærmere den allmenne standarden i samfunnet, og som reduserer behovet for privat organisert veldedighet og får til omfordeling av inntekt og andre ressurser.

I denne modellen er det staten som er den primære aktøren både når det gjelder å fastsette reglene for velferdsordningene og å iverksette ordningene, dvs. stå for tjenesteytingen. Den sentrale rollen staten har og har hatt som yter av velferdstjenester, kan vi blant annet se i sammenheng med den lutherske religiøse tradisjonen som preger de skandinaviske landene. Reformasjonen førte til at staten overtok det ansvaret for borgernes velferd som kirken tidligere i praksis hadde hatt. Den nære forbindelsen mellom staten og kirken gjorde også at statens rolle ikke ble konfliktskapende slik den ble i en del andre europeiske land med andre religiøse tradisjoner, og det ble i liten grad etablert konkurrerende velferdssystemer til det statlige systemet. Denne sentrale rollen til staten i velferdssystemet har heller ikke blitt problematisert av kirken, med enkelte unntak¹².

Kirkens og tredjesektorens rolle i velferdsstaten

Når det gjelder kirkens rolle som velferdsyter i det norske samfunnet i dag, er det for det første grunn til å bemerke at Den norske kirke, i kraft av å være statskirke, ikke er en frivillig organisasjon på linje med andre trossamfunn. På den andre siden fins det ingen offentlig særskilt regulering av diakonien eller de velferdsaktivitetene som kirken organiserer gjennom sine formelle struktur, dvs. med utgangspunkt i menighetsrådene eller tilsvarende på andre nivåer, eller av den virksomheten som organisasjoner, stiftelser og andre former for sammenslutninger driver innen rammene av Den norske kirken. Den offentlige reguleringen som omfatter denne virksomheten, er den samme som gjelder for andre aktører som arbeider på samme felt og på samme måten. Slik sett er det ikke urimelig å plassere den kirkelige diakonien innenfor det som blir kalt frivilligsektoren, tredjesektoren eller lignende. Dette er

¹¹ Esping-Andersen 1990.

¹² Et slikt unntak var den skepsisen til velferdsstaten som biskop Berggrav målbar i tiden etter andre verdenskrigen, men det ble bare en episode og kritikken fikk liten oppslutning i kirken og blant diakonale ledere (se bl.a. Berggrav 1952, 1956b, Tønnessen 2000).

3. Kirken i velferdsstaten

også den måten diakonal virksomhet innenfor Den norske kirken blir klassifisert i norsk samfunnsforskning¹³. Ser vi dette og det forrige avsnittet om den norske velferdsmodellen i sammenheng, er det grunn til å vente at diakonien eller det kirkelig organiserte velferdsarbeidet ikke utgjør en vesentlig del av de samlede organiserte velferdsytelsene her i landet¹⁴ selv om kirken gjennom sine menigheter og organisasjoner kan være betydelige aktører på enkelte velferdsområder.

Organisert diakoni blir utøvd i mange former og på mange nivåer i samfunnet. Noe av virksomheten, f.eks. mange av institusjonene slik som i spesialisthelsetjenesten og andrelinjetjenesten mer generelt, er for en stor del underlagt offentlig ansvar på statlig nivå. Andre, f.eks. innen pleie og omsorg, primærlinjetjenesten mer allment, vil være underlagt kommunalt ansvar. Samarbeid med offentlige myndigheter på ulike nivå vil derfor være viktig for diakonien.

Staten er en spesielt interessant omgivelse for diakonien. Staten har flere roller vis à vis diakonien. Staten kan være oppdragsgiver og finansieringskilde på den ene siden og normativ regulator på den andre. Det innebærer f.eks. at staten kan være instans for å godkjenne et tiltak. Slik godkjenning har gjerne utgangspunkt i lover og forskrifter som stiller krav til struktur og prosess dersom det gjelder institusjoner. Bl.a. er det slik at et diakonalt sjukehus må oppfylle allmenne krav som er stilt i lovverket til slike velferdsinstitusjoner, f.eks. krav om hva slags kvalifikasjoner personalet skal ha, krav til utforming og innredning av bygninger som skal huse virksomheten, krav til regnskapsføring osv. Tilsvarende gjelder bl.a. akuttinstitusjoner i rusmiddelomsorgen. Slike krav kan bli stilt til organisasjonene uavhengig av om de mottar økonomisk støtte eller har annen form for samarbeid med den offentlige sektoren eller ikke.

Kommunene har en rolle vis à vis diakonien litt analogt til statens. Men kommunen er det nivået der borgerne i særlig grad møter velferdsstaten, og på mange måter er kommunene viktigere for diakonien enn staten. Det er også grunn til å skille mellom stat og kommune når det gjelder diakoniens relevans for den offentlige sektoren sett under ett.

Denne rapporten beskjeftiger seg med menighetene i Den norske kirken og deres rolle som bidragsyttere til velferd. I liten grad omfatter det institusjonsdrift. Men menigheter og stiftelser med utgangspunkt i menigheter har vært viktige som eiere og driftere av institusjoner, særlig innenfor eldreomsorgen. En undersøkelse fra 1997 viser at ulike aktører tilknyttet Den norske kirken stod for rundt regnet 7 % av det døgnbaserte institusjonsbaserte tilbudet i helse- og sosialsektoren¹⁵. Dette omfatter bare de delene av diakonien som hører til innen Den norske kirken, deriblant organisasjoner og stiftelser som identifiserer seg med den. Institusjonsbasert virksomhet som hører inn under andre kristne trossamfunn er altså ikke medregnet.

¹³ Se for eksempel, f.eks. Lorentzen 1995.

¹⁴ Hvordan dette forholder seg for de institusjonsbaserte tjenesten i helse- og sosialsektoren, er det gjort rede for i Angell 2000.

¹⁵ Angell 2000.

3. Kirken i velferdsstaten

Tabell 1 Kirkelig forankrede institusjonstjenester som del av det samlede institusjonstilbudet etter delsektor, døgnbaserte plasser 1997

Institusjonsplasser etter delsektor	Diakoni	1997	
		Total	Prosent
Somatisk helsevern	749	14.991	5
Psykatri	407	6.368	6
Rusmiddelomsorg	757	2.670	28
Barnevern	120	1.481	8
Pleie og omsorg	2.511	43.377	6
Totalt	4.544	68.887	7

Kilde: Angell 2000.

Som tabellen viser, varierer den kvantitative betydningen av diakonien i velferdsstaten en god del mellom delsektorene. Rusmiddelomsorgen er den sektoren der diakonien betyr mest (rent kvantitativt). Sammenlikner vi disse tallene med tilsvarende for midten av 1980-tallet, finner vi at diakoniens kvantitative betydning i institusjonsdelen av helse- og sosialsektoren er litt mindre ved årtusensskiftet enn 15 år tidligere¹⁶.

Menigheter i Den norske kirken var særlig involvert i pleie- og omsorgssektoren. I 1984 drev menighetene i alt 43 institusjoner i denne sektoren. I 1997 var det tilsvarende tallet 26, altså en betydelig nedgang. Det kan være mange grunner til denne nedgangen¹⁷. Endringen innebærer at menighetenes engasjement innen institusjonsdiakonien er redusert over tid i forhold til organisasjonenes engasjement, inkludert virksomheten til kirkelig baserte stiftelser som Kirkens Bymisjon, Det norske Diakonhjem og andre. I den foreliggende rapporten vil den institusjonsbaserte delen av menighetenes virksomhet i liten grad være gjenstand for særlig oppmerksomhet.

Når det gjelder menighetenes diakonale engasjement, er det i hovedsak knyttet til ikke-institusjonsbasert virksomhet. Den oppviser en mangfoldighet av former og uttrykk og har i sterkt varierende grad en tjenesteyterfunksjon i velferdsstaten. I de menighetene som har diakon, er det denne som vil ha det faglige og administrative ansvaret for menighetens diakonale arbeidet, med menighetsrådet som formell ansvarlig instans.

Det lokale diakonale engasjementet kan kanaliseres gjennom kirkeinstitusjonen, menighetens organer, og gjennom organisasjoner og sammenslutninger som har en kirkelig forankring men ikke er en del av kirkeinstitusjonen. Det innebærer at en undersøkelse av menighetsdiakonien ikke vil fange opp all lokalt organisert diakoni. På den andre siden kan samarbeidsrelasjoner mellom menigheten og andre kirkelig forankrede aktører vise til noe av ”det andre” lokale diakonale arbeidet. I den grad slike aktører er sterke på det diakonale feltet, kan det også tenkes at menighetene ser det slik at arbeidet på en del områder er ”delegert” til de andre aktørene, uten at dette viser seg i eksplisitte samarbeidsrelasjoner. Dette arbeidet vil ikke fanges opp i undersøkelsen.

¹⁶ Jf. Angell Nordeng 1987.

¹⁷ Se Angell 2000.

Kirken og velferdsstatens ideologi

Da moderniseringen av landet skjøt fart på slutten av 1800-tallet og begynnelsen av 1900-tallet, vokste arbeiderklassen og dens organisasjoner i politisk styrke. Forholdet mellom den organiserte kirken og arbeiderbevegelsen var ikke godt, og noe av det arbeiderbevegelsen reagerte mot, var en del av de kirkelig forankrede velferdsinstitusjonene som de mente utøvde utilbørlig religiøst press på klientene eller pasientene sine (se bl.a. Seip 1983).

I etterkrigstiden kom også religionskritikken i arbeiderbevegelsen til å styrke det som ble omtalt som *nøytralitetsideologien* og dermed skepsisen til diakonien. Som en reaksjon på livssynspress og på kirkens samfunnsmessige rolle mer allment, ble det viktig for arbeiderbevegelsen, og Arbeiderpartiet som del av den, at velferdsstatens velferdstilbud skulle være verdi- og livssynsnøytrale, i tråd med positivistisk tenkemåte. Det førte til skepsis til diakonien både fra statens og fra flere av velferdsprofesjonenes side. På en stor konferanse som Sosialdepartementet arrangerte i 1976, uttalte f.eks. sosialministeren, som da kom fra Arbeiderpartiet, at diakoniorganisasjonenes rolle innen rusfeltet burde være avgrenset til det forebyggende arbeidet.

En viktig del av velferdsstatsideologien har vært livssynsnøytralitet. Religiøse verdier har vært noe nær totalt fraværende i de profesjonsutdanningene som er knyttet til velferdsyrkene. Kan hende som en konsekvens av det har ansatte i velferdsyrkene vært svært tilbakeholdende med å akseptere og gi støtte til religiøst forankrede velferdsorganisasjoner og deres virksomhet. Disse organisasjonene har i perioder hatt lav status og liten legitimitet i det offentlige velferdsbyråkratiet.

Situasjonen de siste 15 – 20 årene har vært til dels annerledes. Berggravs kritikk¹⁸ kan i noen deler minne om seinere kritikk av velferdsstaten fra konservativt politisk hold. Kritikken fra konservativt hold har delvis handlet om at velferdsstaten ikke er effektiv, og at det ikke er rett at det offentlige skal ha mer eller mindre monopol på å organisere velferdstjenester. En term som har blitt skapt i forlengelsen av denne kritikken og de følger den har fått for organiseringen av velferdstjenesteproduksjon, er ”*velferdspluralisme*”. Den viser til en ideologi og en politikk der det er åpning for mange typer velferdsaktører, også slike som har en eksplisitt verdi- og livssynsforankring. Denne endringen har skjedd over en periode da det også synes som om interessen i samfunnet for religion og livssyn rent allment har blitt større. På den måten synes det som om diakonien har større legitimitet i velferdsstaten i dag enn for 20 år siden.

Når det gjelder kirkens rolle i velferdssamfunnet, kan det være nyttig å bringe inn en typologi for frivillige organisasjoners funksjoner i velferdsstaten. Vi vil i denne sammenhengen gjøre bruk av Kramers fire typer av organisatoriske hovedfunksjoner¹⁹. Kramer skiller mellom det han kaller spydspiss- eller *pionerrolle*, forbedrer- eller *utviklerrolle*, *verdivokterrolle* og *tjenesteytterrolle*. Eksempel på diakoniens pionerrolle i velferdsstaten kan være etableringen av en systematisk sykepleieutdanning i Norge på ”Diakonisseanstalten”, oppstarting av hjemmetjenester i menighetene som ledet til organiseringen av hjemmesykepleien og profesjonell familierådgivning. På de områdene diakonien er engasjert, vil den alltid ha muligheten for å bidra til å videreutvikle allerede eksisterende former for tiltak og gjennom nye tiltak innenfor eksisterende rammer. Verdivokterrollen har diakonien med utgangspunkt i det sett av verdier den representerer, som vokter av spesielle verdier, men også samfunnets

¹⁸ se fotnote 12.

¹⁹ Kramer 1981.

3. Kirken i velferdsstaten

allmenne verdigrunnlag. Denne rollen kan ivaretas både institusjonelt, i måten diakonien blir drevet, f.eks. ved måten brukere blir behandlet på, hva slags tilbud om hjelp og opplevelser de får, hvordan fysiske fasiliteter er utformet, og i det offentlige rom gjennom politisk virksomhet på ulike vis. Et eksempel fra den senere tid er Kirkens Bymisjons engasjement i media for fattige og for rusmisbrukere i Oslo.

Tjenesteyterrollen har som sin forutsetning et avtalt samarbeid mellom diakonien og den offentlige sektoren. For eksempel inngår diakoniinstitusjoner innen eldreomsorg, rusmiddelomsorg og helsevern som del av det allmenne velferdstilbudet underlagt offentlig ansvar og myndighet, der samarbeidet mellom diakonien og det offentlige kan ha flere former.

Når det gjelder den siste typen hovedfunksjon, innfører Kramer tre underkategorier av funksjoner: Som *primæryter* er de frivillige organisasjonene alene eller nesten alene om å yte de typene tjenester det er tale om. Det innebærer at offentlig sektor på dette feltet står svakt som tjenesteyter. Diakonien har ikke en slik funksjon i dag. Et eksempel på at diakonien kan ha en slik funksjon i velferdsstaten, er Norsk misjon blant hjemløse og dens ansvar for å iverksette politikken overfor romanifolket²⁰. Som *komplementæryter* står de frivillige organisasjonene for tjenesteyting som kvalitativt skiller seg fra det den offentlige sektoren tilbyr. Mye diakoni vil kunne ha elementer i sin virksomhet som er komplementær til offentlig tjenesteyting, uten å være totalt annerledes, det være seg innen psykiatrien (f.eks. Modum Bads nervesanatorium) og familievern (Kirkens familierådgivning). Innen rusmiddelomsorgen vil Pinsevennes Evangeliesenter være et nærliggende eksempel (utenfor Den norske kirke). For det tredje opptrer de frivillige organisasjonene som *tilleggsyter, supplement*, om de yter tjenester som i sitt slag likner de som blir tilbudt av den offentlige sektoren, der de altså først og fremst representerer et kvantitativt tillegg til offentlig tjenesteyting på de aktuelle områdene, eventuelt som erstatning for offentlige tjenester. Grensen mellom hva som faller inn under den komplementære og den supplerende funksjonen kan kanskje sies å være flytende. I mye av sin institusjonsvirksomhet inngår diakonien som et ordinært tilbud i tillegg til det andre private og det offentlige tilbudet. Dette gjelder både innen helseomsorg og sosial omsorg.

Diakonien er i varierende grad knyttet til velferdsstaten gjennom mange typer av bånd. Et slikt bånd er det økonomiske. For eksempel er det aller meste av den spesialiserte diakonien, dvs. institusjonsdriften enten den er under statlig eller kommunalt ansvarsområde, offentlig finansiert. Denne formen for bånd mellom velferdsstaten og diakonien er gjerne knyttet sammen med betingelser for virksomheten i kontrakts form, ikke minst administrativt ved at den diakonale virksomheten inngår i overordnede offentlige planer for velferdsytelser.

Andre bånd kan være ulike former for og grader av samarbeid og dessuten lover og regler som kommer til anvendelse for det arbeidet kirken gjør gjennom diakonien. Det gjelder f.eks. somatiske og psykiatriske institusjoner og virksomheter som er tilknyttet tiltak for rusmiddelmisbrukere og som er organisert innen spesialisthelsetjenesten som er underlagt bestemmelsene i lov om helseforetak. Den ikke-spesialiserte delen av diakonien er i mindre grad regulert gjennom slikt lovverk.

²⁰ For en analyse og drøfting av forholdet mellom Norsk misjon blant hjemløse og staten og kommunene på dette området fins bl.a. hos Hvinden og Pettersen 2001.

3. Kirken i velferdsstaten

4. Metode og materiale

Kartleggingen av menighetsdiakonien i Den norske kirke er gjennomført ved hjelp av et spørreskjema som ble distribuert til alle menighetene i Den norske kirke utenom Tunsberg, til sammen 1190 menigheter. Det ble gjennomført en lignende kartleggingsundersøkelse i Tunsberg bispedømme i 2004²¹. Den foreliggende undersøkelsen bygger på erfaringene fra Tunsberg.

Utforming av skjema

Det har vært en utfordring å kategorisere et så allsidig arbeid som menighetsdiakonien. I tråd med føringene i prosjektskissen, er vekten lagt på to hoveddimensjoner i arbeidet; *aktivitetsdimensjonen* (type aktivitet, målgruppe og bruk av frivillige) for å få vite noe om mangfoldet og forekomsten av tiltak og organiseringen av dem, og *relasjonsdimensjonen* for å få vite noe om grad av samarbeid og med hvem (både innad i Den norske kirke og i forhold til eksterne instanser, særlig offentlig sektor). De kvantitative aspektene ved den diakonale virksomheten, f.eks antall tiltak og antall frivillige, er stort sett utelatt i undersøkelsen.

Spørreskjemaets utforming er basert på Plan for diakoni i Den norske kirke²² og målet har vært å inkludere alle dimensjonene som er nevnt der; materielt livsgrunnlag og sosial rettferdighet, kontakt og fellesskap, sjelesorg og helse- og omsorgsarbeid. I tillegg har erfaringene fra Tunsbergundersøkelsen og andre diakoniundersøkelser lagt grunnlaget for utforming av spørreskjemaet..

Spørreskjemaet består av 136 spørsmål og er organisert på følgende måte (se vedlegg):

1. Bakgrunnsdata
 - a) Sokn, prosti og bispedømme
 - b) Ansatte i menigheten
 - c) Finansiering av menighetens ansatte
 - d) Organisering av det diakonale arbeidet
2. Overordnet samarbeid mellom menighet og kommune om velferdsarbeid
3. Samarbeid med frivillige organisasjoner og andre kirkesamfunn i det diakonale arbeidet
4. Diakonale tiltak i menigheten
 - a) Drift og betjening av institusjoner
 - b) Kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid
 - c) Diakoni i gudstjenesteliv, sjelesorg og undervisning
 - d) Diakonale tiltak vedrørende sosial urettferdighet og miljøvern
5. Menighetens diakonale profil

Skjemaets første del består først av bakgrunnsspørsmål knyttet til identifisering av sokn, ansatte, finansiering og organisering. Andre del omfatter spørsmål om overordnet samarbeid

²¹ Angell og Kristoffersen 2004.s

²² Kirkerådet 1997.

4. Metode og materiale

mellom menighet og kommune i form av samarbeidsprosjekt/avtaler/grupper, lokalt krisearbeid og forhold til frivillighetssentral. Til sist bes menighetene om å oppgi hvilke offentlige instanser de har vært i kontakt med i løpet av det siste året. I tredje del spør vi menighetene om hvilke frivillige organisasjoner og kirkesamfunn de samarbeider med i det diakonale arbeidet.

Den fjerde delen i skjemaet er den største. Den handler om de diakonale tiltakene i menighetene, om drift og betjening av institusjoner, om menighetenes kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid overfor aldersspesifikke kategorier – barn, ungdom, voksne, eldre – men også andre grupper i det norske samfunnet – rusavhengige, flyktninger/innvandrere, psykisk utviklingshemmede, somatisk syke, mennesker med psykiske lidelser/selv mordstruede, ensomme/sørgende, eventuelt andre. Når det gjelder kartlegging av de ulike kontakt- og fellesskapsbyggende aktivitetene, er ikke kategoriene forhåndsdefinerte, men åpne kategorier der menighetene selv plasserer sine tiltak. Når det gjelder tiltak rettet mot de ulike målgruppene, er det også spørsmål om hvilket nivå i kirken tiltaket organiseres på, om menighetene samarbeider om tiltaket og eventuelt med hvem, og om det er frivillige og/eller ansatte som driver tiltakene.

Den femte og siste delen av skjemaet omhandler menighetenes diakonale profil. Her bes respondentene om å ta stilling til viktigheten av ulike tiltak/tjenester/aktiviteter som diakonale tiltak. Menighetene bes også om å ta stilling til en del påstander om forholdet mellom menigheten og lokalsamfunnet.

Representativitet

Spørreskjemaet ble som nevnt sendt ut til alle 1190 menighetene i de aktuelle bispedømmene (alle bispedømmene minus Tunsberg) i november 2004. Målet var en svarprosent opp mot 70 for å sikre et representativt utvalg av menigheter. Etter tre purrerunder var samlet svarprosent på nærmere 55 prosent. Flere menigheter har kommentert at skjemaet kom på et ugunstig tidspunkt, nesten samtidig med advent og juleforberedelsene i kirken. Dette kan ha hatt noe å si for svarprosentene. Hvordan svarprosenten fordeler seg mellom bispedømmene, er vist i Tabell 2.

Tabell 2 Svarprosent etter bispedømme – alle menighetene

Bispedømme	Antall menigheter totalt	Antall menigheter som har svart	Svarprosent
Oslo	77	42	55
Borg	118	64	54
Hamar	165	106	64
Agder	148	81	55
Stavanger	88	52	58
Bjergvin	196	89	45
Møre	102	68	67
Nidaros	136	72	53
Sør-Hålogaland	94	40	43
Nord-Hålogaland	66	34	52
Totalt	1190	648	54,5

4. Metode og materiale

Totalt fikk vi inn svar fra 648 sokn, men den relativt lave svarprosenten innebærer at det er uklart hvor representativt det innsamlede materialet er for alle bispedømmene som er med i undersøkelsen. En måte å nærme seg spørsmålet om representativitet på, er ved å sammenlikne fordelingen av soknene på variabler som vi kjenner fordelingen til for alle bispedømmene totalt sett. Én slik variabel er folketallet i de kommunene som soknene tilhører. Det er altså ikke en variabel på soknenivå, men en såkalt ”kontekstuell variabel”, den sier noe om soknenes nære omgivelser. Resultatet er vist i Tabell 3. Det er stor grad av samsvar mellom fordelingen av menighetene i utvalget og menighetene i hele populasjonen med de kategoriene for kommunestørrelse som er brukt i tabellen.

Tabell 3 Soknene fordelt etter kommunestørrelse (N=648)

Kommunestørrelse	Utvalg N=648	Alle sokn N=1190
< 3000	22	21
3000 – 7000	28	28
7000 – 20000	24	25
> 20 000	25	26
Prosent	99	100

Med tanke på spørsmålet om representativitet trakk vi også et statistisk representativt utvalg på 350 av de 1190 menighetene. Svarprosentene i dette kontrollutvalget kom etter purrerundene og kontakt med diakonirådgiverne i de ulike bispedømmene opp i 66. Den er altså noe høyere enn i hovedutvalget (N=648), men likevel ikke større enn at skjevheter kan gjøre seg gjeldende. Svarfordelingen i det mindre kontrollutvalget er vist i Tabell 4. Med unntak av Nidaros og Sør-Hålogaland er svarprosenten klart høyere i alle

Tabell 4 Svarprosent etter bispedømme i kontrollutvalget

Bispedømme	Antall menigheter i kontrollutvalg fordelt på bispedømme	Antall menigheter i kontrollutvalg som har svart	Svarprosent i kontrollutvalg
Oslo	19	14	74
Borg	31	20	65
Hamar	38	28	74
Agder	52	34	65
Stavanger	30	23	77
Bjergvin	51	36	71
Møre	29	20	69
Nidaros	48	26	54
Sør-Hålogaland	30	15	50
Nord-Hålogaland	22	16	73
Totalt	350	232	66

bispedømmene, enn i hovedutvalget. På denne måten skaffet vi oss to utvalg som vi kan bruke til å sammenlikne resultater og vurdere usikkerheten ved dem. Når det gjelder statistisk representativitet, er det knyttet usikkerhet til begge to, generelt kanskje størst til det hovedutvalget. Foretar vi tilsvarende ”test” på det mindre utvalget som den vi brukte på hovedutvalget i Tabell 3, finner vi at samsvaret var noe mindre mellom utvalg og populasjon enn tilfellet var med hovedutvalget.

4. Metode og materiale

Hovedresultatene i denne rapporten er kontrollert for resultatene i kontrollutvalget (N=232). Det vi finner er at resultatene i stor grad samsvarer, men at det er en tendens til at resultatene i kontrollutvalget konsekvent ligger litt lavere enn resultatene i hele utvalget. Dette styrker representativiteten i de resultatene som fremgår av rapporten.

Utfylling av skjemaet

Spørreundersøkelsen er stilet til daglig leder av menigheten eller sokneprest. Disse har så fått i oppgave å hente inn informasjon fra de aktuelle parter. Tabell 5 viser hvor mange og hvem som har vært med i utfyllingen av skjemaet.

Tabell 5 Hvor mange personer som har vært med i utfyllingen av skjemaet

Antall personer	Antall menigheter	Antall menigheter i prosent
1	372	57
2	183	28
3	38	6
4 el flere	12	2
Ikke oppgitt	43	7
Totalt	648	100

I 372 menigheter er det en person som har fylt ut skjema, mens det i 183 menigheter er to personer som har fylt ut skjema. I henholdsvis 38 og 12 menigheter har tre og fire eller flere personer vært med i utfyllingen av skjemaet.

I de menighetene der 1 eller 2 personer har fylt ut skjemaet, har vi registrert i hvor mange tilfeller de ulike yrkesgruppene i menighetene har vært involvert i utfyllingen av skjemaet. Fordelingen er framstilt i Tabell 6.

Tabell 6 Hvem som har fylt ut skjemaet

Involvert i utfylling	Antall Menigheter N=555	I prosent
Sogneprest	249	45
Diakon	121	22
Daglig leder	96	17
Kirkeverge	91	16
Menighetssekretær	56	10
Kapellan	44	8
Leder/medlem av menighetsrådet	37	7
Andre ansatte	42	7
Leder/medlem diakoniutvalget el.a.	9	2
Kateket	5	1

Sogneprest er den som i størst grad har fylt ut skjemaet. Diakon, daglig leder og kirkeverge har også i mange av menighetene gjort dette arbeidet enten alene eller sammen med en annen.

Datas pålitelighet

Et problem ved kodingen av skjemaene har vært forholdet mellom sokn og prestegjeld. De fleste ansatte i kirken i dag er ansatt på prestegjeldsnivå, samtidig er skjemaet rettet mot det enkelte sokn. (Foreliggende spørreskjema ble rettet til de ansatte i motsetning til i Tunsbergundersøkelsen som var rettet mot menighetsrådene). Som en følge av dette er flere av de skjemaene som er mottatt fylt ut felles for hele prestegjeldet.

I behandlingen av data er et skjema fylt ut for flere menigheter kopiert slik at hver menighet har sitt svarskjema. Her er aktiviteter og tiltak, som det er oppgitt foregår på soknenivå, skjønnsmessig fordelt mellom de aktuelle menighetene.

I noen få tilfeller har vi mottatt flere skjema som dekker samme menighet, der ett er utfylt på prestegjeldsnivå, et annet på soknenivå, av forskjellige personer. I disse tilfellene er informasjonen i de to skjemaene sammenholdt. Det er her registrert et visst sprik i svarene, noe som viser at svarene avhenger mye av hvem det er som svarer. I forbindelse med registreringsarbeidet er det oppdaget en del slurv med svarene; i noen tilfeller direkte motsigelser i skjemaet som igjen er tolket og justert etter beste skjønn.

Når det gjelder datas validitet, altså datas relevans i forhold til problemstillingen, er det vanskeligste punktet spørsmålet om hvordan diakoni skal defineres. Menighetenes egne definisjoner av diakonalt arbeid er forsøkt i varetatt, samtidig legger spørreskjemaet noen premisser for hva som skal rapporteres. Disse premissene er som nevnt basert på Plan for diakoni. Når menighetene blir bedt om å rapportere kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid, samt diakonale tiltak vedrørende sosial urettferdighet og miljøvern, er kategoriene åpne. Likevel er det i skjemaet antydning av noen mulige svaralternativer som kan ha fungert som føringer i forhold til hva den enkelte menighet har rapportert. Samlet sett kan dette ha ført til en underrapportering av visse aktiviteter fordi noen menigheter har klassifisert tiltak som diakonalt arbeid mens andre ikke har gjort det. Dette vil vi allikevel prøve å ta høyde for i analysen av data. De åpne svarkategoriene kan også føre til at noen menigheter glemmer å rapportere tiltak. En annen kilde til underrapportering er grad av "institusjonalisering". Menigheter kan ha virksomhet utført av enkeltpersoner som ikke blir registrert som menighetens diakonale arbeid, men som allikevel fungerer som det. Virksomheten er ikke institusjonalisert inn i menighetens arbeid og kommer av den grunn ikke med i statistikken.

En svakhet ved skjemaet er at det ikke fanger opp virksomhet i andre organisasjoner eller kirkesamfunn, der menigheten støtter opp om virksomheten, uten at det er definert som et samarbeidsprosjekt. En menighet beskriver det på følgende måte:

I vår menighet er det meste kristelige arbeidet drevet av de frivillige organisasjonene. Kirken har en lav profil. Dette kommer ikke til uttrykk i skjemaet.

Bispedømmene

I denne undersøkelsen er bispedømme brukt som en av bakgrunnsvariablene. I den forbindelse er det interessant å si noe generelt om forskjellene mellom de ulike bispedømmene. En viktig variabel for å beskrive de ulike bispedømmene er kommunestørrelse. I Tabell 7 har vi framstilt hvordan menighetene fordeler seg på kommuner etter gitte størrelseskategorier. Innbyggertallet i hvert sokn som undersøkelsen omfatter, har vi ikke. Derfor har vi benyttet oss av kommunestørrelse som blir å betrakte som en kontekstuell variabel i denne sammenhengen, dvs. innbyggertallet i den tilhørende kommunen sier noe om

4. Metode og materiale

menighetens omgivelser, den nærmeste offentlig-administrative enheten som menigheten er del av.

Tabell 7 Menighetene fordelt etter kommunistørrelse og bispedømme, prosent

Kommune- størrelse	Oslo N=39	Borg N=64	Hamar N=106	Agder N=81	Stav- anger N=52	Björg- vin N=89	Møre N=68	Nidaros N=72	Sør- Hålo N=40	Nord- Hålo N=34	Totalt N=648	Alle menig- hetene N=1190
< 3000	0	0	25	28	15	32	19	25	40	36	22	21
3000 – 7000	0	9	31	33	21	39	37	36	20	33	28	28
7000 – 20000	0	52	29	17	33	16	34	17	30	3	24	25
> 20 000	100	39	15	21	31	14	10	22	10	27	25	26
Prosent	100	100	100	100	100	101	100	100	100	100	99	100

Som vi ser, er det store variasjoner mellom bispedømmene for denne variabelen. Oslo og Borg er bispedømmer uten menigheter i små kommuner. Oslo bispedømme er spesielt i denne sammenhengen, siden det bare omfatter tre kommuner, Oslo, Bærum og Asker, alle relativt store kommuner etter innbyggertall. I den siste kolonnen har vi sammenliknet fordelingen av menigheter etter kommunens innbyggertall i utvalget med den tilsvarende fordelingen for alle kommunene i alle bispedømmene som er med i undersøkelsen (populasjonen). På den aktuelle variabelen er det slik som vi alt har bemerket, at fordelingen i utvalget stemmer svært godt overens med fordelingen i populasjonen. Med dette målet kan vi konkludere med at utvalget er klart representativt for populasjonen. Variabelen er den eneste vi har lett tilgang til for å vurdere utvalgets representativitet.

Analyse av data

Rapporten er i hovedsak basert på analyser i form av frekvensfordelinger og krysstabeller. Frekvensfordelingene analyseres i rapporten stort sett i forhold til tre bakgrunnsvariabler. Den første er *bispedømme*. Variabelen er valgt for å si noe om regionale forskjeller mellom menighetene. Den andre er om menighetene har en *diakonressurs* (enten diakon, diakoniarbeider eller ungdomsdiakon) og er valgt for å si noe om bemanningssituasjonens betydning for menighetens diakonale arbeid. Den tredje er *kommunistørrelse* og er valgt for å si noe om betydningen av demografiske forhold. I tillegg til krysstabeller der en frekvensfordeling er sammenholdt med variasjon i en bakgrunnsvariabel, er det også gjennomført en del analyser i form av lineær regresjon. Det er en form for analyse som er brukt for å finne ut hvordan frekvensfordelinger (avhengige variabler) påvirkes av to eller flere av bakgrunnsvariablene, hvilken effekt hver enkelt bakgrunnsvariabel isolert har på de avhengige variablene. I analyse av menighetenes diakonale orientering er det også tatt i bruk faktoranalyse²³.

²³ For en enkel forklaring av regresjons- og faktoranalyse, se f.eks. Hellevik 2002.

5. Diakoni og velferdsarbeid – innholdsbestemmelse og organisering

Menighetenes diakonale orientering

I en kartlegging av menighetsdiakoni er definisjonen av diakoni avgjørende. Hvordan kan man skille mellom diakonal virksomhet og annen kirkelig virksomhet? To av menighetene i undersøkelsen kommenterer dette på hver sin måte. På den ene siden reflekterer den en tenkning om at alt kirken driver med har et diakonalt tilsnitt:

Menighetens ledelse erkjenner at nesten alt vi jobber med har et diakonalt snitt. Vi bygger menighet ved mottoet "se og bli sett" og mer diakonalt kan det ikke bli.

På den andre siden blir det uttrykt en frustrasjon stilt overfor et vidt og lite håndfast diakonibegrep:

Diakonibegrepet er ikke definert i undersøkelsen, og ser ut til å ville sluke alt som har med kirkelig undervisning å gjøre.

Menighetenes diakoniforståelse ble utforsket gjennom at de ble forelagt en omfattende liste med aktiviteter og relasjoner som på forhånd var vurdert som relevante i en kirkelig sammenheng, enten for diakonien eller i sammenheng med kirkens oppdrag mer generelt. Menighetene ble så bedt om å ta stilling til hvor viktige de syntes disse aktivitetene og relasjonene er som diakoni eller i en diakonal sammenheng. På bakgrunn av svarfordelingene ble det konstruert et sett diakoniprofiler som spilte svarmønstrene i de enkelte menighetene²⁴. Fem slike profiler avtegnet seg i datamaterialet:

1. politisk og nødsorientert diakoniprofil
2. samarbeidsorientert diakoniprofil
3. omsorgsorientert diakoniprofil
4. kirkeorientert diakoniprofil
5. institusjonsorientert diakoniprofil.

Den første, den *politiske og nødsorienterte*, profilen kjennetegnes av to klare dimensjoner, en krise- og nødsorientert dimensjon og en politisk, internasjonalt orientert dimensjon. Under den første dimensjonen hører det å drive krisetelefon, arbeid blant flyktninger og asylsøkere og blant sosialt utstøtte. Under den andre dimensjonen hører det å engasjere seg i bistand og bistandsspørsmål, i arbeid for menneskerettigheter og rettferdig fordeling av verdens goder og i miljøspørsmål.

Den andre, *samarbeidsorienterte*, profilen kjennetegnes av en orientering mot samarbeid med kommunen (lokale samarbeidsgrupper, lokale kriseteam), med ideelle og humanitære organisasjoner og med institusjoner i nærmiljøet. Det som skiller denne profilen fra de andre,

²⁴ Analysen og konstruksjonen av profiler ble gjennomført ved hjelp av faktoranalyse. Faktorene og faktorskårene er presentert i vedlegget Tabell 61.

5. Diakoni og velferdsarbeid – innholdsbestemmelse og organisering

er at den primært er orientert mot form for arbeid (relasjoner) og ikke substans i arbeidet (aktiviteter).

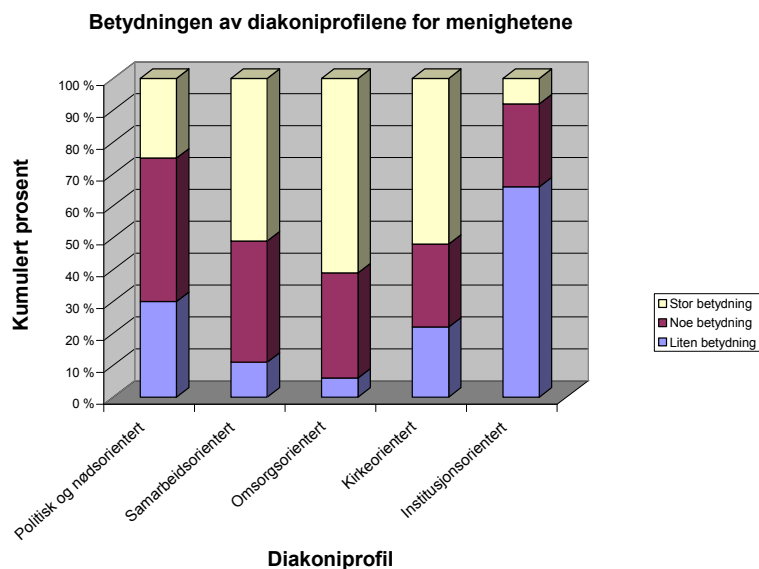
Den *omsorgsorienterte* profilen er knyttet til det å drive besøkstjeneste, organisere sorggrupper, drive arbeid blant personer som har problem med rusmiddelbruk og ungdomsdiakonale tiltak. Arbeidet som hører sammen med denne profilen er primært lokalt omsorgsorientert.

Den fjerde, *kirkeorienterte*, profilen kjennetegnes av variabler og aktiviteter som i ikke liten grad kan sies å være religiøst orientert, å arrangere bønnegrupper, alfakurs eller –grupper, drive barnegrupper og sangkor for barn. På den måten er det rimelig å tolke den som mer rettet mot trosdimensjonen i religionen enn de andre profilene.

Den femte profilen som vi har kalt *institusjonsorientert* diakoni, hører sammen med virksomheter som det å drive eldresenter og barnehager. Også denne profilen kan sies å inneholde to dimensjoner, men mindre tydelig enn den første profilen. Den andre dimensjonen har med samarbeidsorientering å gjøre. Den relevante variabelen handler om at menigheten mener det er viktig å drive velferdstiltak i samarbeid med kommunen.

Med utgangspunkt i disse profilene kan vi slutte at diakoni ikke er et entydig begrep for menighetene. Det er et begrep som rommer mange dimensjoner som menighetene legger ulik vekt på. Likevel er det ikke slik at den enkelte menigheten i utvalget på en entydig måte kan tilordnes en bestemt diakoniprofil blant de fem som er introdusert her. Undersøker vi hvilken betydning de ulike profilene har for menighetenes oppfatning av hva diakoni handler om, finner vi at de kan karakteriseres ved å ha element av flere profiler, men at ikke alle har like stor betydning. Hva den enkelte profilen betyr for menighetene, varierer. For utvalget under ett har vi sammenfattet betydningen av de ulike profilene for menighetene i utvalget i figuren nedenfor.

Figur 1 Betydning av diakoniprofilene for menighetene

5. Diakoni og velferdsarbeid – innholdsbestemmelse og organisering

Figuren viser at den diakoniprofilen flest menigheter tillegger stor betydning, er den omsorgsorienterte profilen, fulgt av den samarbeidsorienterte og den kirkeorienterte profilen. Menighetene tillegger den første, den politisk og nødsorienterte, og den femte, den institusjonsorienterte profilen, minst betydning i den forstand at færrest menigheter tillegger disse to profilene stor betydning i sin tenkning om diakoni. Det er her verdt å understreke at figuren ovenfor viser mønsteret i menighetenes måte om *tenke* om diakoni på, ikke deres *praksis*. Sammenfattende ser det da ut til at menighetene i sitt diakonisyn er omsorgsorienterte, de er samarbeids- og kirkeorienterte. I klart mindre grad er menighetene politisk, nøds- og institusjonsorienterte.

Profilene og mønsteret som det er gjort rede for ovenfor, er ikke direkte sammenlignbart med resultatene fra undersøkelsen i Tunsberg bispedømme. Siden profilene er empirisk baserte slik de er konstruert, er det ikke annet å vente. I Tunsberg-undersøkelsen kom vi fram til fire diakoniprofiler som kjennetegnet menighetsrådenes tenkning om diakoni. Profilene var i utgangspunktet basert på et litt annet sett av aktiviteter selv om forskjellene ikke skal overdrives. Felles for den foreliggende undersøkelsen og den som ble gjort i Tunsberg bispedømme, er de dimensjonene som blir synlige gjennom konstruksjonen av profilene. Forskjellen er måten de koples sammen på i profiler. Vekten som blir lagt på dimensjonene i profilene, betydningen av dem som diakoni, synes ikke å være betydelig forskjellig, i den grad det er meningsfullt å sammenlikne resultatene på denne måten²⁵.

Hva påvirker menighetenes diakonale orientering målt på denne måten? Et av de forhold som kan tenkes å ha betydning for menighetens måte å tenke om diakoni på, er om den har diakon eller ikke. Diakonen er en fagperson som vil bære med seg perspektiver og oppfatninger som, i alle fall delvis, vil være påvirket av den sosialiseringen som utdanningen innebærer. Menighetenes måte å tenke om diakoni på kan også påvirke sjansen for at de har en diakon eller ikke. Undersøker vi hvordan det å ha diakon gir seg utslag i betydningen av de fem diakoniprofilene vi har identifisert ovenfor, får vi følgende resultat:

Tabell 8 Andelen menigheter der diakoniprofilene har stor betydning, etter om menighetene har diakon/ungdomsdiakon eller ikke, i prosent, med gammaverdier²⁶ og tilhørende signifikansnivå

Profilene har stor betydning:	Med diakon	Uten diakon	Gamma	Signifikansnivå	N
politisk og nødsorientert diakoniprofil	32,4	19,7	0,25	0,000	612
samarbeidsorientert diakoniprofil	52,9	49,1	0,16	0,22	616
omsorgsorientert diakoniprofil	75,2	52,9	0,47	0,000	621
kirkeorientert diakoniprofil	49,5	53,4	-0,083	0,256	615
institusjonsorientert diakoniprofil	8,7	8,2	0,135	0,085	618

Gammakoeffisienten er et mål som viser hvor sterk den statistiske sammenhengen er mellom diakonvariabelen og betydningen av den enkelte diakoniprofilen som variabel²⁷. Som vi ser,

²⁵ For nærmere redegjørelse for menighetsdiakonien i Tunsberg bispedømme viser vi til Angell og Kristoffersen 2004.

²⁶ Diakon/ikke diakon som variabel er modifisert i noen av analysene. I alle analysene undersøkte vi om det var forskjell i betydning av profilene ved å ha diakon og det å ha både diakon og diakoniarbeider(e). I presentasjonen i tabellen har vi valgt ut den ”diakoniressursen” av de to alternativene som gav størst utslag. For den første og den andre profilen gjaldt det kombinasjonen av diakon og diakoniarbeider(e), men forskjellen mellom alternativene var liten.

²⁷ Gamma kan variere mellom -1 og +1. Gamma er negativ når verdien på den ene variabelen minker mens verdien på den andre øker. Elles er den positiv. Jo større tallverdien er, jo sterkere er den statistiske sammenhengen mellom variablene.

5. Diakoni og velferdsarbeid – innholdsbestemmelse og organisering

er det to av profilene som endrer betydning for menighetene alt etter om de har diakon eller ikke. I begge tilfelle er det slik at for menigheter med diakon har den aktuelle profilen større betydning enn for menigheter uten diakon. Dette er en enkel analyse der vi f.eks. ikke har reflektert over at det å ha/ikke ha diakon, kan henge sammen med andre forhold i menigheten eller omgivelsene. Det er i alle fall interessant og verdt å merke seg at prinsipiell samarbeidsorientering, slik det kommer til uttrykk i den andre profilen, ikke synes å henge sammen med det å ha diakon eller ikke i denne formen for analyse²⁸. Det utelukker ikke at det kan være slik sammenheng i praksis. Det kommer vi tilbake til. Ellers virker det som at det å ha diakon kan påvirke menighetenes diakonale orientering. Ut fra den foreliggende analysen gjelder det særlig i retning av politisk, nøds- og omsorgsorientert virksomhet.

De ansattes involvering i diakonien og diakoniens organisering

Om menighetene har diakon

Vi skal se litt nærmere på hvordan antall diakoner, diakoniarbeider og ungdomsdiakoner er fordelt mellom de ulike bispedømmene.

Tabell 9 Antall menigheter som har diakon, ungdomsdiakon og/eller diakoniarbeider enten alene eller sammen med andre menigheter, prosent (N=648)

	Oslo N=42	Borg N=64	Hamar N=106	Agder N=81	Stav- anger N=52	Björg- vin N=89	Møre N=68	Nidaros N=72	Sør- Hålo N=40	Nord- Hålo N=34	Totalt N=648
Diakon	67	34	30	49	39	23	37	21	20	9	33
Diakoni- arbeider	10	23	5	6	12	6	32	11	23	15	13
Ungdoms- diakon	7	16	-	1	-	7	7	-	-	-	4
Menigheter som har enten diakon, diakoni- arbeider eller ungdoms- diakon	74	61	35	53	44	29	62	32	40	24	44

Det er store forskjeller mellom bispedømmene etter om menighetene har diakon, ungdomsdiakon eller diakoniarbeider enten alene eller sammen med andre menigheter. En tredjedel av menighetene samlet sett oppgir at de har diakon. Oslo er det bispedømme der flest menigheter har diakon, der 67 % av menighetene oppgir at de har diakon enten alene eller sammen med andre menigheter. Til sammenligning oppgir bare ni prosent av menighetene i Nord-Hålogaland at de har det samme.

²⁸ Anvender vi regresjonsanalyse og bruker en modell med diakon, diakoniarbeider og folketall i kommunen som de uavhengige variablene, finner vi at diakonvariabelen – som den eneste av de tre – har signifikant betydning for graden av samarbeidsorientering, men ikke stor. Med tilsvarende analysemåte finner vi at det å ha diakoniarbeider(e) har en selvstendig virkning på hvor viktig den politiske og nødsorienterte profilen er for menighetene, ved siden av diakonvariabelen. Med hensyn til betydningen av den institusjonsorienterte profilen finner vi med tilsvarende analysemåte at bare folketallsvariabelen gir statistisk utslag. Jo større folktall i den tilhørende kommunen, jo større betydning har denne diakoniprofilen i menighetens tenkning.

Fordelingen av diakoniarbeidere, som er ansatte i diakonale stillinger uten formell vigsling, fordeler seg noe annerledes. Av menighetene i utvalget oppgir 13 % at de har diakoniarbeider enten alene eller sammen med andre menigheter. Møre er det bispedømme med flest diakoniarbeidere, en tredjedel av menighetene her oppgir at de har diakoniarbeider, mens fem prosent av menighetene i Hamar oppgir det samme.

Av menighetene i utvalget oppgir fire prosent at de har ungdomsdiakon, som er en diakon ansatt for å arbeide spesielt med ungdom. Det er desidert flest ungdomsdiakoner i Borg, der 16 % av menighetene oppgir at de har denne menighetstypen, enten alene eller sammen med andre menigheter. I Hamar, Stavanger og de tre nordligste bispedømmene er det ingen menigheter som oppgir at de har ungdomsdiakon.

Hvis vi slår sammen antall menigheter som har enten diakon, diakoniarbeider eller ungdomsdiakon, får vi et mål på om menighetene har en eller annen form for ansatt diakoniresurs i sin menighet. Samlet sett har 44 % av menighetene i utvalget enten diakon, diakoniarbeider eller ungdomsdiakon. Menighetene i Oslo ligger høyest med 74 % sammen med Møre og Borg med henholdsvis 62 og 61 %, mens Nord-Hålogaland ligger lavest med 24 %. I de menighetene som ikke har diakon/diakoniarbeider, utføres det diakonale arbeidet enten av andre ansatte i menighetene²⁹ eller av frivillige.

Mange diakoner, diakoniarbeidere og ungdomsdiakoner er finansiert enten gjennom kirkelig fellestråd eller gjennom statlige midler. En liten gruppe er helt eller delvis finansiert gjennom kommunale midler utenom kirkelig fellestråd. I disse tilfellene inngår diakon, diakoniarbeider eller ungdomsdiakon i prosjektsamarbeid med kommunen f.eks. i besøkstjeneste, arbeid innen psykiatri eller forebyggende ungdomsarbeid. I tillegg til dette er det en relativt stor gruppe av diakoner og diakoniarbeidere som er finansiert gjennom menighetenes egne midler. Ca. en tredjedel av menighetene som oppgir at de har diakon finansierer diakon helt eller delvis på denne måten. En fjerdedel av menighetene som oppgir at de har diakoniarbeider, gjør det samme. Dette gjør imidlertid at det er stor usikkerhet knyttet til mange diakoner og diakoniarbeideres arbeidssituasjon, der menighetene fra år til år ikke vet om de har råd til fortsatt å lønne sin diakon.

Andres ansattes involvering i diakonalt arbeid

Forskjellene i måten menighetene tenker om diakoni på, gir seg trolig også utslag når det gjelder hvordan det diakonale arbeidet er organisert og utført i menighetene. Noen data som belyser dette, er opplysningene om hvem av de ansatte menighetene oppgir er involvert i diakonal virksomhet. Er det bare diakonen og diakoniarbeideren som driver diakonalt arbeid, eller er dette noe også presten, kateketen og eventuelt andre er involvert i? I tabellen nedenfor viser hvilke ansatte som er involvert i diakonalt arbeid slik menighetene selv rapporterer det, i forhold til hvor mange menigheter som har de ulike stillingstypene.

²⁹ Det framgår av Tabell 10.

5. Diakoni og velferdsarbeid – innholdsbestemmelse og organisering

Tabell 10 Stillinger i menighetene og om de er involvert i diakonal virksomhet, prosent (N=648)

Stillinger	Antall menigheter som opplyser at de har denne stillingstypen i prosent N= 648	Antall menigheter som oppgir at denne stillingen er involvert i diakonal/sosial virksomhet i prosent N= 648	Prosent av involverte ansatte basert på totalt antall ansatte
Prest	95	75	79
Ungdomsprest	6	3	50
Kateket/menighetspedagog	31	12	39
Kantor/organist	³⁰ -	12	
Diakon	33	33 (36 ³¹)	100
Diakoniarbeider	13	13	100
Ungdomsdiakon	4	4	100
Barne- og ungdomsarbeider	22	9	41
Kirketjener/Klokker	85	14	16
Daglig leder av menigheten	60	14	23
Menighetssekretær	56	13	23
Ansatt ved menighetens institusjoner	9	2	22
Andre stillinger knyttet til diakonal/sosial virksomhet	14	14 (16 ³²)	100

En tolkning er at hvem menighetene oppgir er involvert i diakonal virksomhet, sier noe om menighetenes forståelse og definering av diakonal virksomhet. Det er mulig å tolke menighetene dit hen at jo større andel yrkesgrupper i menigheten som er involvert i diakonal virksomhet jo bredere er deres forståelse av diakoni.

For det første er alle grupper av ansatte i menigheter oppgitt som involvert i det diakonale arbeidet i større eller mindre grad. Dette tyder på at diakoni er en integrert del av hele menighetens liv. For det andre ser vi også at de mer administrative stillingene i menighetene, daglig leder, kirkeverge og menighetssekretær oppgis å være involvert i diakonal virksomhet, om ikke i utstrakt grad. Dette gjelder også organist, og det er interessant å se at denne yrkesgruppen til en viss grad blir definert inn i det diakonale.

Av menighetene som har svart, oppgir 95 % at de har prest. Blant disse menighetene sier 79 % at prestene i menigheten er involvert i diakonalt arbeid. Dette er et høyt antall som sier noe om at prestene i stor grad er involvert i det diakonale arbeidet. Dette kan også henge sammen med at i de menighetene som ikke har diakon, vil det ofte være en prest som på en eller måte administrerer det diakonale arbeidet. I tillegg ligger det eksplisitt både sjelesorg og besøkstjeneste til prestens stilling, noe som per definisjon gjør presten til en aktuell ”diakoniarbeider”.

Når det gjelder kateketer/menighetspedagoger, er det totalt i utvalget 31 % av menighetene som opplyser at de har denne stillingstypen, og 39 % av disse menighetene svarer at denne yrkesgruppen er involvert i det diakonale arbeidet. Dette varierer også mellom de ulike

³⁰ Vi mangler opplysninger om hvor stor del av menighetene som har kantor/organist.

³¹ Et høyere antall menigheter har svart at diakon og andre stillinger knyttet til diakonal/sosial virksomhet, enn de som har oppgitt at disse stillingene finnes i menigheten.

³² Et høyere antall menigheter har svart at diakon og andre stillinger knyttet til diakonal/sosial virksomhet, enn de som har oppgitt at disse stillingene finnes i menigheten.

5. Diakoni og velferdsarbeid – innholdsbestemmelse og organisering

bispedømmene³³. Kateketens involvering i det diakonale arbeidet er særlig aktualisert i forbindelse med et økt fokus på ungdomsdiakoni og gjennom spørsmålet om hvordan diakonien skal defineres inn i trosopplæringsreformen i Den norske kirke. En forholdsvis stor del av kateketene er ikke definert inn i det diakonale arbeidet. Denne spenningen knyttet til definisjonen av det diakonale, er noe som vil følge denne rapporten.

Hvem leder det diakonale arbeidet i menighetene?

Er menigheten bemannet med en diakon, er det stor sannsynlighet for at diakonen, enten alene eller sammen med andre, leder det diakonale arbeidet. I menigheter uten diakon kan dette i større grad variere. Hvem menighetene oppgir leder det diakonale arbeidet, er vist i Tabell 11.

Tabell 11 Hvem har ansvaret for å lede det diakonale arbeidet? Prosent (N=648)

	Oslo	Borg	Hamar	Agder	Stavanger	Bjergvin	Møre	Nidaros	Sør-Hålo	Nord-Hålo	Totalt
Diakon	45	25	27	20	29	16	22	18	25	9	23
Diakoniarbeider	0	2	0	1	8	7	6	3	8	15	4
Diakoniutvalg	10	13	7	10	10	15	4	13	10	9	10
Sogneprest/prest	2	6	5	11	6	8	7	15	13	15	9
Menighetsråd	12	3	11	6	10	12	12	10	8	15	10
Diakon/arb + diautv	7	14	2	6	4	0	18	0	3	0	5
Sogneprest + diautv	2	0	9	0	6	0	3	0	0	9	3
Sogneprest + menråd	0	6	9	7	0	9	2	4	5	0	5
Andre/andre komb	12	20	18	25	11	5	20	14	8	16	15
Ingen spesielle	0	2	3	5	4	1	0	4	5	3	3
Ubesvart	10	9	9	9	12	27	6	19	15	9	13
Total	100 N=42	100 N=64	100 N=106	101 N=81	101 N=52	101 N=89	101 N=68	100 N=72	100 N=40	100 N=34	100 N=648

I de menighetene der ikke diakon eller diakoniarbeider leder det diakonale arbeidet, er det enten diakoniutvalget, menighetsrådet eller sognepresten, alene eller flere av aktørene i kombinasjon, som har dette ansvaret. I alt har 13 % ikke svart på spørsmålet og tre prosent sier at ingen spesielle har denne oppgaven. Dette kan tyde på at i en del menigheter er ingen som har et spesielt ansvar for å lede det diakonale arbeidet.

Diakoniutvalg og årsplaner for det diakonale arbeidet

Har menighetene spesielle styrer eller utvalg som har ansvar for å ivareta det diakonale arbeidet? Tabellen nedenunder viser at 58 % av alle menighetene i utvalget har diakoniutvalg. Diakoniutvalg er mest vanlig i Stavanger bispedømme der hele 85 % av menighetene har et slikt utvalg. Borg er det bispedømme der flest menigheter har et diakonat, 16 %, mens menighetspleie er mest vanlig i Oslo.

³³ Se Tabell 62.

5. Diakoni og velferdsarbeid – innholdsbestemmelse og organisering

Tabell 12 Styrer og utvalg som på en spesiell måte ivaretar det diakonale arbeidet, prosent (N=648)

Råd og styrer	Oslo N=42	Borg N=64	Hamar N=106	Agder N=81	Stav- anger N=52	Björg- vin N=89	Møre N=68	Nidaros N=72	Sør- Hålo N=40	Nord- Hålo N=34	Totalt N=648
Diakoniutvalg	69	59	56	64	83	44	57	49	53	56	58
Diakoniat	5	16	9	0	0	1	0	7	0	0	4
Menighetspleie	12	9	2	3	2	1	9	0	3	3	4
Barne- og ungdomsutvalg	10	11	3	7	10	0	3	4	3	3	5
Andre råd og styrer ³⁴	12	11	6	20	15	14	24	1	3	9	12

Diakoniutvalg er en relativt ny type organ, mens diakonat og menighetspleie er eldre former for organisering av det diakonale arbeidet i menighetene og har tradisjonelt drevet mest arbeid for eldre og syke. Menighetene har også andre råd og styrer knyttet til virksomhetsområder som barne- og ungdomsutvalg, eldreutvalg, besøkstjenesteutvalg osv.

På Kirkemøtet i 1987 ble alle menigheter bedt om å lage lokale planer for det diakonale arbeidet I hvilken grad har menighetene slike planer for din diakonale virksomhet?

Tabell 13 Om menighetene utarbeider årsplaner for det diakonale arbeidet, prosent (N=648)

	Oslo	Borg	Hamar	Agder	Stav- anger	Björg- vin	Møre	Nidaros	Sør- Hålo	Nord- Hålo	Totalt
Ja	64	45	46	41	35	23	52	36	40	35	41
Nei	36	55	48	56	62	72	47	61	55	65	56
Ubesvart	0	0	6	4	4	6	2	3	5	0	3
Total	100 N=42	100 N=64	100 N=106	101 N=81	101 N=52	101 N=89	101 N=68	100 N=72	100 N=40	100 N=34	100 N=648

Som vi ser, er det 41 % av menighetene i utvalget som utarbeider slike planer. Vi ser at det er mest vanlig i Oslo bispedømme, og minst vanlig i Bjørgvin. Her har mest sannsynlig kommunestørrelse en betydning, slik at små menigheter med kanskje bare noen få hundre medlemmer ikke ser behov for denne type planlegging. I små menigheter vil også diakonien i større grad utspille seg i form av enkeltindividers handlinger enn i organisert form.

Det er et stykke vei å gå før alle menighetene har en plan for diakoni. I mange tilfeller er det diakoniutvalget i sammen med diakon eller andre ansatte som lager slike planer. Flere menigheter oppgir at de har diakoniutvalg enn de som oppgir at de utarbeider årsplaner. Om dette skyldes manglende rapportering, er vanskelig å si.

³⁴ Andre råd og styrer er her eldreutvalg/-råd, Latviakomité, diakoniråd/styre, arbeidsutvalg for besøkstjeneste, konfirmantutvalg, dåpsutvalg, styringsgruppe for integrering av innflyttere, støttegruppe for mennesker i livskrise, prosjektutvalg/gruppe, kaféstyre, ressursgruppe for flyktningarbeid, styret for prostidiakonen, sorgteam, dåpsopplæringsutvalg, styre for sykehjemsforeningen, misjonsutvalg, undervisningsutvalg, musikkutvalg, styre i KANPU (psyk.utv.h.).

6. Diakoni i menighetene

Fokus i dette kapitlet er *aktivitetsdimensjonen* i det diakonale arbeidet og gir en oversikt over hvilke typer velferdstiltak som drives av menighetene i Den norske kirke. Tiltakene er delt inn i fire er basert på føringene i Plan for diakoni i Den norske kirke.

Den første delen, *drift og betjening av institusjoner*, omhandler menighetenes funksjon i institusjoner; både i de tilfellene der menighetene driver institusjoner og i de tilfellene der menighetene tilbyr ulike tjenester ("betjening"), uten å eie institusjonen eller ha driftsansvar.

Den andre delen, *kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid*, omhandler tjenester, tiltak og aktiviteter som menigheten driver med utgangspunkt i behov for tilhørighet og fellesskap. Vi Denne type tiltak vil bli kategorisert i ulike målgrupper; alderskategorier (barn, ungdom, voksen, eldre) og mennesker i en spesiell livssituasjon (rusavhengige, somatisk syke, psykisk utviklingshemmede, flyktinger/innvandrere, ensomme/sørgende, mennesker med psykiske lidelser/selv-mordstruede).

Den tredje delen omhandler *diakoni i gudstjenesteliv, sjelesorg og undervisning*. Som omfatter diakonale tjenester i forbindelse med gudstjenesten og om menighetene har gudstjenester med et spesielt diakonalt fokus.

Den fjerde delen, *diakonale tiltak vedrørende sosial urettferdighet og miljøvern*, omhandler innsats knyttet til materielt livsgrunnlag og sosial urettferdighet slik det er beskrevet i Plan for diakoni. Ved å foreta denne inndelingen har vi lagt en ramme for hva menighetene ble spurt om å rapportere av diakonalt arbeid.

Drift og betjening av institusjoner

I hvilken grad driver menighetene institusjoner? I følge Kramers kategorier som vi presenterte i innledningen, inntar menighetene ved å drive institusjoner en tjenesteyterrolle i forhold til det offentlige. Andelen menigheter som driver institusjon(er), er vist i Tabell 14, der menighetene er fordelt etter bispedømme.

Tabell 14 Om menighetene driver institusjoner eller dagsenter etter bispedømme, prosent (N=648)

	Oslo	Borg	Hamar	Agder	Stav- anger	Bjør- vin	Møre	Nidaros	Sør- Hålo	Nord- Hålo	Totalt
Ja	41	25	8	11	23	12	4	4	5	0	13
Nei	59	75	92	89	77	88	96	96	95	100	87
Total	100 N=42	100 N=64	100 N=106	100 N=81	100 N=52	100 N=89	100 N=68	100 N=72	100 N=40	100 N=34	100 N=648

Tretten prosent av menighetene i utvalget oppgir at de driver institusjoner eller dagsenter, dette utgjør 81 menigheter. Av disse driver 74 barnehage, 14 alders- og sykehjem, 4 driver eldresenter, mens 5 menigheter driver enten barnehjem, fritidshjem for barn i småskolen, småbarnstue eller dagsenter for psykisk utviklingshemmede. Barnehage er altså den type institusjon som flest menigheter i utvalget driver. I tillegg driver 18 menigheter i utvalget

6. Diakoni i menighetene

enten alders- og sykehjem eller eldrecenter. Slike institusjoner drives også av det offentlige og andre private (ikke-offentlige) aktører.

Oslo er det bispedømme der flest menigheter opplyser at de driver institusjoner, etterfulgt av Borg og Stavanger, mens det i de fire nordligste bispedømmene er få menigheter som oppgir at de driver institusjoner.

I siste del av skjemaet ble menighetene spurt om hvordan de vurderer viktigheten av ulike tiltak/tjenester/aktiviteter som *diakonale* tiltak på en skala fra en til fem³⁵. To av aktivitetene handlet om drift av barnehage og drift av eldrecenter. Disse to utsagnene var de som kom dårligst ut på viktighetsskalaene med en gjennomsnittsskåre på henholdsvis bare 2,2 og 1,9.³⁶ Vurdering at det er viktig å drive barnehage og eldrecenter øker derimot når man kun ser på de menighetene som har dette tilbudet, disse tilordner drift av barnehage en gjennomsnittsskåre på 3,3 og drift av eldrecenter en skåre på 2,4. Men selv om dette tallet er noe høyere en gjennomsnittstallet for alle menighetene, er det fremdeles lavt sammenlignet med vurdering av andre diakonale aktiviteter. Dette er interessant i forhold til prioritering og tenkning i det diakonale arbeidet. For det første kan det tyde på at menighetene har et noe distansert forhold til sine institusjoner, at institusjonene oppleves mer som serviceyting på oppdrag fra det offentlige (jmfør Kramer) enn som menighetens diakonale arbeid. Det kan være en grunn til at antallet pleie- og omsorgsinstitusjoner i diakonal regi gikk såpass mye tilbake i perioden 1982 – 1997³⁷.

Dette kan tyde på det å drive institusjoner er en aktivitet som menighetene i mindre og mindre grad utfører. Denne aktiviteten er heller ikke nevnt i Plan for diakoni under menighetens primære oppgaver. Samtidig er det mange diakonale organisasjoner og stiftelser som i dag driver institusjoner på oppdrag fra det offentlige.

Påvirkes det å drive institusjoner av om menigheten har diakon eller ikke og/eller av kommune størrelse? Statistisk analyse viser at begge variablene har en signifikant innvirkning. Det å ha diakon og å være menighet i en større kommune øker sjansen for at menigheten har denne typen virksomhet. Dette kan også forklare noe av forskjellen mellom bispedømmene.

Fra drift av institusjoner skal vi over til annen tjenesteyting i institusjoner. I hvilken grad yter menighetene tjenester til kommunale, statlige og/eller diakonale institusjoner eller dagsenter?

Tabell 15 Om menighetene betjener institusjoner eller dagsenter etter bispedømme, prosent (N0648)

Betjener menigheten institusjoner eller dagsenter? Prosent.	Oslo	Borg	Hamar	Agder	Stavanger	Bjergvin	Møre	Nidaros	Sør-Hålo	Nord-Hålo	Totalt
Ja	90	92	88	94	89	83	93	86	100	85	90
Nei	11	8	12	6	12	17	7	14	0	15	11
Total	101 N=42	100 N=64	100 N=106	100 N=81	101 N=52	100 N=89	100 N=68	100 N=72	100 N=40	100 N=34	101 N=648

³⁵ Menighetenes vurderinger av ulike tiltak som diakonale tiltak dannet grunnlaget for utarbeidelsen av diakoniprofilene i Kapittel 5.

³⁶ Se Tabell 60.

³⁷ se s. 23.

6. Diakoni i menighetene

Tabell 15 viser at det store flertallet av menighetene i utvalget yter tjenester på institusjoner eller dagsenter, samlet sett hele 90 %. Det er noe variasjon mellom bispedømmene, men andelen er for alle svært høy. De 90 % som har svart ja på om de betjener institusjoner/dagsenter, utgjør 580 av de 648 menighetene. Menighetene ble også spurt om i hvilken grad de vurderte betjening og samarbeid med institusjoner i nærmiljø som diakonalt viktig. Her var gjennomsnittskåren 4,0 (av maksimum 5), og langt høyere enn skåren på drift av institusjoner som tidligere nevnt. Menighetene definerer med dette sin rolle i forhold til institusjonene; de skal ikke være drivere men samarbeide med institusjonene om tjenester. I forhold til om menighetene driver denne type arbeid viser det seg at verken diakon eller kommunestørrelse har noen betydning. Dette tyder på at å yte tjenester på institusjoner er en institusjonalisert del av de fleste menigheters arbeid.

Med hensyn til hvilke typer institusjoner/dagsenter menighetene betjener, er det spesifisert i Tabell 16.

Tabell 16 Typer av institusjoner/dagsenter som menighetene betjener av alle menighetene i utvalget, prosent (N=648)

Alders- og sykehjem ³⁸	Omsorgsboliger for eldre	Eldresenter/ Dagsenter	Skole	Barnehage	Psykisk utvikl.-hemmede	Psykiatri (statlig)
78	19	18	13	11	6	5
Asylmottak	Sykehus	Institusjoner for rus-avhengige	Fengsel	Boliger for funksjons-hemmede	Psykisk helsevern (kommunal)	Andre institusjoner/dagsenter*
3	2	2	1	1	0,3	3

Tabellen viser at institusjoner eller dagsenter for eldre og syke er den typen institusjoner som menighetene i størst grad utfører tjenester i forhold til. Det er her hovedtyngden av tjenestene finner sted. Når det gjelder skole og barnehage, er disse også høyt oppe på listen. Her er det imidlertid noe vanskeligere å tolke tallene fordi det igjen handler om definisjonen av hva diakoni er. Vi vet at svært mange menigheter har et skole-kirkesamarbeid og gjennomfører f.eks. skolegudstjenester, men om menighetene regner dette som en del av det diakonale arbeidet, er lite sannsynlig. Hadde det vært tilfelle, burde antallet menigheter som sier de betjener skoler og barnehager, vært mye høyere. Institusjoner for psykisk utviklingshemmede og institusjoner innenfor psykiatrien (den statlige) betjenes av over 5 % av menighetene i utvalget³⁹.

Hvilke tjenester er det menighetene tilbyr i institusjonene? Tabell 17 viser hvilke tjenester menighetene tilbyr på alders- og sykehjem, med utgangspunkt i de menighetene som oppgir at de betjener alder- og sykehjem.

Tabell 17 Hvilke tjenester menighetene tilbyr på alders- og sykehjem, prosent (N=497)

Andakt/gudstjeneste	Besøk	Sosiale samlinger	Andre tjenester ⁴⁰
95	46	29	2

³⁸ Omfatter også bo- og servicesenter og helsesenter.

³⁹ Se Tabell 64 for fordeling på de ulike bispedømmene.

⁴⁰ Andre tjenester som er nevnt er tur, sjelesorg, boktralle og undervisning.

6. Diakoni i menighetene

Menighetene tilbyr først og fremst andakt/gudstjeneste på alders- og sykehjem, enten alene eller i kombinasjon med andre tjenester. Det er svært få menigheter der ikke andakt/gudstjeneste inngår som en del av tilbudet. Mange menigheter kombinerer andakt med besøk.

Samlet sett tilbyr 46 % av menighetene i utvalget besøk, enten alene eller sammen med andre tjenester. Her er det imidlertid forskjeller mellom de ulike bispedømmene⁴¹. Møre og Sør-Hålogaland er på bunn med henholdsvis 27 % og 24 %, mens Borg og Oslo er på topp med henholdsvis 62 % og 61 %.

I alt er det 29 % av alle menighetene som tilbyr sosiale samlinger på alders- og sykehjem. Her er det også klare forskjeller mellom bispedømmene⁴²; Hamar, Agder og Bjørgvin ligger lavest med 18 - 19 %, mens Møre ligger klart høyest med 51 %.

Av andre type institusjoner er utvalget noe mindre og vi vil kun presentere totalfordelingene av de største gruppene etter hva slags tilbud menighetene tilbyr og hvem som utfører tjenestene. Tallene i tabellen er basert på de antall menigheter som oppgir at de tilbyr tjenester på den respektive institusjon.

Tabell 18 Hvilke tjenester menighetene tilbyr på et utvalg institusjoner, prosent

Institusjoner	Omsorgsboliger for eldre N=119	Eldresenter/ Dagsenter N=114	Skole N=70	Barnehage N=62	Psykisk utv.h. N=40	Psykatri (statlig) N=31
Andakt/ Gudstjenester	87	89	52	47	65	52
Sosiale samlinger/ Tiltak	42	30	21	15	75	48
Besøk	49	36	30	34	39	42
Undervisning	-	-	38	27	-	-
Andre tjenester	-	5 ⁴³	11 ⁴⁴	8 ⁴⁵	3 ⁴⁶	13(4) ⁴⁷

Det store flertallet av menighetene tilbyr andakt/gudstjenester på omsorgsboliger for eldre og på eldresenter. Prosentandelen er noe mindre når det gjelder skole, barnehage, institusjoner for psykisk utviklingshemmede og i psykiatrien. Når det gjelder institusjoner for psykisk utviklingshemmede, er det mest vanlig å drive sosiale samlinger/tiltak. Hele 75 % av menighetene som betjener denne type institusjon, tilbyr slik tjeneste selv om det totale antall menigheter her bare er 40. I forbindelse med skole og barnehage er det mange menigheter som driver undervisningstiltak, henholdsvis 38 % og 27 %.

⁴¹ Se Tabell 67.

⁴² Se Tabell 67.

⁴³ Reminisensgruppe, oppsøkende virksomhet, undervisning og sjelesorg.

⁴⁴ Andre tjenester er her kombinasjon av flere ulike tjenester, kirke-skole samarbeid, samarbeid om enkeltelever, servering, oppsøkende virksomhet og samtaler.

⁴⁵ Andre tjenester er her ulike kombinasjoner av eksisterende kategorier.

⁴⁶ Tilrettelegger deltidsarbeidsplass.

⁴⁷ Andre tjenester er her oppsøkende virksomhet, korte tilstelninger i kirken, trefftid og samtalegruppe.

Kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid

Kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid har en viktig plass i Plan for diakoni i Den norske kirke. Under dette punktet ønsker vi å registrere det arbeidet menighetene driver for å skape fellesskap og kontakt mellom mennesker. Dette er allikevel veldig vide begrep. I veiledningen til spørreskjemaet ble spørsmålene i denne delen av skjema kommentert på følgende måte:

Kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid er her definert i forhold til Plan for diakoni i Den norske kirke. Dette arbeidet omfatter alt arbeid som har som mål at alle mennesker skal få dekket sine grunnleggende behov for kontakt med andre mennesker og for tilhørighet i et fellesskap. Eksempler på dette er hyggetreff, aktivitetsgrupper, kafé, besøkstjeneste. Men det kan også være mange andre ting.

Vi ønsker at det skal være opp til den enkelte menighet hva dere ønsker å definere som kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid i menigheten. Eksempler på aktiviteter som man kan lure på om faller innenfor denne kategorien er virksomheter som søndagsskole og korarbeid. Er dette diakonale aktiviteter? Vi tenker at disse aktivitetene i utgangspunktet ikke er diakonale aktiviteter, samtidig kan aktivitetene utformes med et sterkt diakonalt fokus. Hvis så er tilfelle, kan menigheten velge å registrere aktivitetene som en del av det diakonale arbeidet.

Selv om disse føringene ble lagt i veiledningen, var det likevel opp til menighetene selv å vurdere hva de ønsket å rapportere. Når det gjelder kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid knyttet til gudstjeneste, kirkekaffe, tilrettelegging for funksjonshemmede osv., inngår disse under neste punkt.

I alt svarte 95 % av menighetene bekreftende på at de hadde kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid i sin menighet⁴⁸. Variasjonen bispedømmene imellom var relativt liten. Det å ha diakon har en effekt på om menigheten oppgir at de generelt har kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid i menighetene. Kommunestørrelse har ingen betydning.

I det følgende skal vi først fokusere på kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid rettet mot ulike alderskategorier: barn, ungdom, voksne og eldre, for så å fokusere på arbeid rettet mot målgrupper i en spesiell livssituasjon, uavhengig av alder: rusavhengige, flyktninger og/eller innvandrere, psykisk utviklingshemmede, somatisk syke, mennesker med psykiske lidelser og/eller selvmordstruede, ensomme/sørgende og andre grupper eventuelt på tvers av alder og livssituasjon.

Kontakt- og fellesskapsbyggende rettet mot ulike aldersgrupper

I hvilken grad menighetene har kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid rettet mot barn, ungdom, voksne og eldre, er vist i Tabell 19. Tabellen er fordelt slik at de målgruppene som flest menigheter har aktiviteter for, står øverst.

⁴⁸ Se Tabell 68.

6. Diakoni i menighetene

Tabell 19 Om menighetene har kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid for aldersgruppene; barn, ungdom, voksne og eldre, etter bispedømme, i prosent (N=648)

Målgrupper	Oslo N=42	Borg N=64	Hamar N=106	Agder N=81	Stav- anger N=52	Bjør- vin N=89	Møre N=68	Nidar- os N=72	Sør- Hålo N=40	Nord- Hålo N=34	Totalt N=648
Barn	93	88	63	72	69	73	75	60	70	68	72
Eldre	95	91	61	64	92	57	75	64	73	62	71
Ungdom	81	81	43	65	69	52	66	36	38	38	56
Voksne	67	45	28	41	52	25	31	14	18	38	34

Barn er den målgruppen flest menigheter oppgir at de har kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid rettet mot. Hele 72 % av utvalget har arbeid for denne målgruppen⁴⁹. Tallene varierer noe mellom bispedømmene, men i alle bispedømmer har minst 60 % av menighetene kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid for barn. I Oslo oppgir hele 93 % av menighetene at de har arbeid for denne gruppen. Det viser seg ellers at menigheter med diakon og menigheter i kommuner med høyere innbyggertall i større grad driver denne type arbeid enn andre.

En annen målgruppe som ligger nesten like høyt når det gjelder aktivitetsomfang er eldre. Hele 71 % av alle menighetene i utvalget oppgir at de har kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid rettet mot denne målgruppen. Eldre er en målgruppe som tradisjonelt har stått sentralt i det diakonale arbeidet i menighetene. I mange menigheter har arbeid for eldre nærmest vært synonymt med diakonalt arbeid. Minst 60 % av menighetene i alle bispedømmene har kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid rettet mot denne målgruppen. Oslo ligger også her på topp, hele 95 % av menighetene i bispedømmet oppgir at de har slikt arbeid. Det viser seg at menigheter med diakon og menigheter i kommuner med høyere innbyggertall i større grad driver arbeid for denne gruppen, men det å ha diakon har størst betydning.

Kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid for ungdom er mest utbredt i Oslo og Borg. For Borg sin del kan dette henge sammen med at det her er ansatt ungdomsdiakoner i 16 % av menighetene⁵⁰. I tillegg har det vært en satsing på ungdomsdiakonien i Oslo og Borg bispedømmer bl.a. gjennom Prosjekt ungdomsdiakoni⁵¹. Det er også ansatt ungdomsdiakoner i Bjørgvin og Møre. Oversikten viser ellers at antall menigheter som driver arbeid for ungdom er høyere i bispedømmer der organisasjonskristendommen står sterkt, Borg, Stavanger og Agder, mens den er lavere i bispedømmer som tradisjonelt har vært mer preget av folkekirkelighet som Hamar og Nidaros. Dette kan henge sammen med at mye av det kontakt- og fellesskapsbyggende arbeidet for ungdom skjer i samarbeid med kristne organisasjoner⁵². De to nordligste bispedømmene har færrest antall menigheter som oppgir at de har arbeid for ungdom. Ellers viser det seg at menigheter med diakon og menigheter i kommuner med høyere innbyggertall i større grad driver denne type arbeid enn andre.

Av menighetene i utvalget oppgir 34 % at de har kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid for voksne. Tallene varierer i stor grad mellom bispedømmene; i Oslo oppgir 67 % av menighetene at de har arbeid for denne gruppen, mens bare 14 % av menighetene i Nidaros oppgir det samme. Også her har driver menigheter med diakon og menigheter med høyere innbyggertall i større grad denne type virksomhet.

⁵⁰ Se Tabell 9.

⁵¹ Se Kristoffersen 2003.

⁵² Se Tabell 51.

6. Diakoni i menighetene

I fortsettelsen følger en mer detaljert redegjørelse for hva det kontakt- og fellesskapsbyggende arbeidet mot de ulike aldersgruppene består i.

- rettet mot barn

Som det framgår av Tabell 19, oppgir 72 % av alle menighetene i utvalget at de har kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid rettet mot barn. I forbindelse med menighetenes rapportering av kontakt- og fellesskapsbyggende for barn er det en viss usikkerhet knyttet til hva menighetene oppgir av det arbeidet de faktisk driver. Det kan tenkes å foreligge en viss underrapportering med bakgrunn i at menighetene regner mye av sitt barnarbeid som trosopplæring og ikke diakoni. Hvis det er tilfelle, kan det bety at de ikke rapporterer dette som ”kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid rettet mot barn”. IKO og Norsk Samfunnsvitenskapelig Datatjeneste har tidligere gjennomført en undersøkelse av alt trosopplæringsarbeid i menighetene⁵³. Undersøkelsen omfattet også kontinuerlige tiltak som vil ha karakter av kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid. I denne sammenhengen blir spørsmålet om menighetene vil oppgi babysang som kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid eller klassifisere det som trosopplæring. Tilsvarende spørsmål kan vi stille i forhold til barnekor og søndagsskole som ikke tradisjonelt har vært en diakonal aktivitet. Det er vanskelig å svare på disse spørsmålene, men antallet menigheter som oppgir at de har arbeid for barn er høyt, og dette sannsynliggjør at de fleste menighetene har rapportert, i alle fall store deler, av sitt arbeid rettet mot barn.

Hvilke kontakt- og fellesskapsbyggende aktiviteter oppgir så menighetene at de har for barn? Tabell 20 viser hvor stor del av menighetene i utvalget som oppgir ulike former for arbeid blant barn.

Tabell 20 Kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid for barn, prosent (N=648)

Barneklubb ⁵⁴	Barnekor	Småbarnstreff	Søndagsskole	Babysang	Speider	Dåps-Skole	Idrett/dans/drama	Dåpsbesøk	Åpen barnehage ⁵⁵	Aktiviteter knyttet til høytid ⁵⁶	Andre tilbud ⁵⁷
35	30	18	17	9	9	4	1	1	1	1	6

Henholdsvis 35 % og 30 % av alle menighetene i utvalget oppgir at de har barneklubb og barnekor. I alle bispedømmene har minst 20 % av menighetene disse to aktivitetene. Borg er det bispedømmet der flest menigheter oppgir at de har barneklubb, 44 %. Oslo er det bispedømmet der flest menigheter oppgir at de har barnekor; det gjelder 62 % av menighetene⁵⁸. Det er interessant å se dette i forhold til menighetenes vurdering av barnarbeid som diakonalt arbeid. Det å drive barnegruppe eller sangkor for barn fikk av

⁵³ Lorentzen 2005.

⁵⁴ F.eks. ”Yngres” eller ”Vinggruppe”.

⁵⁵ Musikkbarnehage er inkludert i åpen barnehage.

⁵⁶ Aktiviteter knyttet til høytider er f.eks. påskevandring og juleverksted.

⁵⁷ Åpen kafé for barn, barnesang 1 – 3 år, etter-skole-middag, barnarbeid, søndagssamling, lekestue, fortellingsstund, barnemisjon, treff 1 gang per uke, ”kyrkjefadder”, barnas sangtime, barnelag, byggeklossen, fredagskafé, åpent hus, barnecellegruppe, barnetreff under gudstjenesten, barneforening, lørdagsskole, kirkens lekestue, mjølkvelder, lørdagstreff, lørdagsskole, leir, kirkeuker, barnepass, minileir, uspesifisert.

⁵⁸ Se Tabell 69.

6. Diakoni i menighetene

menighetene en gjennomsnittsskåre på 4,1 (på en skala fra en til fem)⁵⁹. Dette er en høy skåre som sier noe om at de fleste menighetene regner denne type aktivitet som et viktig diakonalt arbeid. Av alle menighetene oppgir 18 % at de har småbarnstreff. Dette er samlinger der foreldre og barn møtes og har slik sett en funksjon både for voksne og barn. Småbarnstreff er mest vanlig i Oslo og Stavanger bispedømme der henholdsvis 36 og 35 % av alle menighetene i utvalget oppgir at de har denne aktiviteten. Småbarnstreff er minst utbredt i Hamar der bare fire prosent av menighetene oppgir at de har denne aktiviteten⁶⁰.

Av menighetene oppgir 17 % at de driver søndagsskole. Det er grunn til å tro at dette tallet ikke gjenspeiler alle de menighetene som driver søndagsskole, men de menighetene som regner dette som kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid. Noen menigheter har dessuten definert tradisjonelle trosopplæringstiltak som dåpsskole og dåpsbesøk som kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid for barn. Størstedelen av menighetene som oppgir at de har dåpsskole, tilhører Hamar bispedømme⁶¹. Av menighetene i utvalget oppgir ni prosent at de har babysang, et tilbud som fokuserer på kontakt mellom spedbarn og foreldre gjennom sang og bevegelse. Dette er et tilbud av relativ ny dato og tallet viser at tiltaket allerede har fått fotfeste i mange menigheter. Tilbudet har størst utbredelse i Oslo der 26 % av menighetene oppgir at de har babysang, mens det er minst vanlig i Bjørgvin, Nidaros og Nord-Hålogaland der bare én menighet i hvert av disse bispedømmene oppgir at de har tilbudet⁶². Tabellen viser ellers at floraen av tilbud til barn er stor, fra speider, idrett, dans og drama til åpen barnehage, aktiviteter knyttet til høytider, barnemisjon og leirer for barn.

- rettet mot ungdom

En målgruppe som det de siste årene har vært et økt fokus på innenfor det diakonale arbeidet, er ungdom. Oversiktstabellen viste at 56 % av menighetene i utvalget har et ungdomsdiakonalt tilbud, eller kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid for ungdom. Det å drive ungdomsdiakonalt arbeid fikk også en høy skåre når menighetene skulle vurdere viktigheten av ulike typer diakonalt arbeid. Skåren på 4,2 (på en skala fra en til fem)⁶³ viser at mange menigheter regner denne typen arbeid som viktig diakonalt arbeid.

Hvilke type aktiviteter oppgir menighetene at de har for ungdom?

Tabell 21 Kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid for ungdom, prosent (N=648)

Klubb/ treff	Tensing eller kor	Ungdoms- kafé	Idrettstilbud	Ledertrening	Speider	Skolelag	Ungdoms- gudstjeneste el	Andre aktiviteter ⁶⁴
32	15	13	6	4	3	2	1	5

Tabell 21 viser at den mest vanlige aktiviteten er ungdomsklubb, ungdomstreff eller ungdomsforening. 32 % av alle menighetene i utvalget har et slikt tilbud. Det utgjør 72 % av alle menighetene som sier at de har kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid for ungdom.

⁵⁹ Se Tabell 60.

⁶⁰ Se Tabell 69.

⁶¹ ibid.

⁶² ibid.

⁶³ Se Tabell 60.

⁶⁴ Andre aktiviteter er her Alphakurs for ungdom, bibelgrupper, samtalegrupper, leirer, gospelfestival, mopedopplæring, aktivitetsgrupper, fester, band og dyrekubb, dans, drama og trosopplæringsaktiviteter.

6. Diakoni i menighetene

Her ligger Nord-Hålogaland lavest med seks prosent, mens Borg og Stavanger ligger høyest med 44 % hver. Av alle menighetene i utvalget oppgir 15 % at de har tensing. I følge bispedømmefordelingen, er Nord-Hålogaland det bispedømme utenom Oslo og Borg som har høyest andel menigheter med dette tilbudet⁶⁵.

Av alle menighetene i utvalget har 13 % ungdomskafé som er et lavterskeltilbud for ungdom, og mange ungdomsdiakoner er tilsatt i forbindelse med utvikling av slike kaféer. Av bispedømmene ligger Agder på topp; 27 % av menighetene i Agder oppgir at de har et slikt arbeid.

Seks prosent av alle menighetene har et idrettstilbud for ungdom, og Stavanger bispedømme rager høyt over de andre. Dette kan henge sammen med at Kristen idrettskontakt (KRIK) står sterkt nettopp i dette bispedømmet og samarbeider med kirken om slike tilbud for ungdom⁶⁶. Fire prosent av menighetene oppgir at de har ledertrening for ungdom. Dette er likevel et tiltak som er blitt mer vanlig i menighetene og ofte er rettet mot fjorårskonfirmanter. Denne aktiviteten er mest utbredt i Oslo og Nidaros, der henholdsvis 17 og 8 % av menighetene har denne type arbeid.

- rettet mot voksne

Tabell 19 viser at 34 % av alle menighetene i utvalget har kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid rettet mot voksne. Dette utgjør 220 menigheter. Tabell 22 viser hvilke aktiviteter og tiltak det dreier seg om.

Tabell 22 Kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid for voksne, prosent (N=648)

Foreninger	Tema- kvelder	Samtale- grupper	Felles- skaps- kvelder/ -treff	Kor	Kafé- tilbud/ åpent hus	Kultur- arrange- ment	Sam- linger for unge voksne	Grupper for menn	Aktivitets- grupper (dans, verksted)	Grupper for kvinner	Andre tilbud ⁶⁷
7	6	6	5	4	4	3	2	3	2	1	5

Disse aktivitetene eller tiltakene favner vidt, alt fra ulike typer av gruppesamlinger, foreninger og samtalegrupper, til kafé og åpne fellesskapskvelder. Fellesskapskvelder er alt fra gjestebud til hyggetreff og fredagslunsj, arrangementer der det viktige er å komme sammen med andre mennesker. Kulturarrangementer er i denne forbindelse f.eks. litteraturgruppe, malegruppe og kveldssang. Aktivitetsgrupper er bl.a. idrettsgrupper eller snekkerklubber. Oslo er det bispedømmet med prosentvis mest aktivitet. Når det gjelder samtalegrupper, ligger Stavanger på topp; 19 % av menighetene i Stavanger har et slikt tilbud⁶⁸. Selv om ”voksne ” ikke er en tradisjonell målgruppe for diakonien, ser vi at det foregår mye kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid rettet mot denne målgruppen i menighetene.

- rettet mot eldre

Av alle menighetene i utvalget oppgir 71 % at de har arbeid for eldre. Dette utgjør 459 menigheter av 648 i utvalget.

⁶⁵ Se Tabell 70.

⁶⁶ Se Tabell 51.

⁶⁷ Omfatter bl.a. menighetspleie, konfirmanforeldresamling, gullkonfirnanttreff, prestens bord på kjøpesenter, menighetsturer, ”tro og undring”, Emmaus, ledersamlinger.

⁶⁸ Se Tabell 71.

Tabell 23 Kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid for eldre, prosent (N=648)

Hygge-treff/ formiddags-treff	Blomster-hilsen	Fester ⁶⁹	Turer for eldre	Foreninger for eldre	Kafé/ åpent hus	Eldres (kirke) Dag	Aktivitets- grupper	Konfirmant- jubileum	Andre aktiviteter ⁷⁰
47	31	6	5	5	2	2	2	1	4

Tabellen viser at 47 % av alle menighetene i utvalget har formiddags- eller hyggetreff for eldre. Viktigheten av å drive sosiale treff for eldre fikk av menighetene en gjennomsnittskåre på 3,9 (på en skala fra en til fem)⁷¹. Dette er en skåre som tilsier at mange menigheter regner denne type arbeid som viktig diakonalt arbeid. I tillegg oppgir 31 % av menighetene at de har blomsterhilsen ved årsmål. Dette er de to desidert vanligste aktivitetene. De andre aktivitetene er fester, turer, foreninger, kafé, eldres (kirke)dag, aktivitetsgrupper og konfirmantjubileum⁷². Oslo er det bispedømme der størst del av menighetene har formiddagstreff/hyggetreff for eldre; 83 % av menighetene har denne aktiviteten. Eldres (kirke)dag er noe som nesten utelukkende foregår i Nidaros. Åtte av menighetene der oppgav å ha slikt tiltak.

Noen av målgruppene i undersøkelsen vil til en viss grad kunne være overlappende med målgruppen "eldre". Det gjelder "ensomme og/eller sørgende" og "somatisk syke". En aktivitet som mange menigheter driver, er besøkstjeneste, i noen få tilfeller har menighetene rapportert den aktiviteten under målgruppen "eldre". Aktiviteten er i disse tilfellene innordnet under de to andre kategoriene.

Kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid rettet mot andre målgrupper

Andre målgrupper som undersøkelsen omfatter, er familier som allmenn kategori, ensomme/sørgende, somatisk syke, psykisk utviklingshemmede, rusavhengige, flyktninger/innvandre, mennesker med psykiske lidelser og/eller selvmordstruede og andre grupper på tvers av alder og livssituasjon. Tabell 24 viser i hvilken grad menighetene har kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid rettet mot disse målgruppene. Tabellen er ordnet slik at de målgruppene som flest menigheter har arbeid rettet mot, står øverst.

Av disse gruppene er det flest menigheter som har arbeid rettet mot ensomme og sørgende. Av alle menighetene har 65 % arbeid rettet mot denne gruppen. Tallene varierer noe mellom bispedømmene⁷³. Oslo ligger høyest sammen med Borg og Stavanger. I disse bispedømmene oppgir i overkant av 80 % av menighetene at de har slikt arbeid. Sør-Hålogaland ligger lavest sammen med Nidaros og Agder; her oppgir henholdsvis 45, 51 og 53 % av menighetene at de har kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid rettet mot ensomme og sørgende. Her viser det seg at det å ha diakon har stor effekt i forhold til om menigheten driver arbeid for denne gruppen, kommunestørrelse har derimot ingen effekt.

⁶⁹ Fester er alt fra juletefester til årsfest og mimrefest.

⁷⁰ Andre tiltak er seniorkor, kor, seniorkor, sangstund, førjulssamling, julaftenarrangement, julegudstjeneste for eldre, julemiddag, diakonikvelder, diakonidager for eldre, bibeltimer, andakter, pensjonistleir, eldremiddager, kirkemiddag, jublantbesøk, samtalegrupper, sjømannstreff, basar, klubb.

⁷¹ Se Tabell 60.

⁷² Bispedømmefordelingen av disse tiltakene er presentert i Tabell 72.

⁷³ Se Tabell 73.

Tabell 24 Kontakt- og fellesskapssøkende arbeid rettet mot andre grupper, prosent (N=648)

Målgrupper	Oslo N=42	Borg N=64	Hamar N=106	Agder N=81	Stav- anger N=52	Bjør- vin N=89	Møre N=68	Nidaros N=72	Sør- Hålo N=40	Nord- Hålo N=34	Totalt N=648
Ensomme/ sørgende	86	84	59	53	81	69	62	51	45	71	65
Familier	67	61	27	25	54	16	35	15	20	21	32
Somatisk syke	52	30	34	35	35	29	31	22	15	21	31
Psykisk utviklings- hemmede	29	23	28	26	35	23	52	11	15	27	27
Flyktninger/ Innvandrere	14	19	28	22	21	11	12	11	10	12	17
Mennesker med psykiske lidelser/ selvmordstruede	31	22	15	25	12	9	24	11	8	9	17
Rusavhengige	19	3	11	19	8	7	-	6	5	3	8
Andre grupper og/eller på tvers av alder og livssituasjon	26	8	11	5	17	15	9	13	15	6	12

Av alle menighetene i utvalget har 32 % kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid rettet mot familier. Også her er det store variasjoner mellom bispedømmene. I Oslo og Borg driver henholdsvis 67 og 61 % av menighetene slikt arbeid, i Nidaros og Bjørgvin er de tilsvarende tallene henholdsvis 15 og 16 %⁷⁴. Både det å ha diakon og kommunestørrelse har effekt i forhold til om menighetene driver arbeid for familier, men det å ha diakon har størst betydning.

Av alle menighetene i utvalget oppgir 31 % at de driver kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid rettet mot somatisk syke. Oslo, der 52 % av menighetene oppgir at de har slikt arbeid, er det bispedømme der desidert flest menigheter har slikt arbeid. Sør-Hålogaland ligger lavest med 15 % av menighetene⁷⁵. Både det å ha diakon og kommunestørrelse har effekt i forhold til om menighetene driver arbeid for somatisk syke, men det å ha diakon har størst betydning.

Når det gjelder arbeid for psykisk utviklingshemmede, har i gjennomsnitt 27 % av menighetene arbeid rettet mot denne gruppen. Her ligger Møre klart høyest, hvor 52 % av menighetene oppgir at de har kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid. Nidaros ligger sammen med Sør-Hålogaland lavest med henholdsvis 11 og 15 %⁷⁶. Diakon har effekt i forhold til om menighetene driver denne type arbeid, kommunestørrelse derimot har ingen effekt.

Sytten prosent av menighetene i utvalget oppgir at de har kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid rettet mot flyktninger/innvandrere. Her ligger Hamar klart høyest, her oppgir 28 % av menighetene at de har arbeid for denne gruppen⁷⁷. Diakon har effekt i forhold til om menighetene driver arbeid for flyktninger/innvandrere, kommunestørrelse derimot har ingen betydning.

⁷⁴ Se Tabell 75.

⁷⁵ Se Tabell 74.

⁷⁶ Se Tabell 76.

⁷⁷ Se Tabell 77.

6. Diakoni i menighetene

Når det gjelder mennesker med psykiske lidelser og/eller selvmordstruede, oppgir 17 % av menighetene i utvalget at de har kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid rettet mot denne målgruppen. Her ligger igjen Oslo høyest; 31 % av menighetene oppgir at de har slikt arbeid⁷⁸. Når vi har sjekket for betydning av diakon og kommunestørrelse, viser det seg at menigheter med diakon i langt større grad en andre menigheter, har arbeid rettet mot denne målgruppen.

Rusavhengige er den gruppen i tabellen som færrest av menighetene i utvalget har kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid rettet mot. Totalt svarer åtte prosent av menighetene at de har arbeid for denne gruppen. Her ligger Agder og Oslo høyest; 19 % av menighetene oppgir at de har slikt arbeid. I Møre er det ingen menigheter som oppgir at de har kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid rettet mot denne målgruppen⁷⁹. Menigheter med diakon driver i større grad driver denne type arbeid, kommunestørrelse har derimot ingen effekt.

Tolv prosent av menighetene oppgir at de har kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid rettet mot andre grupper og eller på tvers av alder og livssituasjon. Her ser vi store forskjeller mellom bispedømmene. I Oslo er det 26 % av menighetene som oppgir at de har slikt arbeid, i Nord-Hålogaland er det bare én menighet som oppgir det samme⁸⁰. Både diakon og kommunestørrelse har en effekt i forhold til om menighetene driver denne type arbeid, men effekten av diakon er størst.

I fortsettelsen følger en mer detaljert redegjørelse for hva det kontakt- og fellesskapsbyggende arbeidet mot de ulike gruppene består i.

- rettet mot andre ensomme og/eller sørgende

Av menighetene i utvalget oppgir 65 % at de har kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid rettet mot ensomme og/eller sørgende. Dette utgjør 415 menigheter. Hva slags tiltak/aktiviteter det her er snakk om, er vist i Tabell 25.

Tabell 25 Kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid for ensomme og/eller sørgende, prosent (N=648)

Besøktjeneste	Sorggrupper	Hilsen (blomst eller brev)	Sorgsamtale	Samlinger	Andre aktiviteter/ tiltak ⁸¹
41	37	4	4	2	2

Det er to typer av tiltak som dominerer i det kontakt- og fellesskapsbyggende arbeidet for ensomme og sørgende; besøktjeneste som gjennomføres av 41 % av alle menighetene i utvalget, og sorggrupper som gjennomføres av 37 % av alle menighetene i utvalget. Besøktjeneste er også en aktivitet som blant annet går igjen først og fremst i forhold til somatisk syke, men også mennesker med psykiske lidelser, psykisk utviklingshemming, flyktninger/innvandrere. Det samme tilbudet dekker dermed flere grupper i det diakonale arbeidet. Hvis vi ser på besøktjeneste, skiller denne aktiviteten seg ut ved at det ikke er så store forskjeller mellom bispedømmene. Oslo er høyest med 52 %, mens Nord-Hålogaland er lavest med 32 %. Det tyder på at besøktjenesten er en innarbeidet del av det diakonale

⁷⁸ Se Tabell 78.

⁷⁹ Se Tabell 79.

⁸⁰ Se Tabell 80.

⁸¹ Støttegruppe, kransebinding i forbindelse med Allehelgensdag, grupper for ensomme, lørdagskafé, krisegruppe, ”kyrkjegardskaffi”, kurs.

6. Diakoni i menighetene

arbeidet over hele landet. Når vi ba menighetene om å definere viktigheten av ulike type virksomhet som diakonalt arbeid, fikk det å drive besøkstjeneste en skåre på 4,3 (på en skala fra en til fem)⁸². Dette er en høy skåre og et av de tiltakene menighetene ga en høyest skåre sammenlagt.

Når det gjelder sorggrupper, er det større forskjeller mellom menighetene; 64 % av menighetene i Oslo har et tilbud om dette, mens bare fem prosent av menighetene i Sør-Hålogaland har det samme. Noe av forklaringen kan være at det er lettere å få til grupper der folk bor tett. I et lite samfunn kan det være langt mellom folk i målgruppen og på den måten blir vanskelig å starte opp en gruppe⁸³. Når vi ba menighetene om å definere viktigheten av ulike type virksomhet som diakonalt arbeid fikk det å drive sorggrupper en skåre på 4,3 (på en skala fra en til fem). Skåren er svært høy, noe som betyr at menighetene vurderer dette arbeidet som viktig diakonalt arbeid.

En del av menighetene har oppgitt at de sender en hilsen, i form av blomst eller brev, til etterlatte i forbindelse med dødsfall. En del menigheter oppgir også at de har sørgesamtaler med pårørende. Man kan allikevel anta at flere menigheter enn de fire prosent har slik virksomhet. Noen menigheter regner antakelig ikke dette som en del av det kontakt- og fellesskapsbyggende arbeidet, men som en naturlig del av det å ha en bisettelse.

- rettet mot familier

Av menighetene i utvalget oppgir 32 % at de har arbeid for familier. Dette utgjør 208 menigheter. Tabell 26 viser hvilke tiltak menighetene driver.

Tabell 26 Kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid for familier, prosent (N=648)

Samlivskurs	Familiekor	Familie-samling/treff/middag	Juletre-fest	Menighets-turer/leirer	Foreldre-aktiviteter knyttet til barnetilbud	Aktivitets-grupper/dager ⁸⁴	Familie-speiding	Tema-kvelder ⁸⁵	Andre aktiviteter/tilbud ⁸⁶
11	11	10	4	2	2	2	1	1	2

De aktivitetene som er de vanligste i menighetene, er samlivskurs, familiekor og ulike familiesamlinger og treff. Når det gjelder samlivskurs, er det store forskjeller mellom menighetene. I Oslo og Borg er det hele henholdsvis 39 % og 34 % av alle menighetene i utvalget som sier de har slike kurs. I Nidaros og Sør-Hålogaland er det ingen menigheter som driver med dette. Denne aktiviteten er av relativt ny dato og sier noe om en økt vektlegging på relasjonene innad i familien. Samtidig er det en aktivitet som til en viss grad er avhengig av en viss kompetanse og profesjonalitet. Slik sett gir det mening at menigheter som har diakon, i større grad driver arbeid for familier enn de som ikke har det. Dette er en oppgave som også ivaretas av offentlige instanser. Menigheten fungerer altså her i en komplementær funksjon eller som tilleggsyter, jf. Kramers typologi. Borg og Stavanger er de bispedømmene der størst del av menighetene har familiekor som aktivitet, henholdsvis 20 og 17 % av menighetene.

⁸² Se Tabell 60.

⁸³ For bispedømmefordeling se Tabell 73.

⁸⁴ Aktivitetsgrupper/dager er her bl.a. turgrupper, akedag og julemesseklubb.

⁸⁵ Temasamlinger er bl.a. foreldrekurs, samlivskveld.

⁸⁶ Andre aktiviteter og tilbud er noe som blir kalt "Noas ark", basar, søndagsbønn, åpent hus, ettermiddagskafé, utvidet søndagskafé, familievernkontor, ekteparweekend, konfirmantfamilier, treff for konfirmantforeldre, konfirmanter og foreldre.

6. Diakoni i menighetene

Familiesamlinger er mest vanlig i Oslo der 24 % av menighetene har et slikt arbeid. Ingen menigheter i Nord-Hålogaland⁸⁷ rapporterer slikt arbeid.

- rettet mot somatisk syke

Av menighetene i utvalget har 31 % kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid rettet mot somatisk syke. Det utgjør 187 menigheter.

Tabell 27 Kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid rettet mot somatisk syke, prosent (N=648)

Besøktjeneste	Andre aktiviteter/ tilbud ⁸⁸
29	3

Tilbudet til de somatisk syke består først og fremst av besøktjeneste. Av alle menighetene i undersøkelsen sier 29 % at de har besøktjeneste rettet mot somatisk syke. Tallene varierer mellom bispedømmene, 48 % av menighetene i Oslo oppgir at de har besøktjeneste for denne gruppen, mot bare 15 % av menighetene i Sør-Hålogaland⁸⁹. Som vi allerede har vist når vi behandlet gruppen ensomme og sørgende, er det å drive besøktjeneste vurdert som en viktig oppgave i det diakonale arbeidet. Andre tilbud dreier seg bl.a. om rådgivningsgruppe, sykepleie, sjelesorg og nattverdbesøk. Ingen av menighetene oppga at de driver avlastningsarbeid.

- rettet mot mennesker med psykisk utviklingshemming

Tjuesju prosent av menighetene i utvalget har kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid rettet mot mennesker med psykisk utviklingshemming. Dette utgjør 174 menigheter.

Tabell 28 Kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid for mennesker med psykisk utviklingshemming, prosent (N=648)

Gruppe-aktiviteter/klubb	Kirkekurs/ kirkebesøk/ gudstjeneste verksted	Samlinger og fester	Kafétilbud	Besøk/ besøks- tjeneste	Tilrettelagt konfirmant opplegg	Andre aktiviteter/ tilbud ⁹⁰
9	5	5	3	2	1	3

Den mest vanlige typen aktiviteter er ulike former for gruppeaktiviteter. Ni prosent av alle menighetene i utvalget har en slik aktivitet. I Agder og Stavanger oppgir 17 % av menighetene at de har denne aktiviteten, i Hamar og Nidaros nesten ingen av menighetene. En aktivitet som flere av menighetene oppgir å tilby, er kirkekurs, kirkebesøk og gudstjenesteverksted. Målet er å la brukerne bli kjent med kirken. Fem prosent av menighetene har slikt arbeid. Det er mest vanlig i Hamar der tolv av menighetene har denne type arbeid. Gruppeaktiviteter/klubb for mennesker med psykisk utviklingshemming kan

⁸⁷ Se Tabell 75.

⁸⁸ Sykehjems/eldres venner, rådgivningsgruppe for alvorlig syke og døende, sykepleie, ungdommens hjelpetjeneste, andakter, sjelesorg, nattverdbesøk, menighetsblad på kassett, samtale med prest, konfirmantarbeid og ellers integreres i de aktivitetene som er, formiddagstreff / andakter, opptreningscenteret.

⁸⁹ Se Tabell 74.

⁹⁰ Oppsøkende virksomhet, samling v/dødsfall, oppfølging ved sorg, samvær, prosjektgruppe (tverretattlig) arbeider for integrering av psykisk utviklingshemmede i gudstjenester og lokalmiljø, arrangerer aktivitetsdag, gudstjenester, helsedans, dansegruppe, turer, bibelgrupper, sangkveld.

6. Diakoni i menighetene

være delvis overlappende med samlinger og fester. Sistnevnte kategori viser ikke til samme regelmessighet i virksomheten, men til mer ad hoc-virksomhet enn den førstnevnte. Fem prosent av menighetene har samlinger og fester for denne gruppen. Her er det igjen Hamar som ligger høyest, 13 % av menighetene, dvs. tolv menigheter, oppgir at de har et slikt arbeid⁹¹.

- rettet mot flyktninger/innvandrere

Sytten prosent av menighetene i utvalget har kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid rettet mot flyktninger/innvandrere. Dette utgjør 110 menigheter. Når vi ba menighetene om å vurdere viktigheten av ulike typer virksomhet som diakonalt arbeid, fikk det å drive arbeid blant flyktninger og asylsøkere en skåre på 3,5 (på en skala fra en til fem). Denne skåren ligger noe over midten, men sier noe om at menighetene ikke vurderer denne aktiviteten veldig høyt. Tabell 29 viser hvilke tiltak og aktiviteter menighetene faktisk driver. Siden prosenttallet blir veldig lavt når man ser det i forhold til hele utvalget, setter vi her de absolutte tallene i parentes.

Tabell 29 Kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid for flyktninger/innvandrere, prosent, antall i parentes (N=648)

Tverrkulturelle temasamlinger/ åpne møter/fester	Besøk/ Kontakt arbeid	Andre aktiviteter/ tilbud ⁹²	Aktivitetsgrupper for flyktning/ innvandrerkvinner	Andre aktivitets grupper	Dialogarbeid religiøse minoriteter	Norsk undervisning	Tverrkulturelt kafétilbud
8 (51)	5 (30)	3 (18)	3 (17)	2 (12)	1 (7)	1 (5)	1 (4)

Den aktiviteten som flest menigheter oppgir at de har i forhold til flyktninger og innvandrere er tverrkulturelle temasamlinger, åpne møter og fester, dette gjelder åtte prosent av menighetene. "Tverrkulturelle temasamlinger/åpne møter/fester" er en samlekategori for åpne samlinger som ikke krever medlemskap eller som nødvendigvis foregår regelmessig. Her er det forskjeller mellom bispedømmene. Hamar ligger klart høyest med 19 % av menighetene som har slike tiltak. Fem prosent av menighetene i utvalget oppgir at de har besøk og kontaktarbeid rettet mot gruppen. Besøk og kontakt er her alt fra sporadisk kontakt med enkeltpersoner, oppsøkende arbeid til organisert flyktningguide. Igjen ligger Hamar høyest, her driver 15 % av menighetene denne typen arbeid. Ingen av Oslo-menighetene i utvalget oppga at de driver slik aktivitet⁹³. Tabellen viser at tre prosent eller 17 menigheter oppgir at de har aktivitetsgrupper for innvandrerkvinner. I dette arbeidet ligger Agder bispedømme høyest. Ellers oppgir 12 menigheter at de har andre aktivitetsgrupper, syv menigheter at de har dialogarbeid⁹⁴, fem menigheter at de har norskundervisning og fire menigheter oppgir at de har et tverrkulturelt kafétilbud⁹⁵.

⁹¹ For bispedømmefordeling se Tabell 76.

⁹² "Fra innvandrer til medvandrer"-prosjekt, ungdomskafé, julegavehilsninger, samarbeidsgruppe, internasjonal utflukt, spesielle invitasjoner fra forskjellige lag og foreninger til innvandrere, informasjon om hva bygda har å tilby, Kristent interkulturelt arbeid (KIA), gudstjenester med sosialt samvær eller utflukt, bibelgruppe.

⁹³ Faktisk er det menigheter i Oslo som driver slikt arbeid. Det viser at utvalget på noen måter er skjevt sammensatt. Det kan også gi seg utslag på andre områder der vi i denne sammenhengen ikke har muligheten til å trekke inn andre kilder til informasjon.

⁹⁴ 5 av disse menighetene ligger i Agder.

⁹⁵ Se Tabell 77.

6. Diakoni i menighetene

- rettet mot mennesker med psykiske lidelser og/eller selvmordstruede

Av menighetene i utvalget oppgir 17 % at de har kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid rettet mot mennesker med psykiske lidelser og/eller selvmordstruede. Det utgjør 107 menigheter. For de tiltak/aktiviteter det her er tale om, tar fordelingen utgangspunkt i alle menighetene i undersøkelsen. Fordi prosenttallene er små, har vi satt de absolutte tallene i parentes.

Tabell 30 Kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid for mennesker med psykiske lidelser og/eller selvmordstruede, prosent, antall i parentes (N=648)

Gruppeaktiviteter rettet mot mennesker med psykiske lidelser	Besøk/ Besøktjeneste	Samtaler	Krisetelefon	Andre aktiviteter/ tilbud ⁹⁶
5 (35)	5 (33)	3 (17)	2 (10)	3 (18)

Fem prosent av menighetene i utvalget, eller 35 menigheter, oppgir at de har gruppeaktiviteter rettet mot mennesker med psykiske lidelser. Tallet er høyest i Hamar der elleve prosent av menighetene oppgir at de har denne type arbeid. I Møre og Nidaros er det ingen menigheter som oppgir at de har slikt arbeid. 33 menigheter har oppgitt at de har besøk/besøktjeneste rettet mot denne gruppen. Her ligger Møre høyest, 13 % av menighetene her oppgir at de har denne type arbeid⁹⁷. Ellers er det 17 menigheter som oppgir at de tilbyr samtaler for denne gruppen, ti menigheter oppgir at de driver krisetelefon, mens 18 menigheter har andre tilbud som oppsøkende arbeid, støttegruppe og integrering i arbeidsfellesskap.

- rettet mot rusavhengige

Bare åtte prosent av menighetene i utvalget har kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid for rusavhengige. Dette utgjør 51 menigheter. Agder og Oslo er de bispedømmene der flest menigheter henvendte seg til denne gruppen. Hvilke kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid det er tale om og utbredelsen av dem er vist i Tabell 31. Siden prosenttallene blir små når vi ser antall menigheter med tiltak i forhold til hele utvalget, setter vi her de absolutte tallene i parentes.

Tabell 31 Kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid for rusavhengige, prosent, antall i parentes (N=648)

Værested/kafé	Samtale/ Sjelesorg	AA-grupper	Besøktjeneste for rusavhengige	Andre aktiviteter ⁹⁸
3 (20)	1 (7)	1 (5)	1 (4)	3 (19)

Tiltakene omfatter både sosiale møtesteder, gruppeaktiviteter og individuelt kontaktarbeid. Tjue av menighetene driver værested eller kafé for rusavhengige, disse befinner seg stort sett i Oslo, Hamar og Agder. Sju av menighetene oppgir at de tilbyr samtale og sjelesorg, fem har ulike varianter av grupper knyttet til Anonyme Alkoholikere; disse ligger nesten utelukkende i

⁹⁶ Oppsøkende arbeid på dagsenter, integrering i eget arbeidsfellesskap, informasjon på dagsenter, selvmords- og kriseteamsamarbeid mellom kommune og kirke, støttegruppe, andakt, sorggrupper/temakvelder, sosial nettverksgruppe for folk med psykiske lidelser, råd/styre i samarbeid med Psykisk helse, tematvelder, kurs/foredrag om selvmordsfare.

⁹⁷ Se Tabell 78.

⁹⁸ Herberge, oppsøkende virksomhet, boligtilbud, helsetilbud, "BARM-senter" (for personer "som søker kontakt og støtte på veien bort fra rus og kriminalitet"), Blå Kors-tiltak, frokosttilstelninger, rehabiliteringssenter, julaftensarrangement, miljøkvelder, samtalegruppe, ungdomsklubb.

6. Diakoni i menighetene

Oslo⁹⁹. Nitten menigheter oppgir at de har andre aktiviteter rettet mot denne målgruppen, dette omfatter alt fra bolig- og helsetilbud til miljøkvelder og julaftenfeiring. Når vi ba menighetene om å vurdere viktigheten av ulike type virksomheter som diakonalt arbeid, fikk det å drive sosialt arbeid blant rusmisbrukere en gjennomsnittsskåre på 3,6 (på en skala fra en til fem)¹⁰⁰. Denne skåren ligger noe over midten, men sier noe om at menighetene ikke vurderer denne aktiviteten veldig høyt.

- rettet mot andre grupper og på tvers av alders- og livssituasjon

Av menighetene i utvalget oppgir 12 % at de har kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid rettet mot andre grupper eller på tvers av alders- og livssituasjon. Dette utgjør 84 menigheter.

Tabell 32 Kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid for andre grupper eller på tvers av alders- og livssituasjon, prosent, antall i parentes (N=648)

Fester/fellesskaps samlinger	Generasjons-samlinger	Åpent hus/kafé	Tema og kultur Kvelder/arr	Samling frivillige	Andre aktiviteter/ tiltak
3 (17)	3 (16)	2 (14)	1 (9)	1 (6)	5 (30)

Denne siste målgruppekategorien har preg av å være en samlekategori. Her har vi tatt med slike tiltak og aktiviteter som ikke har noen bestemt målgruppe. Sytten menigheter oppgir under denne kategorien at de har fester og fellesskaps-samlinger i menigheten der målgruppen er alle. Seksten menigheter oppgir at de har generasjonssamlinger. De to kategoriene tiltak kan i praksis være overlappende. Fjorten menigheter har oppgitt at de har åpent hus eller kafé i menigheten som er for alle. Kategorien ”Andre aktiviteter” omfatter alt fra leirer, menighetsturer til dugnad på kirkegårdene, retreat og enda mye mer¹⁰¹. Disse (små) tallene betyr neppe at dette er alle menighetene som har denne type samlinger; mange menigheter vil nok ikke føre opp slike arrangementer som kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid.

Diakoni i gudstjenesteliv og sjelesorg

Gudstjenesteliv

Noe diakonal virksomhet som skjer i tilknytning til gudstjenesten. Det vil selvfølgelig være forskjellige forståelser av hva diakoni betyr i denne sammenheng, om det er mulig å skille aktiviteter knyttet til gudstjenesten i ”diakonale aktiviteter” og ”andre aktiviteter”. Noen av de diakonirelevante aktivitetene som er knyttet til gudstjenesten er likevel registrert her.

Det første handler om menighetene har tematisert diakoni i gudstjenestene på en spesiell måte i løpet av det siste året. I Plan for diakoni nevnes Diakoniens dag som er 14. søndag etter pinse. Av alle menighetene i utvalget svarte 31 % at de arrangerte eller markerte denne dagen. Den største utbredelsen har markeringen i Oslo der hele 71 % av alle menighetene i utvalget markerer dagen. I Nord-Hålogaland er det imidlertid bare én av menighetene som oppgir det

⁹⁹ Se Tabell 79.

¹⁰⁰ Se Tabell 60.

¹⁰¹ For bispedømmefordeling se Tabell 80.

6. Diakoni i menighetene

samme¹⁰². Dette tyder på at bevisstheten om feiringen av denne dagen varierer mye. Det er vanskelig å si hva det skyldes. Kanskje er ideen bedre markedsført i Oslo-området, kanskje er det enklere å få til et slikt arrangement i større menigheter med flere ansatte. Her finnes uansett et potensial til større vektlegging av en felles dag der diakonien står i fokus.

Menighetene ble bedt om å oppgi om de hadde gudstjenester det siste året som hadde et spesielt diakonalt fokus. I kodearbeidet er all gudstjenesteaktivitet med et spesielt diakonalt fokus lagt inn under denne kategorien. Av alle menighetene i utvalget oppga 48 % at de i løpet av det siste året hadde gudstjenester med et spesielt diakonalt fokus. Prosenten var høyest i Oslo der 67 % av menighetene svarte bekreftende på spørsmålet, mens den var lavest i Nord-Hålogaland der 27 % av menighetene svarte det samme.¹⁰³ Både diakon og kommunestørrelse har en effekt i forhold til slike gudstjenester fant sted, men effekten av diakon er størst.

Tabell 33 viser hva det ble fokusert spesielt på i gudstjenestene.

Tabell 33 Fokus i de diakonale gudstjenestene, prosent (N=648)

	Prosent
Fokus på etterlatte	14
Fokus på menneskerettigheter/bistand/global solidaritet	11
Fokus på eldre	10
Psykisk utviklingshemmede – spesielt integrert	10
Fokus på forbønn	7
Generelt fokus på det diakonale arbeidet i menigheten	7
Fokus på utsatte grupper i det norske samfunnet	3
Thomasmesse – alternativ messe	3
Fokus på miljø	2
Fokus på misjon	1
Fokus på rusavhengiges situasjon	1
Fokus på andre ting/andre kjennetegn	5

Som det framgår av tabellen, er variasjonen stor. Mest vanlig er fokus på etterlatte og mange menigheter markerer Allehelgensdag på en spesiell måte for de sørgende der det er tid til ettertanke og forbønn. Ellers opplyser 22 % av alle menighetene i utvalget at de har gudstjenester med et spesielt fokus på eldre. Diakonien har tradisjonelt hatt et sterkt fokus på denne gruppen i menigheten. Det er kanskje bakgrunnen for at menighetene oppgir en slik type gudstjeneste, mens f.eks. gudstjenester med fokus på familien (familiegudstjenester) ikke er nevnt av noen menigheter. Det innebærer selvsagt ikke at menighetene i utvalget ikke har slike gudstjenester, men at de i denne sammenhengen ikke vurderer dem som gudstjenester med et spesielt diakonalt fokus.

Av menighetene oppgir 21 % at de har gudstjenester der psykisk utviklingshemmede er spesielt integrert. Det henger godt sammen med inntrykket av at det innenfor det diakonale arbeidet har vært et økt fokus på psykisk utviklingshemmedes situasjon. I mange bispedømmer er det ansatt integreringsprester eller andre som har et spesielt fokus på denne målgruppen¹⁰⁴. Ellers ser vi at menighetene har gudstjenester med fokus på utsatte grupper i det norske samfunnet, på miljøvern, misjon, rusavhengiges situasjon eller andre tema eller målgrupper.

¹⁰² Se Tabell 81.

¹⁰³ Se Tabell 82.

¹⁰⁴ Dette gjelder Oslo, Borg, Agder, Stavanger, Bjørgvin, Sør- og Nord-Hålogaland.

6. Diakoni i menighetene

Andre diakonale oppgaver som er nært knyttet til det kirkelige liv ellers er diakonale grupper for konfirmanter. Dette kan være grupper av ungdommer som gjennom sin konfirmanterperiode driver frivillig diakonalt arbeid f.eks. gjennom å besøke syke og ensomme. Tjuefire prosent av alle menighetene svarer at de har slike grupper¹⁰⁵.

En oppgave for menighetene som blir presisert i Plan for diakoni, er å styrke fellesskapsdimensjonen knyttet til gudstjenesten og det å tilrettelegge gudstjenestelivet slik at det favner alle målgruppene. Dette kan også knyttes til Kirkemøtes strategivurdering fra 2001 der det sies at menighetene må tilrettelegge store og små fellesskap slik at også mennesker med funksjonshemninger føler seg inkludert

Tilbyr menighetene diakonale i forbindelse med gudstjenestene og eventuelt hvilke tjenester? Dette er formulert som et åpent spørsmål, men vi har antydning i parentes at dette kan være kirkekaffe, kirkevert, osv. I alt 91 % av alle menighetene i utvalget sier at de tilbyr diakonale tjenester i forbindelse med gudstjenesten¹⁰⁶. Vi har sjekket om diakon og kommunestørrelse har noen effekt på om menigheten driver slikt arbeid. Her viser det seg at det å ha diakon har en liten effekt. Tabell 34 viser hva slags tjenester menighetene tilbyr.

Tabell 34 Fordeling mellom ulike diakonale oppgaver, prosent (N=648)

Kirkekaffe	Kirkeverter	Rullestolrampe	Teleslynge	Kirkeskyss	Stor skrift i bøker	Tilrettelegging funksjonshemmede	Andre diakonale tjenester
79	61	31	30	19	16	5	8

Hele 79 % av alle menighetene tilbyr kirkekaffe i etterkant av gudstjeneste. Godt over halvdel av menighetene har kirkeverter, mens en tredjedel av menighetene har teleslynge og rullestolrampe. Det siste viser at ikke alle kirkelige bygninger er like tilgjengelige for funksjonshemmede selv om fem prosent også sier at de på ulike måter legger til rette for akkurat denne gruppen. Nitten prosent av alle menighetene oppgir at de tilbyr kirkeskyss og 16 % har tilrettelagt for svaksynte ved å sørge for salmebøker med stor skrift. I tillegg er det mange andre tjenester menighetene tilbyr som vi ser av kategorien ”Andre”, f.eks. oppgir 3 % av menighetene at de gir psykisk utviklingshemmede spesielle oppgaver i gudstjenestene¹⁰⁷. Det er altså mange menigheter som legger vekt på tilrettelegging av gudstjenestene. Samtidig ser vi også her et potensial for utvikling. Mange kirker er ennå vanskelig tilgjengelige for folk med utviklingshemming¹⁰⁸. Det er ingen store regionale forskjeller mellom de ulike bispedømmene i forhold til de diakonale oppgavene knyttet til gudstjenesten, men når det gjelder å gi psykisk utviklingshemmede spesielle oppgaver i gudstjenestene, er det Møre bispedømme som ligger høyest.

¹⁰⁵ Se bispedømmefordeling Tabell 83.

¹⁰⁶ Se bispedømmefordeling Tabell 84.

¹⁰⁷ Dette tallet må sees i forhold til resultatene i forrige tabell der ti prosent av menighetene oppgir at de har gudstjenester der psykisk utviklingshemmede er spesielt integrert.

¹⁰⁸ For bispedømmefordeling se Tabell 84.

6. Diakoni i menighetene

Sjelesorg

Menighetene har svart på to spørsmål knyttet direkte til sjelesorg. Det første spørsmålet dreier seg om menigheten har et organisert tilbud om sjelesorg utover det presten utøver. Tabell 35 viser resultatene i forhold til om menighetene har diakon eller ikke.

Tabell 35 Tilbud om sjelesorg/rådgivning utover det presten utøver, etter om menigheten har diakon eller ikke, prosent (N=648)

Menigheten har diakon/diakoniarbeider	Menigheten har ikke diakon/diakoniarbeider	Totalt
34	4	17

Totalt 17 % av menighetene i utvalget oppgir at de har et slikt tilbud, men det er store forskjeller mellom menigheter med og uten diakon. I alt 34 % av de menighetene som har diakon, sier at de har et slikt tilbud. Det viser seg ellers at kommunestørrelse også har en effekt i forhold til om menighetene har et slikt tilbud.

Det andre spørsmålet er i hvilken grad kommunalt ansatte henviser folk til sjelesorg i kirken. Bakgrunnen for spørsmålet er at dette kan si noe om i hvilken grad det kommunale system trekker veksler på de ansatte i kirken når de møter mennesker i sin kommunale tjeneste som ønsker denne type hjelp. Svarene sier noe om nærheten mellom kirken og det offentlige system, og i hvilken grad det kommunale system tenker på kirken som en samarbeidspartner. Tabell 36 viser resultatene etter om menighetene har diakon eller ikke.

Tabell 36 I hvilken grad kommunalt ansatte har henvist mennesker til sjelesorg i kirken etter om menigheten har diakon, prosent (N=606)

	Menigheten har diakon/diakoniarbeider	Menigheten har ikke diakon/diakoniarbeider	Totalt
Ikke i det hele tatt	14	32	24
I liten grad	45	46	45
I noen grad	40	20	28
I stor grad	2	2	2
Totalt	100	101	99

Få menigheter opplever at kommunen i stor grad henviser folk til sjelesorg. Dette gjelder for to prosent eller 13 av menighetene, enten de har diakon eller ikke. Ser vi derimot på de menighetene som opplever at kommunalt ansatte i stor eller noen grad henviser folk til sjelesorg i kirken, er det store forskjeller mellom menigheter med og uten diakon/diakoniarbeider. Tjueto prosent av menighetene som ikke har diakon, har svart positivt og 42 % av menighetene som har diakon. En mulig tolkning av er at diakonen fungerer som et bindeledd mellom kommunen og menigheten og at dette kanskje senker terskelen for å ta kontakt med kirken. Det viser seg ellers at kommunestørrelse ikke har noen effekt på denne variabelen.

Forskjellene mellom bispedømmene er vist i Tabell 37. I denne tabellen er kategoriene redusert til to.

6. Diakoni i menighetene

Tabell 37 I hvilken grad kommunalt ansatte henviser folk til sjelesorg i kirken etter bispedømme, prosent (N=606)

Kommunal henvisning	Oslo N=41	Borg N=62	Hamar N=102	Agder N=77	Stav- anger N=51	Bjør- g- vin N=80	Møre N=57	Nidaros N=66	Sør- Hålo N=39	Nord- Hålo N=31	Totalt N=606
Ikke i det hele tatt + I liten grad	74	81	58	73	59	61	61	88	79	78	69
I noen grad + I stor grad	27	19	42	27	41	39	39	13	21	23	30
Totalt	101	100	100	100	100	100	100	101	100	101	99

Tabellen viser at Hamar, Stavanger, Møre og Bjørgvin er bispedømmene der størst del av menighetene, rundt 40 %, oppgir stor eller noen grad av offentlig henvisning til kirken.

Diakonale tiltak vedrørende sosial urettferdighet og miljøvern

Menighetenes arbeid vedrørende sosial urettferdighet og miljøvern har vi delt i fire kategorier: engasjement i bistandsspørsmål/menneskerettighetsarbeid, miljøvern, sosial urettferdighet i det norske samfunnet og praktisk hjelp til vanskeligstilte. I Kirkemøtes strategidokument for det diakonale arbeidet blir det sagt at kirken skal være en kritisk røst i samfunnet, både lokalt, nasjonalt og internasjonalt, med særlig vekt på menneskerettigheter, fattigdomsbekjempelse og vern om skaperverket¹⁰⁹. I tabellen under fins svarfordelinger for i hvilken grad menighetene har et slikt arbeid.

Tabell 38 Tiltak/aktiviteter vedrørende sosial urettferdighet og miljøvern etter bispedømme, prosent (N=648)

	Oslo N=42	Borg N=64	Hamar N=106	Agder N=81	Stav- anger N=52	Bjør- g- vin N=89	Møre N=68	Nidaros N=72	Sør- Hålo N=40	Nord- Hålo N=34	Totalt N=648
Har menigheten et engasjement i <i>bistandsspørsmål/menneskerettighetsarbeid</i> ?	88	77	81	83	85	85	85	72	83	82	82
Har menigheten et engasjement i <i>miljøvern</i> ?	24	13	15	6	15	21	7	8	20	3	13
Har menigheten aktiviteter rettet mot <i>sosial urettferdighet i det norske samfunnet</i> ?	12	3	9	-	12	-	3	6	13	3	5
Har menigheten tilbudt <i>praktisk hjelp, solidarisk støtte osv.?</i>	50	20	29	26	27	25	27	13	18	9	25

¹⁰⁹ Kirkerådet 2002, jf. Kirkerådet 2004.

6. Diakoni i menighetene

De fleste av menighetene i utvalget, i alt 82 %, har et engasjement i bistandsspørsmål/menneskerettighetsarbeid. Variasjonen mellom bispedømmene ikke er så stor. Det er interessant å se at verken det å ha diakon eller kommunestørrelse har noen innvirkning på dette resultatet. Denne type aktivitet viser seg dermed å være ganske jevnt fordelt på små og store menigheter, med og uten diakon.

Tretten prosent av menighetene har et engasjement i miljøvern. Dette varierer mellom de ulike bispedømmene, men Oslo, Bjørgvin og Sør-Hålogaland er de bispedømmene der flest menigheter er engasjert, i alle tre 20 % og noe over. At Oslo og Bjørgvin kommer høyt opp, er ikke så overraskende i og med at det i begge disse bispedømmene har vært satset på ”grønne menigheter”, noe vi kommer tilbake til når vi skal se nærmere på hvilke tiltak menighetene driver. Det å ha diakon gir en effekt i forhold til om menighetene har et engasjement i miljøvern, kommunestørrelse gir derimot ingen utslag.

Når det gjelder aktiviteter rettet mot sosial urettferdighet i det norske samfunnet var føringene som ble lagt i veiledningen rettet mot aktiviteter av politisk karakter som; lobbyvirksomhet, avis skriverier, aksjoner og demonstrasjoner rettet mot urettferdige forhold i det norske samfunnet. Fem prosent av menighetene i utvalget oppgir at de har et slikt arbeid. Det er en lav prosent som sier noe om at menighetene i liten grad regner seg som politiske aktører. Det er likevel variasjon bispedømmene imellom. Sør-Hålogaland, Oslo, Stavanger og Sør-Hålogaland skårer høyest; henholdsvis 13 og 12 % av menighetene oppgir at de har denne type arbeid. Det er interessant å se her at verken det å ha diakon eller kommunestørrelse har noe å si i forhold til om menighetene har et slikt engasjement. Dette kan tolkes dit hen at diakonen i liten grad arbeider politisk i forhold til velferdsstaten.

Når det gjelder praktisk hjelp til vanskeligstilte, oppgir 25 % av alle menighetene i utvalget at de har et slikt arbeid. Her er det store forskjeller mellom bispedømmene. Av menighetene i Oslo oppgir 50 % at de har et slikt arbeid, mens bare under ti prosent av menighetene i Nord-Hålogaland oppgir det samme. Her viser det seg at både det å ha diakon og kommunestørrelse har en betydning i forhold til om menighetene driver denne type arbeid.

Bistandsspørsmål/menneskerettighetsarbeid

Av de konkrete aktivitetene som er rapportert under disse fire temaområdene, skal vi først se på tiltak/aktiviteter vedrørende bistandsspørsmål og menneskerettighetsarbeid.

Tabell 39 Tiltak/aktiviteter vedrørende bistandsspørsmål/menneskerettighetsarbeid, prosent (N=648)

Faste-aksjon (KN)	TV-aksjonen	Skrik-aksjonen (Strømme)	Andre innsaml-aksjoner	Misjonsprosjekt	Vennskapsmenighet/-By
64	7	3	15	19	9

Misjonsforening	Grupper	Aktiv i media	Samarbeidsprosjekt med menigheter i andre land	Rettferdig handel	Tema-samlinger	Andre tiltak
5	3	3	2	2	1	3

6. Diakoni i menighetene

Den klart hyppigst forekommende aktiviteten er Kirkens Nødhjelps fasteaksjon. Hele 64 % alle menighetene i undersøkelsen oppgir at de deltar i denne aksjonen. Her er det bare små variasjoner mellom bispedømmene¹¹⁰. Bare en liten del av alle menighetene i utvalget deltar i denne aksjonen som ellers er desidert mest utbredt i Agder bispedømme der 21 % av menighetene oppgir at de deltar. I den årlige TV-aksjonen oppgir sju prosent av menighetene i utvalget at de deltar. Tallet er høyest i Nord-Hålogaland og Stavanger der 15 % av menighetene oppgir at de deltar. Deltaking i andre innsamlingsaksjoner er mest utbredt i Stavanger bispedømme der 25 % av menighetene oppgir at de deltar.

Den nest størst aktiviteten i denne kategorien arbeid er misjonsprosjekt; 19 % av alle menighetene i undersøkelsen oppgir at de har slike prosjekt. Her ligger Oslo klart høyest med 36 % av menighetene, i Nord-Hålogaland er tallet lavest med seks prosent av menighetene¹¹¹. Ni prosent av menighetene i utvalget har vennskapsby eller vennskapsmenighet. Denne formeren for internasjonalt fellesskap er mest vanlig i Hamar og Oslo der rundt 15 % av menighetene har slik kontakt. Ellers er det mange forskjellige typer av tiltak/aktiviteter som blir nevnt innenfor dette feltet, misjonsforeninger, grupper som arbeider med den aktuelle tematikken, aktivitet i media, samarbeidsprosjekt med menigheter i andre land, rettfærdig handel osv. Når vi ba menighetene om å vurdere viktigheten av ulike typer virksomhet som diakonalt arbeid, fikk det å ”engasjere seg for menneskerettigheter og en mer rettfærdig fordelingen av goder” og å ”engasjere seg i bistand bistandsspørsmål” en gjennomsnittsskåre på henholdsvis 3,9 og 3,5 (på en skala fra en til fem). Også i denne sammenhengen kan det være sjans for en viss underrapportering i det noen av aktivitetene, f.eks. misjonsforeninger, ikke blir klassifisert som diakoni av alle menighetene som har slikt arbeid.

Miljøvern

Tretten prosent av menighetene har arbeid knyttet til miljøvern. Dette utgjør 86 menigheter. Aktiviteter på området er spesifiserte i Tabell 40. Fordelingene er basert på alle menighetene i utvalget, men siden prosenttallene er så små, har vi satt de absolutte tallene i parentes.

Tabell 40 Tiltak/aktiviteter vedrørende miljøspørsmål, prosent, antall i parentes (N=648)

Konfirmantgruppe miljøspørsmål	Grønne menigheter	Bruktbutikk/ bruktdager/ resirkulering	Tema-samlinger om miljø	Andre tiltak ¹¹²
4 (23)	2 (11)	2 (15)	1 (9)	3 (20)

Konfirmantgrupper som arbeider med miljøspørsmål er den aktiviteten som flest av menighetene driver, de fins i 23 menigheter. Elleve menigheter oppgir at de er med i prosjektet ”Grønne menigheter” som handler om arbeid for at menighetene skal bli mer bevisst på miljø, forbruk og rettfærd, og å sette i gang tiltak med slikt formål. Femten menigheter har brukttbutikk/bruktdager eller andre tiltak knyttet til resirkulering. Når vi ba menighetene om å vurdere viktigheten av ulike typer virksomhet som diakonalt arbeid, fikk det å arbeide med miljøspørsmål en gjennomsnittsskåre på 3,2 (på en skala fra en til fem).

¹¹⁰ Andre innsamlingsaksjoner som er nevnt konkret, er SKRIK-aksjonen som er Strømmestiftelsens aksjon.

¹¹¹ Se bispedømmefordeling Tabell 85.

¹¹² Aktivitet i media, grupper som arbeider med miljøspørsmål, miljøutvalg, ”Barn er bra”-festival (miljøfyrtårnsfestival), ansatte i menighetene har vært på kurs, informasjonsgruppe, boikottaksjoner, f.eks. Coca-Cola, kildesortering, menighetskontakt.

6. Diakoni i menighetene

Skåren er relativt lav og det ser ikke ut til at menighetene generelt sett regner dette arbeidet som viktig diakonalt arbeid¹¹³.

Sosial urettferdighet i det norske samfunnet

Totalt oppgir 38 menigheter at de har tiltak knyttet til sosial urettferdighet i det norske samfunnet. Hvilke tiltak det her er snakk om, er vist i Tabell 41. Fordelingen er basert på alle menighetene i utvalget¹¹⁴.

Tabell 41 Tiltak/aktiviteter knyttet til sosial urettferdighet i det norske samfunnet, i prosent (N=648)

Deltatt i demonstrasjoner	Lobbyvirksomhet	Aktiv i media	Deltatt på høringer	Andre aktiviteter ¹¹⁵
2 (10)	1 (6)	1 (6)	1 (3)	2 (13)

Ti menigheter oppgir at de har deltatt i demonstrasjoner eller aksjoner vedrørende sosial urettferdighet i det norske samfunnet. Et eksempel på slikt engasjement er en sogneprest som tok initiativ til en aksjon for å bevare kaviarfabrikk i Hemnes kommune i Nordland¹¹⁶. Bare seks menigheter oppgir at de driver lobbyvirksomhet overfor politikere, halvparten av dem i Oslo. Like mange menigheter oppgir at de er aktive i media. Når vi ba menighetene om å vurdere viktigheten av ulike typer virksomhet som diakonalt arbeid, fikk det å være de svakes røst i norsk offentlighet likevel en relativ høy skåre med et gjennomsnitt på 4,0 (på en skala fra en til fem). Dette sier noe om en avstand mellom teori og praksis. Det kan også bety at menighetene overlater oppgaven til biskoper og diakonale institusjoner som Kirkens Bymisjon og andre. Vi ba også menighetene om å vurdere viktigheten av å ”drive politisk påvirkningsarbeid for helse- og sosialreformer” som diakonalt arbeid. Her var gjennomsnittsskåren 2,8 og synes å svare bedre til menighetenes praksis.

Praktisk hjelp

I alt har 162 av menighetene i utvalget oppgitt at de yter praktisk hjelp. Det er vanskelig å gruppere og kategorisere denne formen for diakonalt arbeid. Hva er praktisk hjelp og hva er kontaktarbeid? ”Praktisk hjelp” er tenkt i første rekke å skulle fange opp diakonale tjenester knyttet til det å ivareta menneskers materielle livsgrunnlag. Noen av kategoriene grenser likevel til det som er kategorisert som kontaktarbeid, blant annet besøkstjeneste. Andre av de nedenstående kategoriene dreier seg om arbeid rettet mot flyktninger/asylsøkere. Her kan vi også tenke oss at det er en viss overlapp med det kontakt- og fellesskapsbyggende arbeidet rettet mot flyktninger/innvandrere som menighetene tidligere har rapportert. Noen av tjenestene har vi samlet her, som leksehjelp for minoritetsbarn.

Ni prosent, dvs. 59, av menighetene oppgir at de yter økonomisk hjelp til vanskeligstilte. Høyest er dette tallet i Oslo der dette gjelder 21 % av menighetene. I Borg og Sør-Hålogaland er det nesten ingen menigheter som driver slikt arbeid.

¹¹³ For bispedømmefordeling se Tabell 86.

¹¹⁴ For bispedømmefordeling se Tabell 87.

¹¹⁵ Bl.a. støtte for å beholde eldrester, engasjement i forbindelse med oppholdstillatelse for asylsøkere, markering av Krystallnatten, kamp-mot-narkotikaseminar, engasjement for å få tilbake diakon.

¹¹⁶ Aftenposten 29. november 2004.

6. Diakoni i menighetene

Tabell 42 Praktisk hjelp til vanskeligstilte, prosent (N=648)

Økonomisk hjelp	Praktisk hjelp/veiledning for asylsøkere	Barnevakt	Leksehjelp	Besøk/Besøks-tjeneste til vanskeligstilte	Mat-utdeling	Kirke-asyl	Andre former for praktisk hjelp ¹¹⁷	Rådgivning til vanskeligstilte	Andre tiltak/tjenester
9 (59)	6 (37)	2 (15)	2 (12)	2 (10)	1 (8)	1 (5)	5 (31)	3 (18)	3 (16)

Den nest største kategorien omhandler praktisk hjelp og veiledning til asylsøkere; seks prosent av menighetene oppgir at de utøver slikt arbeid. Femten menigheter har tilbud om barnevakt, disse menighetene fins stort sett i Oslo, Stavanger og Bjørgvin, dvs. trolig i de største byene. Videre ser vi at 12 menigheter oppgir at de tilbyr leksehjelp. Disse menighetene er spredt utover i landet. Åtte menigheter oppgir at de deler ut mat; disse befinner seg i Oslo, Hamar, Bjørgvin og Nord-Hålogaland. Fem menigheter oppgir at de har kirkeasyl. Ti menigheter oppgir at de besøker vanskeligstilte. De fleste av disse befinner seg i Agder. Trettien menigheter oppgir at de tilbyr andre former for praktisk hjelp og 18 menigheter tilbyr rådgivning til vanskeligstilte. I alt 16 menigheter har andre tiltak som blant annet inneholder støttekontakter, deltakelse i ansvarsgrupper og annet¹¹⁸.

¹¹⁷ Bistand i kontakt med sosialkontor, barnevern, politi, krishjelp, ansvarsgruppe, støttekontakt, støtte til flyktingeungdom (samarbeid med sosialkontor og barnevernet), blomsterhilsener, tilrettelagt konfirmasjonsundervisning, støttekontakt, hjelpeverge.

¹¹⁸ For bispedømmefordeling se Tabell 88.

6. Diakoni i menighetene

7. Diakoniens utøvere – betalt og ubetalt arbeid

Et interessant tema knyttet til menighetsdiakonien er frivillighet. Når vi spurte menighetene om hva de mente var viktig i kirkens diakoni, var det å ”rekruttere og utruste frivillige medarbeidere” en av de oppgavene som fikk høyest gjennomsnittsskåre, 4,6 (på en skala fra en til fem). Det tyder på at menighetene i stor grad er opptatt av frivillig arbeid og ser på det frivillige arbeidet som en viktig del av menighetsdiakonien, et kjennetegn på menighetsdiakonien. Samtidig vil det i mange menigheter være ansatte som har ansvar for det diakonale arbeidet. Dette gjelder først og fremst diakonen som har som sin oppgave å lede det diakonale arbeidet, alene eller sammen med frivillige og andre ansatte. I mange menigheter har diakonen ansvar for nettopp å rekruttere og utruste frivillige. Mange steder er dette en primær oppgave for diakonen.

Hvem driver de ulike diakonale tiltakene som er presentert i denne rapporten? Denne rapporten sier ikke noe om antall frivillige og ansatte som er involvert i de ulike tiltakene. Det som er kartlagt er om ansatte driver arbeidet alene, i sammen med frivillige eller om frivillige driver arbeidet alene.

Tabell 43 Hvem som utfører tjenestene på et utvalg institusjoner/dagsenter, prosent

Institusjoner	Alders- og sykehjem (bo- og servicesenter)	Omsorgsboliger for eldre	Eldresenter/ Dagsenter	Psykisk utvikl.h.	Psykiatri (statlig)	Skole	Barnehage
Bare frivillige	1	3	1	3 (1)	-	1	-
Frivillige + ansatte	47	45	48	21(8)	29(9)	17	13
Bare ansatte	52	52	51	76(29)	71(22)	82	87
Total	100 N=499	100 N=119	100 N=114	100 N=38	100 N=31	100 N=71	100 N=67

Generelt viser Tabell 43 at det bare unntaksvis kun er frivillige som utfører arbeidet knyttet til betjening av institusjoner. På alders- og sykehjem utfører ansatte alene tjenestene i ca. halvdelen av menighetene som har en slik tjeneste. I forhold til bispedømmefordelingen er det størst grad av frivillighet knyttet til denne oppgaven i Borg der frivillige sammen med ansatte er involvert i 68 % av menighetene. Minst grad av deltaking av frivillige har vi i Nord-Hålogaland der frivillige sammen med ansatte bare er involvert i 38 % av menighetene¹¹⁹.

Er det noen sammenheng mellom type tjeneste menighetene tilbyr og hvem som utfører den? Når det gjelder menighetenes betjening av alders- og sykehjem eller tilsvarende, kan en tese være at hvis tjenesten er begrenset til bare andakt/gudstjeneste, vil det i mindre grad være frivillige involvert i arbeidet. Dette får vi bekreftet ved å isolere de 163 menighetene som bare tilbyr andakt/gudstjeneste. I disse menighetene oppgir 29 % at frivillige er med i tjenesten, mens det i 71 % av tilfellene kun er ansatte som er involvert. Sammenligner vi dette med

¹¹⁹ Se Tabell 93.

7. Diakonien utøvere – betalt og ubetalt arbeid

tallene i tabellen ovenfor, der alle menighetene som betjener alders- eller sykehjem er representert, ser vi at det her er 48 % som oppgir at frivillige er med i tjenesten. Mønsteret fra alders- og sykehjem går igjen i menighetens betjening av andre institusjoner for eldre.

Når det gjelder institusjoner for psykisk utviklingshemmede og statlige psykiatriske institusjoner, er det en forholdsvis større andel av ansatte som utfører arbeidet; her ser vi altså en høyere grad av profesjonalisering i arbeidet. I forhold til betjening av skole og barnehage er det i liten grad frivillige involvert i arbeidet. Det forsterker bildet av at det menighetene rapporterer her, er skole-kirkesamarbeidet.

Tilsvarende viser Tabell 44 hvem som driver det kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid, både i de aldersspesifikke og i målgruppene knyttet til mennesker i en spesiell livssituasjon.

Tabell 44 Hvem som driver det kontakt- og fellesskapsbyggende rettet mot de ulike målgruppene i menighetene, prosent

Målgrupper:	Barn	Ungdom	Voksne	Familier	Eldre	Rusavhengige	Flyktninger/innvandrere	Psyk. utv.h.	Somatisk syke	Psyk. lid/selv-mord	Ensomme/sørgende
Bare frivillige	35	27	36	30	30	21	17	12	10	6	13
Frivillige + ansatte	49	61	52	57	59	38	52	62	61	20	42
Bare ansatte	16	13	12	13	10	40	31	26	29	74	45
Total	100 N=445	101 N=343	100 N=212	100 N=199	99 N=441	99 N=47	100 N=104	100 N=163	100 N=176	100 N=96	100 N=399

Tabellen viser for det første at det er stor grad av frivillighet knyttet til de kontakt- og fellesskapsbyggende aktivitetene hos menighetene i utvalget. Hvis vi sammenligner med frivilliges involvering i betjening av institusjoner, ser vi at frivillige i mye større grad utfører kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid.

Frivilligheten er størst knyttet til tiltak rettet mot barn, ungdom, voksne, familier og eldre. I arbeid rettet mot disse gruppene er ca. en tredjedel av tiltakene kun utført av frivillige, mens en tiendedel av tiltakene bare er utført av ansatte. Dette viser at frivillig arbeid dominerer i det kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid for disse målgruppene. Størstedelen av tiltakene er allikevel utført i et samarbeid mellom ansatte og frivillige. Kan vi se noen forskjeller mellom bispedømmene når det gjelder bruk av frivillige i arbeid for barn, ungdom, voksne, familier og eldre¹²⁰? I forhold til arbeid for barn ser vi at det er store forskjeller. Hvis vi ser på de tilfellene der det bare er frivillige som driver arbeidet, varierer dette fra 18 % i Oslo til 51 % i Bjørgvin. I Bjørgvin drives arbeidet i stor grad av bare frivillige. En forklaring her kan være bemanningssituasjonen. Oslo har flere store menigheter med mange ansatte, mens Bjørgvin har mindre menigheter med færre ansatte. Det er ellers interessant å se at Hamar har den største andel av menigheter der arbeid for barn bare drives av ansatte, det gjelder 37 % av menighetene¹²¹. Når det gjelder arbeid for ungdom, kan vi se noe av det samme mønsteret. Hvis vi ser på antall menigheter som har tiltak bare drevet av frivillige, utgjør de ni prosent av

¹²⁰ Bispedømmefordelingene er vist i Tabell 94 - Tabell 96.

¹²¹ Se Tabell 94.

7. Diakonien utøvere – betalt og ubetalt arbeid

menighetene i Oslo, mens 46 % av menighetene i Agder oppgir at arbeidet for ungdom kun er drevet av frivillige¹²². Noe av den samme tendensen ser vi også i arbeidet for eldre¹²³.

I det kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid som er rettet mot grupper i en spesiell livssituasjon, er antallet menigheter der kun ansatte er involvert, større enn i arbeid rettet mot målgruppene i avsnittet ovenfor. Dette gjelder spesielt arbeid rettet mot mennesker med psykiske lidelser, der frivillige kun er involvert i 26 % av menighetene som har slikt arbeid. Dette kan tolkes ut fra et behov for kompetanse og profesjonalitet i arbeidet.

Allikevel, hvis vi sammenligner med betjening av institusjoner, er det i kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid rettet mot målgrupper i en spesiell livssituasjon flere menigheter der tiltakene er drevet bare av frivillige. Et spørsmål i denne sammenhengen er om det å ha diakon har noen effekt på i hvilken grad frivillige er involvert i arbeidet med og for disse gruppene. Diakonen har i mange menigheter som oppgave å rekruttere og følge opp frivillige. Det å ha diakon har en effekt i forhold til om menighetene driver de fleste former for kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid. I arbeidet rettet mot mennesker i en spesiell livssituasjon, viser det seg at menigheter med diakon i større grad rapporterer at arbeidet utføres av "frivillige + ansatte" i forhold "bare ansatte" enn i menigheter uten diakon. Dette kan vi tolke dit hen at diakonen har en rolle i forhold til de frivillige, og påvirker i hvilken grad frivillige er involvert i tiltakene. Diakonen kan også bidra til frivillig arbeid på områder der terskelen er høyere for at frivillige alene driver arbeidet.

¹²² Se Tabell 95.

¹²³ Se Tabell 96.

7. Diakoniens utøvere – betalt og ubetalt arbeid

8. Samarbeidsrelasjoner i menighetsdiakonien

Den andre hoveddimensjonen som denne undersøkelsen ønsker å fange opp, er *relasjonsdimensjonen*. Samarbeider menighetene med andre instanser? Hvem samarbeider de eventuelt med og hva samarbeider de om? Hvor tett er samarbeidet?

Bakgrunn for denne kartleggingen er et samarbeid mellom Helse- og omsorgsdepartementet og Kirkerådet. I St.meld. nr. 26 (1999–2000) er det satt som et mål å styrke samarbeidet mellom diakonien og den offentlige helsetjenesten. I Plan for diakoni står det at det er særlig nødvendig for menigheten i det lokale planarbeidet å stå i nær kontakt med administrasjonen i kommunen, og at menigheten dessuten bør søke å utvikle samarbeid om konkrete prosjekter med institusjoner og/eller organisasjoner i nærmiljøet.

Hvordan ser dette ut per i dag, i hvor stor grad samarbeider man, og hvor ligger potensialene for et økt samarbeid? Dette er noen av de spørsmålene denne rapporten ønsker å stille.

Vi har lagt størst vekt på å kartlegge menighetenes forhold til offentlig sektor, men har også kartlagt menighetenes forhold til de frivillige organisasjonene. Det er mange måter å måle samarbeid på, og vi har i denne undersøkelsen forsøkt å nærme oss tematikken fra forskjellige vinkler, og med ulike definisjoner av samarbeid.

Samarbeid kirke – offentlig sektor på lokalt nivå

Omfanget av samarbeid

Samarbeidet med offentlig sektor om velferdsarbeid eller diakoni kan være mye, fra samarbeid om drift av institusjoner, frivillighetssentraler og ungdomskaféer og til samarbeid om aktiviteter og tiltak rettet mot ulike målgrupper. Samarbeidet kan være mer eller mindre formalisert, fra de som har formalisert sitt samarbeid gjennom vedtak i bystyret til de som har et uformelt samarbeid med enkeltpersoner innenfor de kommunale helsetjenestene. Definerer vi samarbeid vidt nok, kan vi si at alle menighetene i vårt utvalg samarbeider med offentlige instanser¹²⁴.

Menighetene driver til en viss grad institusjoner selv (med kommunal/statlig finansiering) eller betjener offentlige eller diakonale institusjoner og samarbeider på denne måten direkte eller indirekte med den offentlige helsetjenesten. I det siste tilfellet har vi sett at denne type samarbeid er svært utbredt i forbindelse med institusjoner for gamle og syke, mens det i forbindelse med andre institusjoner er mye mindre utbygget.

Samarbeid mellom menighetene og det offentlige er her vidt definert, fra kontakt i enkeltsaker og enkeltstående møter til samarbeid om tiltak og prosjekter. Det er viktig å ha for øye at vi

¹²⁴ Dette har vi konstatert ved å kjøre alle variablene under spørsmål 38 etter om menighetene har svart på minst en.

8. Samarbeidsrelasjoner i menighetsdiakonien

har spesifisert at samarbeidet skal være i det diakonale arbeidet. Det kan være kontakt mellom menighetene og de ulike instansene også utenom det menighetene definerer som diakoni.

Tabell 45 Om menighetene samarbeider med forskjellige offentlige instanser i det diakonale arbeidet etter bispedømme, prosent

Offentlige instanser	Oslo N=42	Borg N=64	Hamar N=106	Agder N=81	Stav- anger N=52	Björg- vin N=89	Møre N=68	Nidaros N=72	Sør- Hålo N=40	Nord- Hålo N=34	Totalt i pro- sent N=648
Alders- og sykehjem	74	92	77	86	87	72	78	71	88	77	80
Skole	71	72	64	75	65	75	57	64	55	71	67
Barnehage	67	56	31	51	60	43	52	46	45	50	48
Psykiatri	48	67	43	62	52	47	37	29	35	27	46
Omsorg for psykisk utviklingshemmede	31	50	34	57	48	40	38	18	30	35	39
Kultur og fritid	45	38	43	40	60	27	25	19	43	41	37
Politi	33	44	28	46	46	40	18	32	33	24	35
Hjemmetjenester	55	30	38	31	27	34	34	17	28	24	32
Helse-stasjon	55	27	26	28	17	37	29	18	43	35	30
Sosialsektor	29	17	37	32	31	33	32	22	18	29	29
Flyktning-tjeneste/ Introserter	12	14	33	37	25	14	22	11	23	32	23
Rusomsorg	21	16	25	42	21	11	12	8	15	18	19
Barnevern	14	27	19	17	15	23	2	14	28	9	17
Arbeidskontor	5	6	20	7	-	9	-	1	5	3	7
Andre instanser ¹²⁵	14	6	4	1	2	-	2	6	5	9	4

Flest menigheter har et samarbeid med alders- og sykehjem eller tilsvarende, dette gjelder 80 % av menighetene i utvalget. Dette bekrefter også konklusjonene fra Kirkens Arbeidsgiverorganisasjons rapport til Helse- og omsorgsdepartementet som vi tidligere har referert til¹²⁶ der det påpekes at samarbeid er et viktig virksomhetsområde for kirken, og arbeidet for eldre står spesielt sterkt. Det er bare mindre forskjeller mellom bispedømmene.

Undersøker vi statistisk sammenhengen mellom det å ha samarbeid med alders- og sykehjem og det å diakon eller ikke eller hvor mange innbyggere det er i kommunen, finner vi at det å ha diakon til en viss grad øker sjansen for at menigheten har samarbeid med alders- og sykehjem. Folketall har derimot ingen innvirkning på tallene.

Av menighetene opplyser 67 % at de samarbeider med skole i det diakonale arbeidet. Vi vet samtidig at de alle fleste menigheter i Den norske kirke har et skole-kirkesamarbeid. Slik sett kan vi regne med at noen menigheter definerer skole-kirkesamarbeidet som del av det diakonale, mens andre ikke gjør det. Også her er det bare små regionale forskjeller. Statistisk

¹²⁵ Andre instanser er her eldrecenter, mødre hjem, sykehus, spesialsykehus, fengsel, legesenter, POSOM-team i kommunen, asylmottak, videregående skole, legevakt, servicekontor i kommunen.

¹²⁶ Se s. 17.

8. Samarbeidsrelasjoner i menighetsdiakonien

analyse viser at når det gjelder samarbeid med skole, gir det å ha diakon lite utslag. Det gjelder også folketallet i kommunen.

Av menighetene opplyser 48 % at de samarbeider med barnehage i det diakonale arbeidet. Dette er et høyt nokså høyt tall, men vi kan regne med at noe av det samme er tilfelle som i forbindelse med skolene: Mange barnehager har samarbeid med kirken om gudstjenester – men at dette i ulik grad rapporteres av menighetene i denne sammenhengen. Av bispedømmene ligger Oslo spesielt høyt. Der oppgir 67 % av menighetene som er med i utvalget, at de har slikt samarbeid, mens Hamar ligger spesielt lavt med 31 %. I forhold til samarbeid med barnehage har både diakon og folketall en betydning. De menighetene som har diakon samarbeider mer enn de som ikke har det. Det samme gjelder menighetene i store kommuner sammenlignet med menighetene i små kommuner.

Psykisatri og omsorg for psykisk utviklingshemmede kommer også høyt opp på listen over samarbeid i Tabell 45. Henholdsvis 46 og 39 % av menighetene oppgir at de har slikt samarbeid. Statistisk analyse viser at det å ha diakon eller ikke gir utslag i forhold til om menigheten samarbeider med psykiatrien eller ikke; folketall gir derimot ikke utslag. I forhold til psykiatri handler arbeidet i stor grad om samarbeid med psykiatrisk sykepleier i kommunen knyttet til oppfølging av enkeltpersoner, men også kontakt med lokale DPS (Distriktpsikiatrisk senter), samt andre statlige institusjoner. Hvis vi ser disse prosenttallene i forhold til de 17 % av menighetene som oppgir at de driver kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid for denne gruppen, ser vi at det er et ganske stort sprik. Det kan tyde på at mye av samarbeidet handler om enkeltpersoner og enkelthendelser. Vi vet ellers at ca. fem prosent av alle menighetene i utvalget oppgir at de betjener institusjoner/dagsenter for denne gruppen og på den måten samarbeider med det offentlige i dette arbeidet. Antall menigheter som samarbeider med psykiatrien, toppes i Borg der de utgjør 67 % av menighetene i utvalget, mens Nord-Hålogland med sine 27 % har det laveste tallet.

Noe av samarbeidet med omsorgen for psykisk utviklingshemmede er knyttet til institusjoner/dagsenter/boliger. Fem prosent av det samlede utvalget menigheter betjener slike institusjoner. Ca. halvdel av menighetene som oppgir at de samarbeider i sitt kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid rettet mot denne målgruppen, samarbeider med offentlige instanser. Dette utgjør tre prosent av alle menighetene. Det er i Agder bispedømme flest menigheter oppgir at de samarbeider med omsorg for psykiske utviklingshemmede, hele 57 %. I Nidaros er det bare 18 % som oppgir det samme. Statistisk analyse viser at de menighetene som har diakon, i større grad samarbeider med offentlige instanser på dette feltet enn menigheter som ikke har diakon. Når det gjelder folketall, viser det seg at menigheter i mindre kommuner samarbeider mer enn menigheter i større.

Trettisju prosent av alle menighetene i utvalget samarbeider med kultur- og fritidsetaten. Samarbeidet knyttes i første rekke til ulike aktivitetstilbud for barn og unge. Stavanger er det bispedømme der flest menigheter har slikt samarbeid; hele 60 % av menighetene oppgir at de samarbeider med denne virksomheten i kommunen. Det å ha diakon har statistisk sett en betydning for om slikt samarbeid fins selv om betydningen er liten.

Av menighetene i utvalget oppgir 35 % at de samarbeider med politiet. Dette er en ganske stor andel av menighetene. En del av dette arbeidet skjer i forbindelse med ungdomsdiakonale aktiviteter. Det blir uttalt at politiet er relativt enkelt å samarbeide med fordi det ikke er så bundet av taushetsplikten. Om slikt samarbeid foreligger, synes ikke å være påvirket av verken det å ha diakon eller ikke eller av kommunestørrelse.

8. Samarbeidsrelasjoner i menighetsdiakonien

Henholdsvis 32, 30 og 29 % av menighetene i utvalget oppgir at de samarbeider enten med hjemmetjenestene, helsestasjon eller sosialsektor. Både menigheter som har diakon og større menigheter befolkningsmessig samarbeider i større grad med hjemmetjenestene enn andre. Det å ha diakon har ganske stor effekt statistisk sett. I forhold til samarbeid med sosialsektor er ikke forskjellene mellom bispedømmene veldig store. Vi konstaterer at menigheter med diakon samarbeider mer med sosialsektoren enn menigheter som ikke har diakon. Samarbeid med helsestasjon er i første rekke knyttet til menighetens tilbud til foreldre og barn, f.eks. gjennom babysang og småbarnstreff. Hele 55 % av menighetene i Oslo bispedømme samarbeider med helsestasjon. Her ligger også Sør-Hålogaland høyt oppe med 43 % av menighetene som oppgir at de har slikt samarbeid. Både diakonvariabelen og folketallsvariabelen har effekt på forekomsten av samarbeid. Delvis kan disse sammenhengen forklares ut fra situasjonen i Oslo: Mange menigheter i Oslo har diakon og samarbeider med denne instansen.

Av menighetene i utvalget oppgir 23 % at de samarbeider med flyktningtjeneste/introduksjonssenter. Her det Agder bispedømme som topper statistikken. Undersøker samarbeid med flyktningtjeneste/introduksjonssenter i forhold til folketall og det å ha diakon, gir begge disse to variablene et visst utslag. Mindre folketall i kommunen og det å ha diakon gjør samarbeid mer sannsynlig.

Henholdsvis 19 og 17 % av menighetene samarbeider med rusomsorg og barnevern. I forhold til rusomsorg er det menighetene i Agder som oftest oppgir at de har slit samarbeid, hele 42 %. I forhold til rusomsorg ser vi ellers at det har en betydning om menighetene har diakon eller ikke. Å ha diakon øker sjansen for samarbeid. Kommunestørrelse betyr ingenting. Når det gjelder barnevern, gir verken diakon eller folketall seg noen utslag i forhold til om menigheten samarbeider med det offentlige.

Bare sju prosent av menighetene i utvalget sier at de samarbeider med arbeidskontor. Hvor vidt slikt samarbeid fins, varierer mellom bispedømmene. I Hamar oppgir 20 % av menighetene at de samarbeider med arbeidskontoret, mens ingen menigheter i Stavanger og Møre rapporterer slikt samarbeid. Det å ha diakon påvirker om menighetene samarbeider med arbeidskontoret.

Samlet sett er Agder det bispedømmet som har den sterkeste samarbeidsprofilen i forhold til denne måten å måle samarbeid på som vi har brukt i undersøkelsen. Ser vi alle offentlige instansene under ett, er det Agder som kommer høyest opp på flest område for samarbeid. Det kan tyde på at det er spesielt nære relasjoner mellom menighet og kommune i Agder bispedømme. Til sammenligning er Nidaros det bispedømmet som har den svakeste samarbeidsprofilen.

Resultatene samsvarer godt med resultatene fra Tunsbergundersøkelsen. I den sistnevnte er samarbeid delvis målt med litt andre mål og utvalget av menigheter er i seg selv relativt lite. Tabell 46 viser i hvilken grad menighetene i Tunsberg samarbeider med det offentlige om diakonivirksomhet og hvilken betydning det å ha diakon har for om det er slikt samarbeid.

Tabellen nedenfor viser for det ene at rundt to tredjedel av menighetene oppgir at de har stor grad av samarbeid med det offentlige. For det andre er det tydelig at sannsynligheten påvirkes i stor grad av om menigheten har diakon eller ikke.

8. Samarbeidsrelasjoner i menighetsdiakonien

Tabell 46 Menighetenes grad av samarbeid med det offentlige om diakonien i Tunsberg bispedømme, prosent (N=68)

Samarbeid med det offentlige	Diakon i menigheten		Total	N
	Nei	Ja		
Liten grad	57	20	32	22
Stor grad	43	80	68	46
Total	100	100	100	
N	23	45		68

Kilde: Angell og Kristoffersen 2004.

Hyppigheten av slikt samarbeid i Tunsberg bispedømme er vist i Tabell 47. Hele 80 % av menighetene oppgir at de har samarbeid med den kommunale sosial-, skole- eller kultursektoren¹²⁷. I den andre undersøkelsen er ikke kategoriene for samarbeid og samarbeidspartnere de samme som i Tunsbergundersøkelsen, men det synes som om målene for samarbeid med det offentlige i størrelsesorden indikerer at forskjellen mellom Tunsberg bispedømme og de andre bispedømmene i landet kanskje ikke er veldig stor, særlig ikke når vi tar i betraktning at graden av samarbeid varierer bispedømmene imellom.

Tabell 47 Aktører som menighetene samarbeider med i det diakonale arbeidet i Tunsberg, etter hvor hyppig kontakten er, prosent

Aktør/organisasjon	Ofte	Innimellom	Sjelden/aldri	N
Kommunal sosial-, skole- eller kultursektor	21	58	21	47
Fylkeskommunal eller statlig sosialtjeneste	-	22	78	45
Kommunal helsetjeneste	23	54	23	48
Offentlig arbeidsformidling	-	4	96	46

Kilde: Angell og Kristoffersen 2004.

Det samme gjelder samarbeidet med den kommunale helsetjenesten. Den omfatter både institusjoner (alders- og sykehjem), hjemmetjenester og helsestasjon. I Tunsberg oppga 77 % av menighetene slikt samarbeid. Ut fra tallene i Tabell 45 er det rimelig å anta at Tunsberg heller ikke på dette området skiller seg vesentlig fra resten av landet.

Det målet vi har brukt for samarbeid med det offentlige så langt, er veldig vidt og sier ikke noe om hvor forpliktende og tett samarbeidet er. Et mål som kan si noe om dette, er om menighetene deltar i samarbeidsfora om velferdsarbeid med kommunen. Er menighetene representert i slike fora, kan det være ett mål på hvor tett samarbeidet er med lokale offentlige myndigheter. I alt 101 menigheter, eller 16 %, oppgir at de deltar i slike lokale samarbeidsfora. Fordelingen på bispedømmer viser at det er desidert flest menigheter i Oslo som deltar i kommunale samarbeidsfora; det gjelder 43 % av menighetene i bispedømmet. Nidaros og Møre ligger lavest med henholdsvis fire og seks prosent av menighetene som rapporterer slikt samarbeid¹²⁸. Undersøker vi hvilken betydning det å ha diakon og kommunistørrelse har på denne samarbeidsvariabelen, finner vi at det å ha diakon spiller en stor rolle. Menigheter med diakoner er i mye større grad deltakere i slike samarbeidsfora enn andre menigheter. Kommunistørrelse har derimot ingen signifikant betydning.

¹²⁷ Her har vi slått sammen tallene for ”ofte” og ”innimellom”.

¹²⁸ Se Tabell 98.

8. Samarbeidsrelasjoner i menighetsdiakonien

Hvilke samarbeidsgrupper og nettverk er det så tale om? I Tabell 48 har vi forsøkt å gruppere de ulike typene av nettverk som det er spurt om i spørreskjemaet. Utgangspunktet for prosenteringen er her de menighetene som deltar i denne type samarbeidsfora.

Tabell 48 Ulike typer av samarbeidsfora i prosent (unntatt grupper vedrørende krisehjelp) (N=110)

	Prosent
Vedrørende forebyggende arbeid for barn og unge	25
Kombinasjon av flere kategorier	18
Vedrørende sorgarbeid	17
Vedrørende eldres situasjon	6
Vedrørende besøkstjeneste	4
Generelt samarbeid kommune/bydel	4
Generelt samarbeid frivillige organisasjoner	1
Andre fora ¹²⁹	26
Total	101

Flest menigheter deltar i samarbeidsfora vedrørende forebyggende arbeid for barn og unge, fulgt av samarbeidsfora vedrørende sorgarbeid. Her er likevel variasjonen av fora stor.

En annen type samarbeid menighetene er involvert i, er lokalt krisearbeid og lokale kriseteam. Mer enn to tredjedeler av menighetene sier at de deltar i slikt arbeid. I noen menigheter er arbeidet knyttet til LRS-presten¹³⁰ i området, i andre tilfeller er kirkelige medarbeidere, først og fremst diakoner og prester, en del av et lokalt kriseteam i kommunen eller bydelen. Dette arbeidet er mye mer utbredt i spredte strøk som Finnmark og Møre, enn i tette strøk som Oslo, og kommunistørrelse har slik sett betydning i den forstand at jo mindre kommunen er, jo mer sannsynlig er det at man har denne type samarbeid¹³¹. Det å ha diakon har imidlertid liten effekt i forhold til om menighetene deltar i et slikt arbeid.

Når det gjelder samarbeidsrelasjoner til det offentlige, er frivillighetssentralen en aktør som bygger bro mellom kommunale og frivillige tjenester og er viktig for samarbeid på tvers av grensene mellom kommunen og menigheten. Over halvdelen av alle menighetene i utvalget (59 %) har en frivillighetssentral i sin kommune. Vi har spurt menighetene om hvordan de forholder seg til frivillighetssentralen. I Tabell 49 har vi tatt utgangspunkt i de menighetene der det finnes en frivillighetssentral i kommunen.

Tabell 49 Hvilken relasjon menighetene eventuelt har til frivillighetssentralene, i prosent (N=375)

Ikke samarbeid	Samarbeid om enkelttiltak/menigheten bidrar med frivillige	Menigheten er representert i styringsgruppen	Menigheten er eier/medeier
37	46	13	12

En del av menighetene i hovedutvalget har ikke samarbeid med frivillighetssentral. Av dem som har frivillighetssentral i kommunen, gjelder dette 37 % eller 139 menigheter. Manglende samarbeid kan handle om f.eks. geografisk avstand, hvilken profil frivillighetssentralen har, eller at man rett og slett ikke ser nytten av et gjensidig samarbeid. En annen faktor som kan spille inn, er at det også innen det frivillige feltet eksisterer en konkurransesituasjon der ulike

¹²⁹ Andre fora er her samarbeidsgrupper om flyktningarbeid, omsorgsgrupper, barnehagenettverk, rådgivningsgruppe for alvorlig syke og døende, døvefaglig nettverk, selvmordsteam.

¹³⁰ LRS står for Lokal redningsentral.

¹³¹ Se Tabell 99.

8. Samarbeidsrelasjoner i menighetsdiakonien

frivillige aktører til en viss grad driver samme type virksomhet, f.eks. besøkstjeneste, og på denne måten betjener de samme målgruppene.

Blant de menighetene som samarbeider, kan det være ulik grad av involvering. Samarbeidet kan dreie seg om enkelttiltak og at menighetene bidrar med frivillige. Blant de menighetene som har en frivillighetssentral i kommunen, gjelder dette 46 % eller 173 menigheter. En tettere grad av involvering har menighetene når de sitter i styringsgruppen for frivillighetssentralen. Det er tilfelle for 13 % eller 49 av de menighetene som har frivillighetssentral i sin kommune. Et tredje nivå for samarbeid er når menigheten eier eller er medeier i frivillighetssentralen. I alt 12 % eller 45 menigheter blant dem som har frivillighetssentral i sin kommune, er eier av eller medeier i en frivillighetssentral. Det finnes her mange ulike varianter av eierskap. Flere menighetsråd kan gå sammen om å drive en frivillighetssentral eller menighetene kan gå sammen med andre organisasjoner eller kommunen om å drive sentralen. Noe avhengig av hvem som støtter sentralen økonomisk, vil allikevel en frivillighetssentral der menighetene er eiere eller medeiere innebære stor grad av kontakt og samarbeid både med offentlige og frivillige instanser.

I hvilken grad påvirker det å ha diakon og kommunestørrelse samarbeidet målt på disse måtene? Enkel statistisk analyse viser at både menigheter med diakon og menigheter i kommuner med høyt innbyggertall i større grad har en relasjon til frivillighetssentralen enn andre menigheter.

Samarbeider menighetene med andre aktører i det kontakt- og fellesskapsbyggende arbeidet? Tallene i Tabell 50 er basert på de menighetene som oppgir at de har kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid for de ulike målgruppene.

Tabell 50 Samarbeid i kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid rettet mot ulike målgrupper

	Barn	Ungdom	Voksne	Familier	Eldre	Rusavhengige	Flyktninger/ innvandrere	Psyk utv h	Somatisk syke	Psyk lid/ selv Mord	En- somme/ Sørg- ende
Ja	34	44	24	21	16	35	45	26	21	28	24
Nei	66	56	76	79	84	65	56	74	79	72	76
Total	100 N=466	100 N=366	100 N=220	100 N=208	100 N=459	100 N=51	101 N=110	100 N=174	100 N=187	100 N=107	100 N=415

Tabellen viser at på alle aktivitetsområdene foregår det samarbeid med andre aktører. Relativt sett er det flest menigheter som samarbeider om arbeid rettet mot flyktninger/innvandrere og mot ungdom. Det gjelder i alt rundt 45 % av de menighetene som har arbeid for disse gruppene. Det er i det kontakt- og fellesskapsbyggende arbeidet rettet mot eldre at færrest menigheter samarbeider med andre aktører. Kun 16 % av menighetene som har arbeid rettet mot denne gruppen, sier at de samarbeider med andre om det.

Hvem menighetene samarbeider med, er vist i Tabell 51. I tabellen er prosenttallene basert på de menighetene som oppgir at de samarbeider i kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid rettet mot de ulike målgruppene. Vi er fokusert mest på i hvilken grad menighetene samarbeider med kommunale eller offentlige instanser i det kontakt- og fellesskapsbyggende arbeidet.

8. Samarbeidsrelasjoner i menighetsdiakonien

Tabell 51 Samarbeidspartnere i kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid rettet mot ulike målgrupper blant menighetene som samarbeider med andre aktører, prosent

Målgrupper	Kommunale/ offentlige instanser	Indre- og ytremisjons- organisasjoner	Andre kristne org.	Andre frivillige org.	Menigheter utenfor Dnk	Kombina- sjoner	Total
Barn	11	34	34	6	9	6	100 (N=159)
Ungdom	5	30	50	1	9	5	100 (N=153)
Voksne	10	49	12	12	12	6	101 (N=51)
Familier	16	13	33	24	9	4	99 (N=45)
Eldre	15	26	3	41	10	7	102 (N=74)
Rusavhengige	6 (1)	-	18 (3)	35 (6)	18 (3)	24 (4)	101 (N=17)
Flyktninger/ Innvandrere	50	-	13	13	8	15	99 (N=48)
Psyk. utvh.	57 (20)	17 (6)	11 (4)	6 (2)	6 (2)	3 (1)	99 (N=35)
Somatisk syke	35 (14)	-	-	40 (16)	15 (6)	10 (4)	100 (N=40)
Mnsk. med psykiske lidelser/selv mord	73 (22)	-	13 (4)	3 (1)	10 (3)	-	99 (N=30)
Ensomme/ sørgende	71	1	3	19	3	3	100 (N=97)

I arbeid for barn, ungdom, voksne, familier, eldre og rusavhengige er det en forholdsvis liten del av de menighetene som oppgir at de samarbeider, som samarbeider med offentlige instanser. I minst grad gjelder det arbeid for og med ungdom. I arbeid for barn, ungdom og familier samarbeider menighetene i størst grad med indre- og ytremisjonsorganisasjoner og andre kristne organisasjoner. I arbeidet for eldre og rusavhengige samarbeider flest menigheter med andre frivillige organisasjoner¹³². I arbeid for somatisk syke er det noen flere som samarbeider med offentlige instanser, men her samarbeider også mange menigheter med andre frivillige organisasjoner. I arbeidet for flyktninger og innvandrere, psykisk utviklingshemmede, mennesker med psykiske lidelser, ensomme og sørgende samarbeider et flertall av menighetene som samarbeider med kommunal eller offentlige instanser. I størst grad gjelder det kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid for mennesker med psykiske lidelser. For flere av målgruppene må det imidlertid bemerkes at antall menigheter som inngår i analysen, er svært lavt. Dermed er fordelingene preget av (statistisk) usikkerhet.

For å sette antall menigheter som samarbeider med offentlige instanser inn i en litt større sammenheng, har vi laget en tabell som viser antall menigheter som samarbeider med offentlige instanser i det kontakt- og fellesskapsbyggende arbeidet basert på alle menighetene som oppgir at de har kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid rettet mot de respektive målgruppene.

Tabell 52 viser at det er relativt liten del av menighetene som samarbeider med offentlige instanser om kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid blant de som har denne type arbeid. Dette er tydeligst i forhold til arbeid rettet mot alderskategoriene. Det er noe mer samarbeid om kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid rettet mot andre målgruppene. Dette samsvarer godt med tendensen i Tabell 51.

¹³² De omfatter både vanlige ideelle og humanitære organisasjoner og andre kristne organisasjoner.

8. Samarbeidsrelasjoner i menighetsdiakonien

Tabell 52 Samarbeid med offentlige instanser i kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid rettet mot ulike målgrupper

	Barn	Ungdom	Voksne	Familier	Eldre	Rus-avhengige	Flyktninger/innvandrere	Psyk. Utvh.	Somatisk syke	Psyk. lid./selvmord	Ensomme/sørgende
Ja	4	4	2	4	2	11	31	12	9	21	17
Nei	96	96	98	96	98	89	69	88	91	79	83
Total	100 N=466	100 N=366	100 N=220	100 N=208	100 N=459	100 N=51	100 N=110	101 N=174	100 N=187	100 N=107	100 N=415

Av Tabell 52 framgår det at det relativt sett er flest menigheter som samarbeider i arbeidet rettet mot flyktninger/innvandrere. Alt i alt gjelder det 31 %, dvs. 24 menigheter, av de menighetene som har arbeid for denne gruppen. Samarbeid med offentlige instanser om arbeid rettet mot mennesker med psykiske lidelser/selvmordstruede gjelder 21 %, dvs. 22 menigheter, av menighetene som har denne type arbeid. Menigheter som har kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid rettet mot ensomme og sørgende, utgjør en stor gruppe og 17 % av dem, dvs. 70 menigheter, har offentlige samarbeidspartnere.

Hva er bakgrunnen for at forholdsvis få menigheter samarbeider med det offentlige om kontakt og fellesskapsbyggende arbeid? Det kan ha noe å gjøre med at tiltakene har innholdselementer som et offentlig tiltak rettet mot samme målgruppe ikke ville hatt i form av andakt, bønn osv. På den andre siden har mange av de kontakt- og fellesskapsbyggende tiltakene menighetene tilbyr, en mer allmenn karakter, f.eks. lavterskeltilbud rettet mot ungdom, væresteder og kafé rettet mot ulike målgrupper, sorggrupper, samlivskurs osv. der et samarbeid med det offentlige ville være nyttig for begge parter. Når vi ba menighetene om å vurdere viktigheten av ulike diakonale tilbud, fikk ”det å drive velferdstiltak i samarbeid med kommunen” en gjennomsnittskåre på 2,9. Dette er en lav skåre som sier at det for svært mange menigheter ikke er noen prioritert oppgave å samarbeid med kommunen om denne typen velferdstiltak.

Når det gjelder regionale forskjeller befinner mange av menighetene som samarbeider med det offentlige om kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid seg i Hamar bispedømme. Hamar ligger høyt oppe når det gjelder samarbeid med det offentlige, både i arbeid rettet mot eldre, ensomme og sørgende, somatisk syke, psykisk utviklingshemmede, flyktninger/innvandrere og mennesker med psykiske lidelser¹³³.

Vi ønsket også å konstruere et mål som sier noe om de menighetene som har et tettere og mer integrert samarbeid med offentlige instanser. For å gjøre det laget vi en ny variabel basert på fire indikatorer som viser til svar på ulike spørsmål i spørreskjemaet:

1. om menighetene er en del av samarbeidsgrupper/tverrfaglige nettverk i samarbeid med offentlige instanser,
2. om menighetene har en rolle til frivillighetsentralene enten gjennom samarbeid om enkelttiltak eller der menighetene er en del av styringsgruppen, eller er eier/medeier i frivillighetsentralen,
3. om menighetene samarbeider med offentlige instanser om kontakt- og fellesskapsbyggende tiltak/aktiviteter rettet mot ulike målgrupper,

¹³³ Se Tabell 97.

8. Samarbeidsrelasjoner i menighetsdiakonien

4. om menighetene samarbeid med offentlige instanser om arbeid rettet mot sosial urettferdighet og miljøvern.

Disse indikatorene representerer på hver sin måte en form for samarbeid med kommunale og offentlige instanser. Å delta lokalt krisearbeid/lokale kriseteam er utelatt fordi en tredjedel av menighetene er delaktig i denne type arbeid og at dette arbeidet nærmest er fast institusjonalisert på landsbasis. Betjening av institusjoner er også utelatt som en indikator her, igjen fordi de alle fleste menighetene i utvalget utfører en slik type tjeneste og derfor har karakter av å være institusjonalisert.

Tabell 53 viser at halvdelen av menighetene i utvalget samarbeider med det offentlige i forhold til en eller flere av disse indikatorene.

Tabell 53 Integrert samarbeid etter bispedømme, prosent (N=648)

Integrert samarbeid offentlige instanser	Oslo N=42	Borg N=64	Hamar N=106	Agder N=81	Stavanger N=52	Bjergvin N=89	Møre N=68	Nidaros N=72	Sør-Hålo N=40	Nord-Hålo N=34	Totalt i prosent N=648
	86	63	59	37	46	43	53	32	55	32	50

På bispedømmenivå og målt på denne måten er det flest menigheter i Oslo som samarbeider tett med kommunen, og færrest menigheter i Nidaros og Sør-Hålogaland.

Hvordan påvirker menighetens ressurser og kommunens størrelse tettheten i samarbeidet mellom menighetene og offentlig sektor? Vi konstruerte en additiv indeks for samarbeidstetthet med utgangspunkt i de fire formene for samarbeid som er spesifisert ovenfor. Det ga en indeks med verdi fra 0 (menigheten har ikke noen form for samarbeid på de fire måtene som er nevnt ovenfor) til 4 (menigheten har samarbeid i alle fire formene nevnt ovenfor). En enkel, lineær regresjonsanalyse der antall diakoner/ungdomsdiakoner, antall diakoniarbeidere, antall kateketer/menighetspedagoger, antall barne- og ungdomsarbeidere og folketallet i kommunen er uavhengige variabler, gir et resultat som vist i Tabell 54.

Tabell 54 Lineær regresjonsanalyse av sammenhengen mellom noen av menighetenes personalressurser, folketall et i tilhørende kommuner og tetthet i samarbeidet med offentlig sektor (N=644)

	koeffisienter		
	beta-verdier	t-verdi	signifikansnivå
(konstant)		9,339	,000
Folketall i kommunene 1.1.2004	,125	3,195	,001
Diakoner/ungdomsdiakoner – antall i menigheten	,311	8,407	,000
Diakoniarbeider - antall personer	,030	,830	,407
Kateket/menighetspedagog - antall personer i menigheten	,094	2,547	,011
Barne- og ungdomsarbeider - antall personer	,097	2,457	,014

Justert $r^2 = 0,167$.

Den av de uavhengige variablene som har størst effekt på samarbeidstettheten i denne modellen, er antallet diakoner, inkludert ungdomsdiakoner, i menigheten. De andre variablene

8. Samarbeidsrelasjoner i menighetsdiakonien

har mindre betydning. Av disse andre er det folketallet i kommunen som gir størst utslag. Det er verdt å merke seg at effekten av å ha diakoniarbeidere i menigheten som ikke er diakoner, er liten, dvs. det har svært liten betydning for hvor tett samarbeidet med det offentlige er. Det kan i denne sammenhengen være interessant å sammenlikne betydningen av diakonen for den faktiske samarbeidssituasjonen med analysen vi tidligere gjennomførte av diakonens betydning for menighetens tenkning om samarbeid som viktig i diakonien, deres samarbeidsorientering (Tabell 8 s.35). Der fant vi at diakonen hadde liten betydning. Også i diakoniens verden er det en viss forskjell mellom teori og praksis.

Samarbeidets mål og legitimitet

Hva tenker menighetene generelt om forholdet mellom menighet og lokalsamfunn, mellom menighet og offentlige instanser? I spørreskjemaet har vi presentert en del påstander som vi har bedt menighetene som å si seg enig eller uenig i på en skala der 1 er helt uenig og 5 er helt enig. Verdien 3 betyr da at man verken er enig eller uenig. Påstandene omhandler menighetenes forhold til kommune/bydel og lokalsamfunnet og kan si oss noe om hvordan menighetene vurderer sin rolle i forhold til kommune og lokalsamfunn og hvordan de vurderer kommunens syn på menigheten som samarbeidspartner.

Tabell 55 Vurdering av påstander om menighetens forhold til lokalsamfunn og kommune etter bispedømme, gjennomsnittsskåre for menighetene

	Oslo N=40	Borg N=58	Hamar N=97	Agder N=77	Stav- anger N=49	Bjørg- vin N=85	Møre N=61	Nidar- os N=68	Sør- H. N=37	Nord- H. N=33	Total
For vår menighet er det viktig å engasjere oss bredt i saker som angår lokalsamfunnet	4,25	3,77	3,84	3,69	3,78	3,6	3,56	3,54	3,95	3,7	3,74 N=619
Kommunen regner menigheten som en ressurs i velferdssammenheng	3,61	3,5	3,13	3,57	3,84	3,41	3,35	2,81	3,3	2,91	3,33 N=622
Kommunen er lite opptatt av det som skjer i menigheten og det arbeidet menigheten er engasjert i	2,56	2,8	2,96	2,52	2,94	3,08	3,02	3,28	2,89	3,18	2,93 N=623
I samarbeid med kommunen er det sider ved den kirkelige identiteten som menigheten må tone ned	2,34	2,73	2,01	1,78	1,92	2,23	2,46	2,22	1,86	2,52	2,19 N=619
Det er i hovedsak menigheten som tar initiativ til samarbeid med kommunen	3,63	3,48	3,57	3,31	3,29	3,78	4	3,88	3,46	3,7	3,62 N=622
Det er i hovedsak kommunen som tar initiativ til samarbeid med menigheten	2,28	2,14	2,19	2,34	2,39	1,94	1,8	2,09	2	2,18	2,13 N=617

8. Samarbeidsrelasjoner i menighetsdiakonien

Fortsettelse fra forrige side	Oslo N=40	Borg N=58	Hamar N=97	Agder N=77	Stavanger N=49	Bjergvin N=85	Møre N=61	Nidaros N=68	Sør-H. N=37	Nord-H. N=33	Total
Kommunen ønsker samarbeid med menigheten fordi den har en spesiell kompetanse knyttet til åndelige og eksistensielle spørsmål	3,15	3,29	3,1	3,29	3,55	3,2	3,22	2,93	2,89	3,15	3,18 N=612
Kommunen ønsker samarbeid med menigheten fordi den har et stort aktivitetstilbud innen områder der kommunen har et ansvar	3,34	2,76	2,53	3,08	3,22	2,95	2,62	2,41	2,68	2,55	2,8 N=612
Kommunen ønsker samarbeid med menigheten fordi kirken har stor tillit blant folk i lokalsamfunnet og gir troverdighet	3,78	3,53	3,46	4,01	4,06	3,74	3,48	3,37	3,3	3,61	3,63 N=618

Den første påstanden handler generelt om viktigheten av å engasjere seg bredt i saker som angår lokalsamfunnet. Denne påstanden har en gjennomsnittsskåre på 3,74. Dette betyr at menighetene samlet sett sier seg noenlunde enig i påstanden. Vi ser at det er noe variasjon mellom bispedømmene. Oslo ligger høyest med en gjennomsnittsskåre på 4,25, mens Nidaros ligger lavest med 3,54. Vi har ellers sjekket om det å ha diakon og kommunestørrelse har noen betydning for menighetens vurdering av dette utsagnet. Det vi finner er at større kommuner gir en høyere skåre enn mindre kommuner, men at det å ha diakon ikke har noen betydning. Dette passer jo godt sammen med at Oslo er det bispedømmet som skårer desidert høyest på denne påstanden.

Den andre påstanden omhandler menighetens vurdering av hvordan kommunen ser på dem som ressurs i velferdssammenheng. Gjennomsnittsskåren ligger ganske midt på skalaen. Menighetene er altså ikke helt sikre på om de regnes som en ressurs. Gjennomsnittsskårene varierer mellom bispedømmene. I Nidaros og Nord-Hålogaland tipper gjennomsnittstallet under 3, mens den i Stavanger nærmer seg 4. Vi har ellers sjekket om det å ha diakon og kommunestørrelse har noen betydning for menighetens vurdering av dette utsagnet. Det er her interessant å se at de menighetene som har diakon, sier seg mer enig i dette utsagnet enn menigheter uten. Kommunestørrelse har ingen betydning for vurderingen av påstanden.

Den tredje påstanden går på at kommunen er lite opptatt av det som skjer i menigheten. Gjennomsnittsskåren ligger her under 3, det vil si at menighetene heller mot uenig. Allikevel viser dette tallet at mange av menighetene er usikre på om kommunen bryr seg om deres virksomhet. Bispedømmet der menighetene er mest enig i denne påstanden, er Nidaros der gjennomsnittstallet er 3,28. Vi har ellers sjekket om det å ha diakon og kommunestørrelse har noen betydning for menighetens vurdering av påstanden. Igjen slår det å ha diakon ut, men her i retning av uenig, det vil si at menigheter med diakon er mer uenig i denne påstanden enn menigheter uten diakon.

8. Samarbeidsrelasjoner i menighetsdiakonien

Må menigheten tone ned sin kirkelige identitet i samarbeid med kommunen?

Gjennomsnittsskåren for den fjerde påstanden er på 2,19. Det vil si at menighetene generelt sett er uenige i påstanden. Menighetene i Agder er mest uenig i påstanden med et gjennomsnitt på 1,78, Borg har høyest gjennomsnittsskåre med 2,73 og nærmer seg noe som ligner usikker. At Agder ligger så lavt, kan henge sammen med at den kirkelige tilknytningen strekker seg langt inn i kommunekontorene, i og med at vi her befinner oss i det tradisjonelle "bibelbeltet". Men dette er usikkert. Vi har sjekket om det å ha diakon og kommunestørrelse har noen betydning for menighetens vurdering av denne påstanden. Ingen av variablene har noen betydning.

Den femte påstanden har å gjøre med hvem som tar initiativ til samarbeid mellom kommune og menighet, og retter fokuset mot menigheten som initiativtaker. Gjennomsnittsskåren er her 3,62. Det vil si at menigheten er mer enig enn uenig i dette utsagnet. Agder ligger lavest med 3,31 og er kanskje det bispedømme som i størst grad opplever at initiativet til samarbeid går begge veier. Møre ligger på topp med 4. Tallet viser at menighetene i bispedømmet samlet sett er enige i utsagnet. Vi har ellers sjekket om det å ha diakon og kommunestørrelse har noen betydning for menighetens vurdering av denne påstanden. Her finner vi ingen sammenheng.

Neste og sjette påstand er en negasjon av den forrige. Påstanden er at det i hovedsak er kommunen som har initiativ til samarbeid med menigheten. Vi ser at menighetene generelt er uenig i dette (gjennomsnittsskåre på 2,17), et resultat som stemmer godt overens med skårene på forrige påstand.

De neste tre påstandene handler om forhold som sier noe om hvorfor kommunen skulle ønske å samarbeide med menighetene. Påstanden om at kommunen ønsker samarbeid med menigheten fordi den har en spesiell kompetanse knyttet til åndelige og eksistensielle spørsmål, oppnådde en gjennomsnittsskåre på 3,18. Det viser at menighetene er usikre på denne påstanden, men at de så vidt heller mot å være enig. Stavanger ligger her høyest med 3,55, mens Sør-Hålogaland og Nidaros har en gjennomsnittsskåre på under 3 og heller mot uenig. Dette kan igjen henge sammen med at kristendommen generelt har stått sterkt på Sør-Vestlandet, og at dette får konsekvenser for hvordan menigheten oppfatter kommunens holdninger. Vi har ellers sjekket om det å ha diakon og kommunestørrelse har noen betydning for menighetens vurdering av denne påstanden. Det viser seg her at de menighetene som har diakon, har en høyere skåre enn de som ikke har det, og i større grad tror at kommunen ønsker samarbeid på grunn av menighetens kompetanse i åndelige og eksistensielle spørsmål.

Den åttende påstanden er at kommunen ønsker samarbeid med menigheten fordi den har et stort aktivitetstilbud innen områder der kommunen har et ansvar. Her er gjennomsnittsskåren under midten av skalaen med 2,8. Menighetene heller altså mot å være uenig i påstanden. Oslo har her den høyeste skåren med 3,34 og heller altså mot å være enig, mens Nidaros har den laveste skåren med 2,41. Det er en tendens til at menigheter med diakon og menigheter i større kommuner sier seg mer enig i påstanden enn de andre menighetene.

Den siste påstanden er at kommunen ønsker samarbeid med menigheten fordi kirken har stor tillit blant folk i lokalsamfunnet og gir troverdighet. Gjennomsnittsskåren er på 3,63. Det vil si at menighetene generelt heller mot å si seg enige i denne påstanden. Her er det også en del forskjeller mellom bispedømmene. Stavanger er det bispedømmet der menighetene er mest enige, gjennomsnittsskåren er 4,06. Sør-Hålogaland har den laveste gjennomsnittsskåren med

8. Samarbeidsrelasjoner i menighetsdiakonien

3,3. Det å ha diakon har her en betydning for i hvilken grad menigheten er enig i påstanden, kommunestørrelse har ingen betydning.

Samarbeid kirke – frivillig sektor på lokalt nivå

Menighetene samarbeider ikke bare med offentlige instanser, de samarbeider også med forskjellige typer frivillige organisasjoner slik vi har vist ovenfor¹³⁴. Vi skal ikke her gå i detalj for å beskrive disse samarbeidsrelasjonene. Allikevel vil vi gi et lite bilde av hvem menighetens andre samarbeidspartnere er.

På samme måte som for de offentlige instansene ba vi menighetene krysse av for hvilke organisasjoner de hadde et samarbeid med. Også her er samarbeid bredt definert. I veiledningen ble det uttrykt at vi ønsket rapportering av all kontakt utover ofring ved gudstjeneste. Vi starter dette avsnittet med en presentasjon av de kristne frivillige organisasjonene. Vi har i denne tabellen tatt med de organisasjonene som mer enn ti prosent av menighetene oppga at de samarbeidet med¹³⁵.

Tabell 56 Samarbeid med kristne frivillige organisasjoner etter bispedømme, prosent (N=648)

Frivillige organisasjoner	Oslo N=42	Borg N=64	Hamar N=106	Agder N=81	Stav- anger N=52	Björg- vin N=89	Møre N=68	Nidaros N=72	Sør- Hålo N=40	Nord- Hålo N=34	Totalt i pro- sent N=648
Kirkens Nødhjelp	71	67	60	74	73	72	57	50	60	56	64
Ytremisjonsorg.	48	36	32	42	50	28	12	28	35	24	33
Indremisjonorg.	26	36	22	47	35	34	21	21	18	21	29
Kirkens SOS	17	17	23	37	39	15	27	10	13	15	22
KFUM/KFUK- speiderne	33	20	9	12	33	17	24	15	20	41	20
KFUM/KFUK - annet arbeid	33	22	12	7	25	33	13	13	20	38	20
KRIK ¹³⁶	19	17	2	20	29	16	22	11	-	-	14
Kirkens Bymisjon	38	3	9	4	19	15	2	18	10	15	12
Strømmestiftelsen	-	3	11	27	14	8	2	6	-	18	9

Kirkens Nødhjelp er den organisasjonen som flest menigheter i undersøkelsen oppgir at de samarbeider med. Dette gjelder 64 % av alle menighetene. Mye handler om samarbeid knyttet til Kirkens Nødhjelps årlige fasteaksjon. Statistisk analyse viser at det å ha diakon har en effekt i forhold til om man samarbeider, kommunestørrelse på sin side gir ingen utslag. Det viser vel til at denne støtten til Kirkens Nødhjelps arbeid er godt forankret i kirken på landsbasis. Slik sett kunne vi ha ventet at en enda større del av menighetene hadde oppgitt å ha slikt samarbeid. Kan hende er svarprosenten uttrykk for menighetenes forskjellige måter å forstå diakoni og samarbeid på.

Indre- og ytremisjonsorganisasjoner er den nest største innen denne gruppen av samarbeidspartnere for menighetene og omfatter flere organisasjoner deriblant Normisjon (som er både driver ytre og indre misjon), Norsk Misjonsselskap, Misjonsalliansen,

¹³⁴ Se s. 78.

¹³⁵ Tabell 102

¹³⁶ Kristen idrettskontakt.

8. Samarbeidsrelasjoner i menighetsdiakonien

Vestlandske indremisjonsforbund og Norsk luthersk misjonssamband, for å nevne noen. Organisasjonene representerer den lavkirkelige kulturen innenfor Den norske kirke. Av menighetene oppgir 33 % at de samarbeider med ytre misjonsorganisasjoner. Dette samarbeidet står sterkest i Oslo og Stavanger bispedømmer. I alt oppgir 29 % at de samarbeider med indremisjonsorganisasjoner. Dette samarbeidet står sterkest i Agder. Det å ha diakon i menigheten synes å øke sjansen litt for å samarbeide med ytre- og indremisjonsorganisasjoner, kommunestørrelse har ingen effekt.

Av alle menighetene i undersøkelsen samarbeider 22 % med Kirkens SOS. Dette samarbeidet står sterkest i Stavanger og Agder der henholdsvis 39 og 37 % av menighetene samarbeider med denne organisasjonen. Også her er det slik at det å ha diakon har en liten, positiv effekt på samarbeidet mens kommunestørrelse ikke har noen betydning.

Tjue prosent av menighetene i utvalget har samarbeid med KFUM/K-speiderne. Samarbeidet står sterkest i Stavanger og Oslo bispedømmer. Her samarbeider 33 % av menighetene med denne organisasjonen. Både diakon og folketall har noe effekt i forhold til om menighetene samarbeider med speiderne; kommunestørrelse gir det største (positive) utslaget. KFUM/K driver også annet arbeid, deriblant eget ungdomsarbeid. I alt 17 % av menighetene i utvalget samarbeider med organisasjonen om slikt arbeid. Samarbeidet er mest utbredt i Oslo og Bjørgvin der 33 % av menighetene oppgav å ha slikt samarbeid. Både kommunestørrelse og diakon en viss effekt på sjansen for at samarbeid foreligger, men her betyr det å ha diakon mest (i positiv retning).

Samlet sett samarbeider 14 % av menighetene med KRIK som først og fremst driver idrett i kirkelig sammenheng. Samarbeidet er mest utbredt i Stavanger bispedømme. Der oppgir 29% av menighetene i utvalget at de er involvert i samarbeid med KRIK.

På landbasis oppgir tolv prosent av menighetene at de samarbeider med Kirkens Bymisjon. Det desidert største antallet av disse befinner seg i Oslo, hele 38 % av menighetene har samarbeider med denne organisasjonen. Det viser at Kirkens Bymisjon er en populær samarbeidspartner der organisasjonen fins. At den fins så få steder i landet, bidrar vesentlig til den lave samarbeidsraten vi finner på landsbasis.

Sammenligner vi disse resultatene med resultatene fra Tunsbergundersøkelsen, viser de siste at det også i Tunsberg bispedømme var et utstrakt samarbeid med kristent forankrede aktører, menigheter og organisasjoner av ymse slag. Tabell 57 viser hyppighet av menighetenes samarbeid med slike aktører.

Tabell 57 Aktører som menighetene samarbeider med i det diakonale arbeidet i Tunsberg, etter hvor hyppig kontakten er, prosent

Aktør/organisasjon	Ofte	Innimellom	Sjelden/aldri	N
Annen menighet i Den norske kirke	36	46	18	50
Forening/stiftelse innen egen menighet	47	34	19	47
Frikirkemenighet	4	44	52	48
Andre kristelige organisasjoner, misjonsorg el.l.	20	74	6	50

Kilde: Angell og Kristoffersen 2004.

Nesten alle menighetene, hele 94 %, oppga at de ofte eller innimellom samarbeider med "andre kristelige organisasjoner", misjonsorganisasjoner og lignende. Dette tallet er ikke lett å sammenligne med tallene i Tabell 56, men det kan virke som om samarbeid med denne typen

8. Samarbeidsrelasjoner i menighetsdiakonien

aktører er minst så utbredt i Tunsberg som i resten av landet. Med unntak av frikirkemenigheter, som det kanskje ikke er så mange av i Tunsberg som i en eller andre bispedømmer, var menighetenes samarbeid med andre kristelig forankrede aktører svært utbredt. Også i Tunsberg var det tydelig at grad av samarbeid i høy grad var knyttet til om menighetene hadde diakon eller ikke. Sammenhengen er vist i Tabell 58.

Tabell 58 Menighetenes grad av samarbeid med andre kirkelige aktører om diakonien i Tunsberg, prosent (N=65)

Samarbeid med kirkelige aktører	Diakon i menigheten		Total	N
	Nei	Ja		
Liten grad	71	25	40	26
Stor grad	29	75	60	39
Total	100	100	100	
N	21	44		65

Kilde: Angell og Kristoffersen 2004.

Når vi ba menighetene om å definere viktigheten av ulike type virksomhet som diakonalt arbeid, var det å samarbeide med ulike ideelle og humanitære organisasjoner en relasjonstype som menighetene ble bedt om å vurdere. Gjennomsnittsskåren for alle menighetene som svarte på spørsmålet, var 3,6. Dette viser at menighetene jevnt over vurderer slikt samarbeid relativt høyt i det diakonale arbeidet. Tabell 59 viser hvilke humanitære og ideelle organisasjoner menighetene samarbeidet mest med.

Tabell 59 Samarbeid med andre frivillige organisasjoner etter bispedømme, prosent (N=648)

Frivillige organisasjoner	Oslo N=42	Borg N=64	Hamar N=106	Agder N=81	Stav- anger N=52	Björg- vin N=89	Møre N=68	Nidaros N=72	Sør- Hålo N=40	Nord- Hålo N=34	Totalt i pro- sent N=648
Sanitetsforening	7	25	30	16	14	9	19	21	23	18	19
Røde Kors	33	23	14	19	8	6	28	11	20	32	18
Råd for psykisk helse	10	13	17	19	12	7	9	3	8	9	11

Sanitetsforeningen er den av de andre frivillige organisasjonene som flest menigheter samarbeider med. Det gjelder 19 % av menighetene. På bispedømmenivå er samarbeid mest vanlig i Hamar og Borg. I forhold til samarbeid med sanitetsforeninger har både kommunestørrelse og det å diakon effekt. Menigheter i større kommuner og menigheter med diakon samarbeider mer enn andre menigheter.

Nesten like høyt ligger Røde Kors. Totalt 18 % av menighetene i utvalget samarbeider med denne organisasjonen. Her ser vi at samarbeid er mest vanlig i Oslo og Nord-Hålogaland bispedømmer, med henholdsvis 33 og 32 % av menighetene som oppgir at de samarbeider, og minst vanlig i Bjørgvin med seks prosent. I forhold til samarbeid med Røde Kors har både det å ha diakon og kommunestørrelse betydning. Det å ha diakon betyr mest.

Av alle menighetene i undersøkelsen samarbeidet elleve prosent med Rådet for psykisk helse. Samarbeidet er mest utbredt i Agder der 19 % av menighetene oppgir slikt samarbeid. Det er minst utbredt i Nidaros der bare tre prosent av menighetene gjør det samme. Som for annet

8. Samarbeidsrelasjoner i menighetsdiakonien

samarbeid viser statistisk analyse at det å ha diakon øker sjansen for samarbeid. Kommunestørrelse har ingen betydning.

Sammenligner vi menighetenes samarbeid med denne typen aktører med tilsvarende i Tunsbergundersøkelsen, synes forskjellene å være store. I Tunsberg oppga rundt 80 % av menighetene i undersøkelsen at de ofte eller innimellom samarbeidet med frivillige, humanitær eller ideelle organisasjoner¹³⁷. Det er betydelig mer enn i noe annet bispedømme i den grad tallene som sammenlignes faktisk er sammenlignbare. Siden forskjellen mellom Tunsberg og resten av landet er så stor, kan en lure på tallene fra Tunsbergundersøkelsen og tallene i Tabell 59 virkelig måler det samme. Det vil kreve nærmere undersøkelse å avklare det og eventuelt prøve å finne ut hva som ligger bak den store forskjellen.

¹³⁷ Angell og Kristoffersen 2004 s. 44.

8. Samarbeidsrelasjoner i menighetsdiakonien

9. Sammenfatning og konklusjon

Bakgrunnen for dette kartleggingsprosjektet er et samarbeid mellom Helse- og omsorgsdepartementet og Den norske kirke. I prosjektet har vi hatt som mål å kartlegge de konkrete diakonale tiltakene og aktivitetene som drives av menigheter i Den norske kirke, aktivitetsdimensjonen, bl.a. bruk av frivillige i det diakonale arbeid. Videre ønsket vi å kartlegge samarbeidsrelasjonene mellom menighetene på den ene siden og andre aktører i velferd Norge på den andre, kommunale og andre offentlige først og fremst, men også andre, f.eks. frivillige organisasjoner, dvs. *relasjonsdimensjonen*.

Vi skal i denne konklusjonen fokusere på hvilket potensial det synes å være for videreutvikling av samarbeid mellom den lokale kirken og helsesektoren i vid forstand.

Diakoni er et begrep som har en offisiell definisjon i Den norske kirke. På den andre siden er det relativt uklart hva som faller inn under begrepet. Det framgår tydelig av menighetenes svar på hva de vurderer som viktige og mindre viktige oppgaver og relasjoner i det diakonale arbeidet. Her ble det identifisert fem profiler som kan sies å representere menighetenes tenkning om diakoni. Tenkningen i menighetene kan ha betydning for deres praksis, for hva de organiserer av aktiviteter og hvem de inngår samarbeid med i arbeidet. Profilene er ikke brukt som uavhengige variabler i analysen av menighetenes diakonale praksis. Sammenlikninger av menighetenes vurderinger av ulike former for aktivitet totalt sett og hvor stor del av menighetene som faktisk er engasjert i disse aktivitetene, viser godt samsvar.

De aller fleste menigheter har en eller annen tjeneste knyttet til institusjoner i form av andakter, besøk og sosiale samlinger. Dette er også en tjeneste som vurderes høyt i menighetene. Her er det heller ingen regionale forskjeller i forhold til om menighetene driver denne type arbeid. Det interessante her er at verken det at menigheten har diakon eller at kommunen er stor, påvirker om menighetene driver denne type arbeid. Det å ha diakon påvirker imidlertid hvilke aktiviteter som drives, menighetene har i større grad sosiale samlinger og besøk som tilbud til institusjonen når de har ansatt diakon.

Menighetenes aktiviteter og tiltak på det diakonale området er gruppert i fire kategorier; drift og betjening av institusjoner, kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid, diakoni i gudstjenesteliv og sjelesorg og diakonale tiltak vedrørende sosial urettferdighet og miljøvern. Det siste viser til en politisk dimensjon ved det diakonale arbeidet. Når det gjelder drift og betjening av institusjoner, er dette et praksisfelt som mange menigheter er involvert i, først og fremst i forhold til betjening, dvs. aktiviteter som menighetene er engasjert i institusjoner, som oftest i institusjoner de selv ikke er eiere av eller har driftsansvar for, siden disse utgjør flertallet av institusjoner i helse- og sosialsektoren. Bare en liten del av menighetene driver selv institusjoner. Det gjelder særlig barnehager, men noen driver også pleie- og omsorgsinstitusjoner. Når det gjelder hva slags typer institusjoner menighetene betjener, er det i alt overveiende grad institusjoner innen pleie og omsorg, men også skole og barnehager. Dette viser at menighetenes innsats i institusjonstjenesten er knyttet til barn, unge og eldre, tre tradisjonelt viktige grupper for kirken. Relativt sett kan det synes som om det er viktig for menighetene å drive institusjonsbasert virksomhet rettet mot mennesker som er i en alder da de formes som mennesker. Eierskap og ansvar for drift kan gi menighetene innflytelse på de verdier og det menneskesynet som formidles. Mindre viktig synes det å være for menighetene å drive institusjoner for mennesker som er i livets slutfase. For dem kan menighetene bidra

9. Sammenfatning og konklusjon

like godt ved bare å ”betjene” institusjonene som ved å eie og drive dem. Det siste har dessuten etter hvert blitt en svært krevende oppgave som menighetene ikke uten videre har kapasitet til. Det er enklere å drive barnehager.

Slik kan det synes som om menighetene er opptatt av det de kan yte i institusjonssammenheng, men ikke som ansvarlige. Dette stadfestes av annen forskning og kan sies å være i pakt med den norske velferdsstatsmodellen. Annen forskning viser både at kirkelig basert institusjonsdrift i hovedsak er de frivillige organisasjonenes og stiftelsenes sak i praksis og at menighetsledere i høg grad slutter opp om den norske velferdsstatsmodellen med en sterk stat både som regulator og som utfører av tjenester¹³⁸. Det menighetene særlig tilbyr i institusjonstjenesten, er slikt som ikke uten videre hører med fra det offentliges side, f.eks. gudstjenester, andakter, sosiale samlinger og besøkstjeneste, komplementære funksjoner. Men enten det dreier seg om pleie- og omsorgssektor eller barnehager og skoler, kan vi karakterisere menighetenes arbeid som det å bidra til mening og tilhørighet.

Selv om betjeningen av institusjoner omfatter et bredt tilbud, så er der fortsatt oppgaver og utfordringer. Pleiepersonellet på mange institusjoner møter krevende situasjoner, der etiske vurderinger og valg settes på prøve. I et samarbeid mellom menigheten og aktuelle institusjoner kunne det etableres fora for undervisning og samtale rundt grunnleggende verdier og etiske dilemmaer i helse- og omsorgstjenesten.

Hvilke institusjoner er det så menighetene betjener? En relativt liten del av menighetene betjener sykehus, fengsel, psykiatriske institusjoner, institusjoner for psykisk utviklingshemmede, funksjonshemmede og rusavhengige. Det kan komme av at det er relativt få av denne typen institusjoner sammenliknet med barnehager og pleie- og omsorgsinstitusjoner. Med unntak av sykehus kan det også komme av at dette er institusjoner som tar seg av menneske menighetene ikke har så lett for å forholde seg til. Kan hende er det lettere for menighetene og dem som er aktuelle til å utføre slike tjenester, å forholde seg til mennesker som gjennomgår en naturlig livsutviklingsprosess, det være seg barn eller gamle, enn andre som oftere har fått et stempel som avvikere knyttet til seg eller som blir oppfattet som krevende. Kan hende blir det stilt forventninger fra institusjonenes side om kompetanse hos dem som skal betjene dem og at dette gjør at færre menigheter ser seg i stand til å betjene dem. Dette kan være i samsvar med den tendensen materialet viser, at betjening av institusjoner først og fremst skjer av ansatte alene, for alle institusjoner i mer enn halvparten av tilfellene, eller ansatte i samarbeid med frivillige. Sett i lys av kirke-helsesamarbeidet kan det virke som det her ligger et potensial for utvikling av et tettere samarbeid mellom disse institusjonene og menighetene, også fordi betjening av institusjoner er en så innarbeidet tjeneste i den enkelte menighets liv. Men utvikling av et tettere samarbeid er også knyttet til kapasitet og tilgang på frivillige. Her ser vi muligens et potensial for en større rekruttering av frivillige til tjeneste i institusjon.

I det kontakt- og fellesskapsbyggende arbeidet er det den samme tendensen når det gjelder hovedmålgrupper som påpekt ovenfor for drift og betjening av institusjoner. Det store flertallet av menigheter driver slikt arbeid for barn og eldre og halvparten driver arbeid for ungdom. En noe mindre del driver arbeid for voksne. Ved siden av arbeid for barn, unge og eldre, er den viktigste målgruppen ensomme og sørgende. I tråd med analysen av menighetenes institusjonsengasjement er det her en tendens til at det er mennesker som er i en livsfase da de skal formes som mennesker, i en fase da det går mot livets slutt eller er i

¹³⁸ Jf. Angell 2000, Angell og Wyller 2005.

9. Sammenfatning og konklusjon

livskriser som er de viktigste målgruppene for menighetene. Det er faser og situasjoner da spørsmål om mening og tilhørighet kanskje er særlig viktige. Å hjelpe mennesker i slike faser og situasjoner på denne måten er tradisjonelle oppgaver for kirken. Det er dessuten hjelp som det offentlige ikke uten videre kan eller vil yte. Det er ikke funksjoner som kirken har eller kan ha monopol på, men det viser til funksjoner som kirken og menighetene kan ivareta komplementært til det offentlige funksjoner og som kan være viktige å ivareta i det offentlige velferdssystemet. Kanskje er det et potensial for å videreutvikle disse sidene ved menighetenes arbeid på felt der det i dag ikke er særlig omfattende. Det krever trolig et nærmere samarbeid mellom kirken og det offentlige på lokalplanet.

Menighetenes kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid begrenser seg ikke til de nevnte målgruppene. Det er et slående trekk ved materialet fra menighetene at det avdekker en svært omfattende flora av aktiviteter på svært mange områder vis a vis mennesker i svært ulike situasjoner. Menighetene uttrykker for en stor del at det er viktig for dem å engasjere seg bredt i saker som angår lokalsamfunnet. Det gjelder også mennesker i det som blir omtalt som ”spesielle livssituasjoner”. Undersøkelsen har ikke gått inn på det kvantitative omfanget av aktiviteter og samarbeid i den enkelt menigheten.

I de menighetene der det fins diakon, er diakonen den naturlige organisator av menighetens diakonale arbeid. Men siden en relativt liten del av norske menigheter har diakon, betyr det at en stor del av menighetene må organisere det diakonale arbeidet på andre måter. Det er rimelig å tenke seg at det å ha diakon virker inn på karakteren av det diakonale arbeidet menigheten driver. Resultatene av undersøkelsen viser dette tydelig både når det gjelder institusjonsrelatert aktivitet og kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid. I alle fall er det statistisk sammenheng mellom det å ha diakon og sannsynligheten for at menigheten driver institusjon. Siden begge deler øker med folketallet i kommunen menigheten er en del av, kan det være bakenforliggende forklaringer på korrelasjonen mellom det å ha diakon og å drive institusjon.

For det kontakt- og fellesskapsbyggende arbeidet øker det å ha diakon sjansen for at menigheten har arbeid rettet mot en hvilken som helst av målgruppene som er omfattet av undersøkelsen. Det gjelder f.eks. personer med psykiske lidelser og psykisk utviklingshemmede, flyktninger og innvandrere. Undersøkelsen viser også at sjansen er større for at slikt arbeid fins i menigheter i store kommuner målt etter innbyggertall, enn i små kommuner. Statistisk analyse av effekten av den enkelte av de to variablene uavhengig av den andre viser at det å ha diakon i de fleste tilfellene har størst effekt. I store kommuner finner vi større variasjoner i menneskers livssituasjon enn i små kommuner; det kan være større sjanse for at det fins et velutviklet og spesialisert velferdsapparat, mange typer institusjoner og tilsvarende velutviklet, organisert diakonal virksomhet i menighetene enn i små kommuner. Slike forskjeller kan bidra til å forklare effekten av kommunestørrelse. På bispedømmenivå gir det seg uttrykk bl.a. i at Oslo er det bispedømmet der størst del av menighetene driver ulike former for kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid, og også institusjoner.

Analyse av hvem som utfører det kontakt- og fellesskapsbyggende arbeidet i menighetene, gir på mange måter det samme resultatet som for betjening av institusjoner. Men bruken av frivillige er større i det første tilfellet. I begge tilfellene er engasjementet fra ansatte i menigheten større vis a vis virksomhet som omfattes av spesialisthelsetjenesten enn i andre typer av virksomheter. Der er frivillige, de kan kanskje kalles amatører i denne sammenhengen, i større grad er engasjert, enten alene eller sammen med ansatte. At frivillige og ansatte er engasjert sammen i slike aktiviteter, kan kanskje tyde på at samarbeidet mellom

9. Sammenfatning og konklusjon

dem ikke er altfor vanskelig og spenningsfylt. Det er rimeligvis slik at de ansatte i mange tilfeller leder aktiviteten. Annen forskning som omhandler velferdssektoren, har vist at det ofte kan være vanskelig for profesjonelle og frivillige å samarbeide.

Slik menighetene beskriver situasjonen, foregår det et omfattende samarbeid mellom kirken og det offentlige på lokalplanet. Ikke bare oppgir det store flertallet av menighetene at slikt samarbeid fins, det dreier seg om samarbeid med et vidt spekter av offentlige instanser og etater. Likevel er forekomsten av slikt samarbeid i særlig grad knyttet til instanser og etater som arbeider med grupper i livets ytterfaser, barn og eldre. Det er naturlig å vente ut fra det som er skrevet ovenfor. Men ut fra det arbeidet menighetene driver og ikke minst ut fra de diakonale prioriteringene i sentralkirkelige organ ser det ut til å være et stort potensial for økt samarbeid. Samarbeid er her vidt forstått og det foregår i mange former.

Det ser ut til at det særlig er menighetene som initierer slikt samarbeid med det offentlige. Det er i samsvar med noe annen forskning, men ikke all forskning synes å være samstemmig i sine resultater på dette punktet¹³⁹. Forskning som trekker i samme retning som tendensen i det foreliggende materialet, tyder på at interessen for å samarbeide er større fra menighetenes side enn fra det offentliges. Det kan være et uttrykk for at den offentlige forvaltningen i liten grad kjenner til det diakonale arbeidet menighetene driver og de grunnleggende verdiene arbeidet bygger på. Menighetene synes ikke overbevist om at kommunen regner dem som en ressurs i velferdssammenheng og opplever i liten grad at kommunen tar initiativ til samarbeid. Resultatet i undersøkelsen kan slik sett også være et uttrykk for at det er liten interesse i den offentlige forvaltningen for å samarbeide ut fra en oppfatning av at velferdsytelser er det offentliges ansvar å yte. Ovenfor er en slik forståelse knyttet til den norske velferdsstatsmodellen. Det er verdt å merke seg diakonens betydning for samarbeidet med det offentlige. Som ellers i undersøkelsen øker det å ha diakon sjansen for at samarbeid mellom menighet og offentlig sektor fins og det øker sjansen for at dette samarbeidet er "tett" slik dette er definert i undersøkelsen.

Menighetene samarbeider ikke bare med det offentlige i det diakonale arbeidet. I det tradisjonelle arbeidet rettet mot barn, ungdom og eldre synes det som om andre kirkelige aktører er mer interessante som samarbeidspartnere. I samarbeidet til beste for andre grupper er offentlige instanser desidert viktigere enn andre aktører. Men i undersøkelsen er hovedinteressen knyttet til samarbeidet mellom kirken og den offentlige sektoren. På bakgrunn av resultatene synes det å foreligge et stort potensial for utvikling av samarbeidet særlig i deler av det kontakt- og fellesskapsbyggende arbeidet. Ut fra menighetenes vurderinger av de ulike påstandene om relasjonen mellom menighet og kommune ser vi behov for mer dialog og bevissthet rundt den andre parts rolle.

¹³⁹ Se f.eks. Angell og Kristoffersen 2004, Angell 2005.

9. Sammenfatning og konklusjon

9. Sammenfatning og konklusjon

Referanser

- Alwall, J. (1999): *Alla goda krafter: om frivilligt arbete i Svenska kyrkan* Uppsala: Svenska kyrkans forskningsråd.
- Angell, O. H. (2000) *Kyrkjeleg forankra institusjonsverksemd i helse- og sosialsektoren: Institusjonsdiakoni i Noreg* Oslo: Diakonhjemmets høgskolesenter, Forskingsavdelinga.
- Angell, O. H. (2001) Omsorg i mellomalderhospitalet. I Ruyter, K. og Vetlesen, A. J. (red.), *Omsorgens tvetydighet - egenart, historie og praksis* Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Angell, O. H. (2005) *Church and welfare state in Norway: Diaconia in the context of welfare pluralism* Innlegg på internasjonalt diakoniseminar Diakonhjemmet 30. mars 2005. Upublisert manus
- Angell, O. H. og Kristoffersen, A. S. (2004) *Diakoni og frivillig engasjement i menighetene: menighetsdiakonien i Tunsberg bispedømme* Oslo: Diakonhjemmet høgskole, Avdeling for forskning og utvikling.
- Angell, O. H. og Wyller, T. (2005) The Church of Norway as an agent of welfare – the case of Drammen. I Young, A. (red.): *Majority Churches in Europe as agents of welfare – eight case studies* Uppsala: Diakonivetenskapliga institutet.
- Angell Nordeng, O. H. (1987) *Institusjonsdiakoni i Noreg: ei kartlegging av omfanget av kristne institusjonar i helse- og sosialsektoren* Oslo: Diakonhjemmets sosialhøgskole.
- Berggrav, E. (1952) Stat og kirke i dag etter luthersk syn, *Kirke og Kultur*, 449-62.
- Berggrav, E. (1956b) Må velferd være statens? Red. note, *Kirke og Kultur*, 193-4.
- Hellevik, O. (2002) *Forskningsmetode i sosiologi og statsvitenskap* Oslo: Universitetsforlaget.
- Kirkens Arbeidsgiverorganisasjon (1999) *Helse – fag og verdier. Rapport Helse/Kirke. Fase I: Utredning, 1998 - 1999* Upublisert rapport.
- Kirkerådet (1997) *Plan for diakoni i Den norske kirke* Oslo: Kirkerådet.
- Kirkerådet (2002): *Satsingsområder for Den norske kirke 2002-2005: et ressursdokument til hjelp i den videre strategi- og planprosess: vedtatt av Kirkemøtet 2001* Oslo: Den norske kirke/Kirkerådet.
- Kirkerådet (2004) *Strategiplan for den norske kirke 2005 – 2008: vedtatt av Kirkemøtet 2004* Oslo: Den norske kirke/Kirkerådet.
- Kramer, R. M (1981) *Voluntary Agencies in the Welfare State* Berkely: University of California Press.
- Kristoffersen, A. S.(2003) *I brann for tenåringer – en evaluering av Prosjekt Ungdomsdiakoni* Oslo: Diakonhjemmet Høgskole Rapport 2/2003.
- Lorentzen, H. (1987) *Frivillige sosiale ytelser i menighetenes regi - en kartlegging i Bergen kommune* Oslo: Institutt for samfunnsforskning.
- Lorentzen, H. (1994) *Frivillighetens integrasjon: staten og de frivillige velferdsprodusentene* Oslo: Universitetsforlaget.
- Lorentzen, H. (1995) Frivillighet i velferdsstaten. I Selle, P. and Klaudi Klausen, K. (red.), *Frivillig organisering i Norden* Oslo: TANO ; København: Jurist- og Økonomiforbundets Forlag.

Referanser

- Lorentzen, K (2005) *Rapport fra kartlegging av dåpsopplæring i menighetene i 2003* IKO
- Stortingsmelding nr. 26 (1999-2000) *Om verdier for den norske helsetenesta*. [Oslo]: Sosial- og helsedepartementet.
- St.prp.nr. 1 (2003-2004) *For budsjetterminen 2004* Oslo: Helsedepartementet.
- Tønnessen, A. V. (2000) *"... et trygt og godt hjem for alle"? Kirkelederes kritikk av velferdsstaten etter 1945* Trondheim: Tapir.

Vedlegg 1 - tabeller

Til kapittel 5. Diakon og velferdsarbeid – innholdsbestemmelse og organisering

Tabell 60 Menighetenes diakonale profil, gjennomsnittsskåre

Vi mener at det er viktig i kirkens diakoni å:	Gjennomsnittsskåre	N
møte menneskers åndelige behov	4,6	N=607
drive sjelesorg	4,58	N=608
Rekruttere og utruste frivillige medarbeidere	4,58	N=611
drive besøkstjeneste	4,32	N=611
organisere sorggrupper og andre grupper for personer i krise	4,29	N=607
utøve omsorg for syke	4,23	N=609
drive ungdomsdiakonale tiltak i form av ungdomsklubb, "sted å være", nattkafé e.l.	4,22	N=617
delta i lokale kriseteam	4,19	N=610
drive barnegruppe, sangkor for barn	4,07	N=610
betjene/ samarbeide med institusjoner i nærmiljøet	4,01	N=605
være de svakes røst i norsk offentlighet	3,95	N=611
Arrangere sosiale treff for eldre	3,94	N=611
engasjere seg i arbeid for menneskerettigheter og en rettferdig fordeling av goder	3,85	N=596
drive sosialt arbeid blant sosialt utstøtte	3,8	N=607
Arrangere bønnegrupper/-fellesskap	3,8	N=610
organisere diakonale grupper/ diakoniundervisning i konfirmantarbeidet	3,78	N=608
Arrangere diakonale gudstjenester	3,64	N=612
delta i kommunale samarbeidsgrupper/nettverk	3,61	N=605
samarbeide med ulike ideelle og humanitære organisasjoner	3,61	N=600
drive sosialt arbeid blant rusmisbrukere	3,58	N=602
drive oppsøkende sosialt arbeid	3,51	N=604
organisere Alphakurs/bibelstudiegrupper	3,47	N=604
Engasjere seg i bistand og bistandsspørsmål	3,46	N=607
drive arbeid blant flyktninger og asylsøkere	3,45	N=604
drive familiearbeid i form av grupper, rådgivning, nabohep, avlastningstilbud e.l.	3,26	N=608
arbeide med miljøspørsmål	3,25	N=605
drive velferdstiltak i samarbeid med kommunen	2,91	N=605
drive krisetelefon	2,86	N=606
drive politisk påvirkning for helse- og/eller sosiale reformer	2,77	N=600
drive barnehage, barnepark, annet barnetilsyn	2,18	N=600
drive eldrecenter	1,9	N=604

Tabell 61 Resultat av faktoranalyse av menighetenes vurderinger av hva som er viktig i diakonien: variabler per faktor og ladninger med fem faktorer (N=525)

Faktor 1: Politisk og nødsorientert diakoni	Faktorladn. *)
Vi mener det er viktig å drive krisetelefon	0,635
Vi mener det er viktig å drive arbeid blant flyktninger/asylsøkere	0,659
Vi mener det er viktig å drive sosialt arbeid blant sosialt utstøtte	0,671
Vi mener det er viktig å drive familiearbeid	0,473
Vi mener det er viktig å engasjere seg i bistand og bistandsspørsmål	0,530
Vi mener det er viktig å engasjere seg i arbeid for menneskerettigheter og en rettferdig fordeling av goder	0,702
Vi mener det er viktig å arbeide med miljøspørsmål	0,633
Faktor 2: Samarbeidsorientert diakoni	
Vi mener det er viktig å være de svakes røst i norsk offentlighet	0,455
Vi mener det er viktig å betjene/samarbeide med institusjoner i nærmiljøet	0,544
Vi mener det er viktig å delta i kommunale samarbeidsgrupper	0,711
Vi mener det er viktig å delta i lokalt kriseteam	0,654
Vi mener det er viktig å samarbeide med ulike ideelle og humanitære organisasjoner	0,743
Faktor 3: Omsorgsorientert diakoni	
Vi mener det er viktig å drive ungdomsdiakonale tiltak	0,499
Vi mener det er viktig å arrangere diakonale gudstjenester	0,423
Vi mener det er viktig å organisere diakonale grupper/diakonale grupper i konfirmantundervisning	0,401
Vi mener det er viktig å drive sosialt arbeid blant rusmisbrukere	0,504
Vi mener det er viktig å organisere sorggrupper	0,594
Vi mener det er viktig å utøve omsorg for syke	0,431
Vi mener det er viktig å drive besøkstjeneste	0,634
Faktor 4: Kirkelig orientert diakoni	
Vi mener det er viktig å arrangere bønnegrupper	0,670
Vi mener det er viktig å organisere alphakurs/grupper	0,766
Vi mener det er viktig å drive barnegruppe0, sangkor for barn	0,743
Faktor 5: Institusjonsorientert diakoni	
Vi mener det er viktig å drive velferdstiltak i samarbeid med kommunen	0,632
Vi mener det er viktig å arrangere sosiale treff for eldre	0,473
Vi mener det er viktig å drive oppsøkende sosialt arbeid	0,476
Vi mener det er viktig å drive barnehage	0,647
Vi mener det er viktig å drive eldresenter	0,620
Vi mener det er viktig å drive politisk påvirkning for helse- og/eller sosialreformer	0,481

*) Faktorladninger > 0,50 er kursiverte og danner utgangspunktet for kategoriseringen.

Tabell 62 Stillinger i menigheten og om de er involvert i diakonal virksomhet etter bispedømme, prosent (N=648)

A= Antall menigheter som opplyser at de har denne stillingstypen, prosent

B= Antall menigheter som oppgir at denne stillingen *er* involvert i diakonal/sosial virksomhet, prosent

Stillinger	Oslo N=42		Borg N=64		Hamar N=106		Agder N=81		Stav- anger N=52		Bjørg- vin N=89		Møre N=68		Nidar- os N=72		Sør- Hålo N=40		Nord- Hålo N=34	
	A	B	A	B	A	B	A	B	A	B	A	B	A	B	A	B	A	B	A	B
Prest	98	81	98	77	90	84	99	79	96	65	93	70	100	60	94	78	90	75	100	85
Ungdom sprest	21	12	16	3	1	0	9	7	8	6	6	3	4	0	0	0	0	0	0	0
Kateket/ Menig- hets- pedagog	29	14	47	13	15	5	25	9	44	12	30	3	35	18	28	18	37	28	41	15
Kantor/ Organist	-	7	-	25	-	11	-	21	-	6	-	7	-	6	-	8	-	20	-	15
Diakon	67		34		30		49		38		22		37		21		20		9	
Diakoni- arbeider	9		23		5		6		11		6		32		11		22		15	
Ungdom sdiakon	7		16		0		1		0		7		7		0		0		0	
Barne- og ung- doms- arbeider	57	29	42	22	7	6	18	10	35	8	35	7	21	4	3	1	7	3	3	6
Kirketjen- er /Klokker	83	14	87	16	78	24	91	10	77	2	86	3	88	25	81	18	85	5	97	15
Daglig leder av menig- het	95	21	56	16	47	15	48	9	60	10	65	5	65	24	57	14	62	13	73	24
Menig- hets- sekretær	40	7	59	14	50	9	65	15	48	4	56	11	54	9	58	24	52	18	71	21
Ansatt ved menig- hets- insti- tusjon	40	10	14	8	3	0	12	5	15	2	11	0	1	0	4	0	0	0	0	0
Andre stillinger knyttet til diakonal sosial virksom- het	21		14		7		21		15		15		10		12		22		15	

Til kapittel 6. Diakoni i menighetene**Tabell 63 Om menighetene driver institusjoner eller dagsenter etter bispedømme, prosent (N=648)**

Driver menigheten direkte eller indirekte institusjoner eller dagsenter?	Oslo	Borg	Hamar	Agder	Stavanger	Bjergvin	Møre	Nidaros	Sør-Hålo	Nord-Hålo	Totalt
Ja	41	25	8	11	23	12	4	4	5	0	13
Nei	59	75	92	89	77	88	96	96	95	100	87
Total	100 N=42	100 N=64	100 N=106	100 N=81	100 N=52	100 N=89	100 N=68	100 N=72	100 N=40	100 N=34	100 N=648

Tabell 64 Hvilke institusjoner eller dagsenter menighetene betjener etter bispedømme, prosent (N=579)
(Basert på de menighetene som oppgir at de betjener institusjoner)

Institusjoner	Oslo N=38	Borg N=58	Hamar N=93	Agder N=76	Stavanger N=46	Bjergvin N=74	Møre N=63	Nidaros N=62	Sør-Hålo N=40	Nord-Hålo N=29	Totalt N=579
Alders og sykehjem (bo- og service-senter, også helsesenter)	76	91	86	86	83	91	89	90	85	100	88
Omsorgsboliger for eldre	32	17	24	16	24	18	32	19	13	41	21
Eldresenter/dagsenter	45	14	11	22	41	16	10	18	30	7	20
Skole	18	22	13	17	26	14	2	18	5	3	14
Barnehage	18	10	9	16	30	12	3	16	3	10	12
Psykisk utv	0	5	9	11	9	4	13	3	3	7	7
Psykatri (statlig)	0	16	10	3	2	1	5	3	10	3	6
Andre institusjoner/dagsenter*	5	2	1	4	7	7	6	0	5	0	4
Asylmottak	0	0	11	4	4	1	0	0	3	3	3
Sykehus	5	0	0	12	0	0	0	0	0	0	2
Institusjoner for behandl av rus-avhengige	3	0	0	8	2	0	0	2	0	7	2
Fengsel	5	2	1	0	2	1	0	0	0	0	1
Boliger for funksjonshemmede	3	0	1	0	0	1	0	0	0	0	1
Psykisk helsevern (kommunal)	3	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0,3

Tabell 65 Betjening av institusjoner etter om de har diakon/diakoniarbeider, prosent (N=648)

Institusjoner	Menighetene har diakon/diakoniarbeider	Menighetene har ikke diakon/diakoniarbeider	Totalt N=648
Alle institusjoner	88	91	89
Alders og sykehjem (bo- og service-senter, også Helsesenter)	79	77	78
Omsorgs-boliger for eldre	23	15	19
Eldresenter/dagsenter	23	14	18
Skole	14	12	13
Barnehage	10	12	11
Psykisk utv h	9	4	6
Psykiatri (statlig)	8	3	5
Andre institusjoner/ dagsenter	5	2	3
Asylmottak	5	2	3
Sykehus	3	1	2
Institusjoner for behandl av rusavhengige	3	1	2
Fengsel	2	1	1
Boliger for Funksjonshemmede	0,3	0,6	1
Psykisk helsevern (kommunal)	0,3	0,3	0,3

Tabell 66 Betjening av institusjoner etter folketall i kommunen, prosent (N=644)

Institusjoner	< 3000 Innbyggere N=144	3000 – 7000 Innbyggere N=182	7000 – 20 000 Innbyggere N=157	> 20 000 Innbyggere N=161	Totalt N=644
Alle institusjoner	93	83	92	92	89
Alders og sykehjem (bo- og service-senter, også helsesenter)	82	70	84	79	78
Omsorgs-boliger for eldre	14	16	14	31	19
Eldresenter/dagsenter	13	15	20	23	18
Skole	12	10	15	13	12
Barnehage	10	7	11	16	11
Psykisk utv h	6	7	5	6	6
Psykiatri (statlig)	3	4	11	3	5
Andre institusjoner/ dagsenter	2	1	3	8	3
Asylmottak	4	1	6	3	3
Institusjoner for behandl av rusavhengige	1	-	3	3	2
Sykehus	-	2	2	2	1
Fengsel	-	-	1	4	1
Boliger for funksjonshemmede	-	1	1	1	1
Psykisk helsevern (kommunal)	-	-	1	1	0,3

Tabell 67 Hvilke tjenester tilbyr menighetene på alders- og sykehjem etter bispedømme, prosent (N=497)

Hvilke tjenester?	Oslo N=28	Borg N=53	Hamar N=79	Agder N=61	Stav- anger N=37	Bjørg- vin N=67	Møre N=53	Nidaros N=56	Sør- Hålo N=34	Nord- Hålo N=29	Totalt N=497
Andakt/ gudstjeneste	89	98	95	95	92	95	98	86	101	101	95
Besøk	61	62	40	53	57	49	27	45	24	45	46
Sosiale samlinger	35	32	18	18	27	19	51	33	36	38	29
Andre tjenester	7	0	5	0	8	3	0	0	0	0	2

Tabell 68 Om menighetene har kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid, etter bispedømme, prosent (N=648)

Har menighetene kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid?	Oslo	Borg	Hamar	Agder	Stav- anger	Bjørg- vin	Møre	Nidaros	Sør- Hålo	Nord- Hålo	Totalt
Ja	100	98	93	96	98	97	94	85	90	97	95
Nei	0	2	7	4	2	3	6	15	10	3	5
Total	100 N=42	100 N=64	100 N=106	101 N=81	100 N=52	100 N=89	100 N=68	100 N=72	100 N=40	100 N=34	100 N=648

Tabell 69 Kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid for barn etter bispedømme, prosent (N=648)

Aktiviteter for barn	Oslo N=42	Borg N=64	Hamar N=106	Agder N=81	Stav- anger N=52	Bjørg- vin N=89	Møre N=68	Nidaros N=72	Sør- Hålo N=40	Nord- Hålo N=34	Totalt N=648
Barneklubb	36	44	31	42	29	39	32	33	30	21	35
Barnekor	62	48	22	22	33	36	22	22	23	24	30
Småbarnstreff	36	17	4	20	35	20	19	11	20	21	18
Søndagsskole	36	27	12	16	25	16	7	17	13	15	17
Babysang	26	9	9	12	6	1	13	1	8	3	9
Speider	14	11	4	12	14	6	3	10	15	12	9
Dåpskole	5	-	12	3	-	5	2	-	-	3	4
Idrett/dans/drama	2	2	-	-	6	1	-	-	3	-	1
Aktiviteter knyttet til høytider	5	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1
Dåpsbesøk/hilsen	-	-	2	-	2	-	2	1	-	-	1
Åpen barnehage	5	-	-	-	2	-	-	-	-	-	1
Andre aktiviteter/tilbud	7	9	3	4	10	-	13	8	3	9	6

Tabell 70 Kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid for ungdom, etter bispedømme, prosent (N=648)

Aktiviteter for ungdom	Oslo N=42	Borg N=64	Hamar N=106	Agder N=81	Stav- anger N=52	Bjerg- vin N=89	Møre N=68	Nidaros N=72	Sør- Hålo N=40	Nord- Hålo N=34	Totalt N=648
Ungdomsklubb/ ungdomstreff	41	44	24	41	44	37	38	24	13	6	32
Tensing eller ungdomskor	31	30	17	11	6	14	10	4	18	27	15
Ungdomskafé	21	17	6	27	17	11	7	7	10	6	13
Idrettsstilbud for ungdom	2	3	-	1	21	9	15	4	-	-	6
Ledertrening for ungdom	17	9	2	3	6	-	-	8	-	-	4
Speider	2	13	2	5	-	1	2	-	13	-	3
Skolelag	2	6	-	1	2	-	3	1	5	6	2
Ungdoms- gudstjeneste el	7	2	2	-	4	-	-	-	-	-	1
Dans/drama	-	9	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Andre aktiviteter/tilbud	14	11	-	4	17	1	10	-	3	3	5

Tabell 71 Kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid for voksne, etter bispedømme, prosent (N=648)

Aktiviteter for voksne	Oslo N=42	Borg N=64	Hamar N=106	Agder N=81	Stav- anger N=52	Bjerg- vin N=89	Møre N=68	Nidaros N=72	Sør- Hålo N=40	Nord- Hålo N=34	Totalt N=648
Foreninger	14	13	3	10	14	2	4	3	3	9	7
Temakvelder	10	11	9	5	6	9	4	-	-	3	6
Samtalegrupper for voksne	12	3	1	11	19	3	4	1	-	12	6
Fellesskapskvelder /treff	12	2	9	7	6	3	6	1	3	-	5
Kor	12	14	3	1	4	5	3	1	-	3	4
Kafétilbud/ Åpent hus	12	3	7	1	10	2	-	-	3	3	4
Kulturarrangementer	7	9	1	1	4	-	10	1	-	-	3
Unge voksne- samlinger	7	8	-	5	-	1	-	1	-	-	2
Grupper for menn	5	-	-	6	12	2	-	1	3	-	3
Aktivitetsgrupper											
Grupper for kvinner	2	-	2	1	6	-	-	3	-	-	1
Andre aktiviteter/tilbud	12	3	5	5	2	2	4	1	8	9	5

Tabell 72 Kontakt- og fellesskapsbyggende tiltak for eldre etter bispedømme, prosent (N=648)

Aktiviteter for voksne	Oslo N=42	Borg N=64	Hamar N=106	Agder N=81	Stav- anger N=52	Bjørg- vin N=89	Møre N=68	Nidaros N=72	Sør- Hålo N=40	Nord- Hålo N=34	Totalt N=648
Hyggetreff/ formiddagstreff	83	63	45	41	48	36	47	44	40	38	47
Blomsterhilsen	38	39	22	32	58	25	25	21	40	27	31
Fester	5	6	9	4	15	1	2	7	13	-	6
Turer for eldre	19	16	2	1	4	2	3	4	5	-	5
Foreninger for eldre	10	6	8	1	8	-	7	-	3	15	5
Kafé for eldre	10	-	-	1	2	1	6	-	5	-	2
Eldres (kirke)dag	-	-	-	-	4	-	-	11	-	6	2
Konfirmantjubiläum	-	8	-	-	-	-	3	1	-	-	1
Aktivitetsgrupper	7	-	1	1	-	-	-	1	10	-	2
Andre aktiviteter/tilbud	5	3	6	5	8	6	2	3	-	-	4

Tabell 73 Kontakt- og fellesskapsbyggende aktiviteter for ensomme og/eller sørgende, prosent (N=648)

Arbeid for ensomme/ sørgende	Oslo N=42	Borg N=64	Hamar N=106	Agder N=81	Stav- anger N=52	Bjørg- vin N=89	Møre N=68	Nidaros N=72	Sør- Hålo N=40	Nord- Hålo N=34	Totalt i pro- sent N=648
Besøktjeneste	52	50	36	37	44	40	49	38	38	32	41
Sorggrupper	64	58	34	32	60	27	43	26	5	32	37
Hilsen til pårørende	2	3	4	3	4	3	13	1	3	3	4
Sorgsamtaler	5	-	4	4	8	1	12	-	-	3	4
Samlinger	5	3	3	1	2	-	2	1	-	-	2
Andre aktiviteter/tiltak	2	2	4	1	-	5	-	-	3	-	2

Tabell 74 Kontakt- og fellesskapsbyggende aktiviteter for somatisk syke, prosent (N=648)

Arbeid for somatisk syke	Oslo N=42	Borg N=64	Hamar N=106	Agder N=81	Stav- anger N=52	Bjørg- vin N=89	Møre N=68	Nidaros N=72	Sør- Hålo N=40	Nord- Hålo N=34	Totalt i pro- sent N=648
Besøktjeneste	48	25	34	35	29	29	27	19	15	18	29
Andre aktiviteter/tilbud	10	5	1	7	4	-	4	1	-	3	3

Tabell 75 Kontakt- og fellesskapsbyggende tiltak for familier etter bispedømme, prosent (N=648)

Aktiviteter for voksne	Oslo N=42	Borg N=64	Hamar N=106	Agder N=81	Stav- anger N=52	Björg- vin N=89	Møre N=68	Nidaros N=72	Sør- Hålo N=40	Nord- Hålo N=34	Totalt N=648
Samlivskurs	38	34	6	7	17	3	12	-	-	6	11
Familiekor	12	20	8	5	17	8	18	11	3	3	11
Familiesamling/ middag/treff	24	16	6	12	17	9	9	3	13	-	10
Menighetsturer/ leirer	10	2	-	1	10	-	2	-	-	-	2
Foreldreaktiviteter knyttet til barnetilbud	12	2	-	-	2	-	-	3	3	-	2
Aktivitetsgrupper/ dager	2	8	-	1	2	1	2	-	3	-	2
Familiespeiding	2	-	-	-	2	-	-	-	5	12	1
Temakvelder	2	-	-	1	6	1	-	-	-	-	1
Juletreffest	-	-	9	-	-	-	-	-	-	-	1
Andre aktiviteter/ tilbud	-	2	2	4	4	1	3	-	-	3	2

Tabell 76 Kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid for mennesker med psykisk utviklingshemming etter bispedømme, prosent (N=648)

Arbeid for psykisk utviklingshemmede	Oslo N=42	Borg N=64	Hamar N=106	Agder N=81	Stav- anger N=52	Björg- vin N=89	Møre N=68	Nidaros N=72	Sør- Hålo N=40	Nord- Hålo N=34	Totalt i pro- sent N=648
Gruppeaktiviteter/ Klubb	14	14	1	17	17	9	10	3	5	9	9
Kirkekurs/ kirkebesøk/ gudstjenesteverksted	-	2	11	1	8	9	7	1	-	9	5
Samlinger og fester	7	-	13	3	2	2	9	4	3	3	5
Kafétilbud	5	6	3	1	4	6	-	-	5	-	3
Besøk	-	6	1	4	2	-	3	-	-	3	2
Tilrettelagt konfirmasjon	10	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1
Andre aktiviteter/ tilbud	-	-	4	-	2	2	10	1	8	3	3

Tabell 77 Kontakt- og fellesskapsbyggende aktiviteter for flyktninger/innvandrere etter bispedømme, prosent (N=648)

Arbeid for flyktninger/innvandrere	Oslo N=42	Borg N=64	Hamar N=106	Agder N=81	Stavanger N=52	Bjergvin N=89	Møre N=68	Nidaros N=72	Sør-Hålo N=40	Nord-Hålo N=34	Totalt i prosent N=648
Tverrkulturelle temasamlinger	7	11	19	4	4	6	6	4	8	3	8(51)
Besøk/kontaktarbeid	-	2	15	4	10	1	3	1	3	3	5(30)
Aktivitetsgrupper for flyktningekvinner	-	2	3	7	-	2	3	1	3	3	3(17)
Andre aktivitetsgrupper	2	-	3	-	-	5	2	3	-	3	2(12)
Dialogarbeid religiøse minoriteter	-	-	1	6	-	-	-	1	-	-	1(7)
Norsk undervisning	-	-	-	4	2	-	2	-	-	-	1(5)
Tverrkulturelt kafétilbud	2	3	-	-	-	-	-	-	-	3	1(4)
Andre aktiviteter/tilbud	2	6	9	-	2	-	2	-	-	6	3(18)

Tabell 78 Kontakt- og fellesskapsbyggende aktiviteter for mennesker med psykiske lidelser og/eller selvmordstruede, prosent (N=648)

Arbeid for mennesker med psykiske lidelser og/eller selvmordstruede	Oslo N=42	Borg N=64	Hamar N=106	Agder N=81	Stavanger N=52	Bjergvin N=89	Møre N=68	Nidaros N=72	Sør-Hålo N=40	Nord-Hålo N=34	Totalt i prosent N=648
Gruppeaktiviteter	10	6	11	7	2	6	-	-	3	6	5(35)
Besøk/besøktjeneste	10	5	2	11	-	1	13	7	-	-	5(33)
Samtaler	12	2	-	4	2	-	7	3	-	-	3(17)
Krisetelefon	-	2	2	4	-	-	2	4	-	-	2(10)
Andre aktiviteter/tilbud	5	9	1	3	8	2	-	-	3	-	3(18)

Tabell 79 Kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid for rusavhengige etter bispedømme, prosent (N=648)

Arbeid for rusavhengige	Oslo N=42	Borg N=64	Hamar N=106	Agder N=81	Stavanger N=52	Bjergvin N=89	Møre N=68	Nidaros N=72	Sør-Hålo N=40	Nord-Hålo N=34	Totalt i prosent N=648
Værested/kafé	10	2	5	10	2	-	-	-	-	3	3(30)
Besøktjeneste	-	-	1	1	-	1	-	1	-	-	1(7)
AA-grupper	10	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1(5)
Samtale/sjelesorg	2	-	3	4	-	-	-	-	-	-	1(4)
Andre aktiviteter/tilbud	-	-	2	9	6	6	-	-	3	-	3(19)

Tabell 80 Kontakt- og fellesskapsbyggende aktiviteter for andre grupper eller på tvers av alder og livssituasjon, prosent (N=648)

Arbeid for andre grupper eller på tvers av alder og livssituasjon	Oslo N=42	Borg N=64	Hamar N=106	Agder N=81	Stav- anger N=52	Bjørg- vin N=89	Møre N=68	Nidaros N=72	Sør- Hålo N=40	Nord- Hålo N=34	Totalt i pro- sent N=648
Fester og fellesskapssamlinger	7	3	2	3	2	-	-	3	10	3	3(17)
Generasjonssamlinger	5	3	2	1	2	6	-	4	-	-	3(16)
Åpent hus/kafé	12	2	3	1	2	2	-	1	-	-	2(14)
Tema og kultur	2	2	-	-	2	-	7	1	-	-	1(9)
Samling frivillige	2	3	2	-	-	-	-	1	-	-	1(6)
Andre aktiviteter/tilbud	5	5	7	1	6	7	2	4	10	-	5(30)

Tabell 81 Markering av Diakonien dag etter bispedømme, prosent (N=648)

Ble Diakonien dag markert i menighetene siste år?	Oslo	Borg	Hamar	Agder	Stav- anger	Bjørg- vin	Møre	Nidaros	Sør- Hålo	Nord- Hålo	Totalt i pro- sent
Ja	71	42	27	40	27	19	50	17	13	3	31
Nei	29	58	73	61	73	81	50	83	88	97	69
Total	100 N=42	100 N=64	100 N=106	101 N=81	101 N=52	100 N=89	100 N=68	100 N=72	101 N=40	100 N=34	100 N=648

Tabell 82 Gudstjenester med et spesielt diakonalt fokus i løpet av det siste året, etter bispedømme, prosent (N=648)

Arrangerte menighetene det siste året gudstjenester med et spesielt diakonalt fokus?	Oslo	Borg	Hamar	Agder	Stav- anger	Bjørg- vin	Møre	Nidaros	Sør- Hålo	Nord- Hålo	Totalt i pro- sent
Ja	67	50	55	52	52	35	56	32	45	27	47
Nei	33	50	45	48	48	65	44	68	55	74	53
Total	100 N=42	100 N=64	100 N=106	100 N=81	100 N=52	100 N=89	100 N=68	100 N=72	100 N=40	101 N=34	100 N=648

Tabell 83 Diakonale grupper for konfirmanter etter bispedømme, prosent (N=648)

Har menigheten diakonale grupper for konfirmanter?	Oslo	Borg	Hamar	Agder	Stav- anger	Bjørg- vin	Møre	Nidaros	Sør- Hålo	Nord- Hålo	Totalt i pro- sent
Ja	26	28	32	24	19	21	9	29	28	21	24
Nei	74	72	68	77	81	79	91	71	73	79	76
Total	100 N=42	100 N=64	100 N=106	101 N=81	100 N=52	100 N=89	100 N=68	100 N=72	101 N=40	100 N=34	100 N=648

Tabell 84 Diakonale tjenester i tilknytning til gudstjenesten etter bispedømme, prosent (N=648)

Diakonale oppgaver i gudstjenesten	Oslo N=42	Borg N=64	Hamar N=106	Agder N=81	Stavanger N=52	Bjergvin N=89	Møre N=68	Nidaros N=72	Sør-Hålo N=40	Nord-Hålo N=34	Totalt i prosent N=648
Kirkekaffe	86	75	74	83	85	80	71	79	83	85	79
Kirkeverter	71	56	66	58	67	63	65	67	38	38	61
Kirkeskyss	19	19	31	24	21	14	12	14	13	18	19
Rullestolrampe	31	25	30	38	31	28	37	26	33	29	31
Teleslynge	41	22	25	32	29	27	49	28	30	29	30
Stor skrift i bøker	26	14	15	14	19	18	13	13	20	18	16
Spesielle oppgaver psykisk utviklingshemmede	-	3	2	-	-	-	15	3	-	3	3
Tilrettelegging funksjonshemmede	2	14	2	1	8	5	-	6	5	6	5
Andre diakonale oppgaver	14	2	7	5	8	1	2	4	5	-	5

Tabell 85 Aktiviteter/tiltak knyttet til bistandsspørsmål/menneskerettighetsarbeid etter bispedømme, prosent (N=648)

Aktiviteter bistandsarbeid/ menneskerettighetsarbeid	Oslo N=42	Borg N=64	Hamar N=106	Agder N=81	Stavanger N=52	Bjergvin N=89	Møre N=68	Nidaros N=72	Sør-Hålo N=40	Nord-Hålo N=34	Totalt i prosent N=648
TV-aksjonen	7	3	7	9	15	5	7	6	3	15	7
Fasteaksjonen (KN)	57	64	64	69	58	54	77	63	58	74	64
Skrik-aksjonen (Strømmestift)	2	-	9	21	-	3	2	4	3	12	6
Misjonsprosjekt	36	22	30	17	25	14	13	8	10	6	19
Andre innsamlingsaksjoner	14	5	11	17	27	20	22	8	23	9	15
Misjonsforening	10	3	5	11	8	7	2	3	3	-	5
Vennskapsmenighet/ by	14	11	15	7	12	6	9	8	5	-	9
Samarbeidsprosjekt /utviklingsprosjekt med menigheter i andre land	5	-	-	-	-	-	-	6	5	6	2
Temasamlinger bistand/ Mnskrett	10	-	-	3	-	-	-	-	-	3	1
Gruppevirksomhet rettet mot bistand/ mnskrettighet	5	-	2	3	4	10	3	-	3	-	3
Aktiv i media i forhold til bistand/mnskrett	5	-	9	-	4	5	2	-	5	-	3
Andre aktiviteter/tiltak	2	-	3	6	6	1	4	1	3	3	3

Tabell 86 Aktiviteter/tiltak vedrørende miljøspørsmål etter bispedømme, prosent (N=648)

Aktiviteter miljøspørsmål	Oslo N=42	Borg N=64	Hamar N=106	Agder N=81	Stav- anger N=52	Björg- vin N=89	Møre N=68	Nidaros N=72	Sør- Hålo N=40	Nord- Hålo N=34	Totalt i pro- sent N=648
Konfirmantgrupper	5	5	9	1	2	1	2	4	3	3	4(23)
Bruktbutikk/byttedager	-	6	5	1	2	-	-	1	8	-	2(15)
Grønne menigheter	7	2	-	-	1	7	-	-	-	-	2(11)
Temasamlinger	2	-	1	1	-	5	-	1	3	-	1(9)
Andre aktiviteter/tiltak	2	-	-	-	6	12	2	-	3	-	3(20)

Tabell 87 Aktiviteter/tiltak vedrørende sosial urettferdighet i det norske samfunnet etter bispedømme, prosent (N=648)

Aktiviteter/tiltak vedrørende sosial urettferdighet i det norske samfunnet	Oslo N=42	Borg N=64	Hamar N=106	Agder N=81	Stav- anger N=52	Björg- vin N=89	Møre N=68	Nidaros N=72	Sør- Hålo N=40	Nord- Hålo N=34	Totalt i pro- sent N=648
Deltatt i demonstrasjoner	2	2	2	-	4	-	-	1	8	-	2(10)
Lobbyvirksomhet	7	2	1	-	-	-	-	-	3	-	1(6)
Aktiv i media	2	-	1	-	2	-	-	1	5	-	1(6)
Deltatt på høringer	-	-	2	-	2	-	-	-	-	-	1(3)
Andre aktiviteter/tiltak	5	-	6	-	-	-	2	4	-	3	2(13)

Tabell 88 Praktisk hjelp til vanskeligstilte etter bispedømme, prosent (N=648)

Praktisk hjelp til vanskeligstilte	Oslo N=42	Borg N=64	Hamar N=106	Agder N=81	Stav- anger N=52	Björg- vin N=89	Møre N=68	Nidaros N=72	Sør- Hålo N=40	Nord- Hålo N=34	Totalt i pro- sent N=648
Økonomisk hjelp	21	3	13	11	8	9	4	8	3	9	9(59)
Praktisk hjelp/veiledning asylsøkere	2	5	11	4	14	1	7	1	8	3	6(37)
Andre former for praktisk hjelp	12	-	4	6	2	7	13	-	-	3	5(31)
Rådgivning til vanskeligstilte	7	2	5	1	2	8	-	-	-	-	3(18)
Barnevakt	7	2	-	-	8	5	-	-	8	-	2(15)
Leksehjelp	5	5	3	1	2	2	-	-	-	-	2(12)
Besøk/besøktjeneste	2	-	-	7	2	1	-	1	-	-	2(10)
Matutdeling	5	-	3	-	-	1	-	-	-	6	1(8)
Kirkeasyl	-	2	-	-	2	-	4	-	-	-	1(5)
Andre tiltak/tjenester	7	3	1	4	2	1	2	4	3	-	3(16)

Tabell 89 Kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid etter om de har diakon/diakoniarbeider, prosent (N=648)

Målgrupper	Menighetene har diakon/diakoniarbeider	Menighetene har ikke diakon/diakoniarbeider	Totalt N=648
Alle målgrupper	99	91	95
Barn	79	66	72
Eldre	84	61	71
Ungdom	69	46	56
Voksne	42	28	34
Familier	44	23	32
Ensomme/ Sørgende	85	49	65
Somatisk syke	48	17	31
Psykisk utviklings-hemmede	41	16	27
Flyktninger/ Innvandrere	24	12	17
Mennesker med psykiske lidelser/ selvmords-truede	31	5	17
Andre grupper og/eller på tvers av alders-grupper og livssituasjon	19	6	12
Rusavhengige	15	3	8

Tabell 90 Kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid etter folketall i kommunen, prosent (N=644)

Målgrupper	< 3000 Innbyggere N=144	3000 – 7000 Innbyggere N=182	7000 – 20 000 Innbyggere N=157	> 20 000 Innbyggere N=161	Totalt N=644
Alle målgrupper	93	92	96	98	95
Barn	65	62	73	89	72
Eldre	54	63	77	90	71
Ungdom	40	44	68	74	56
Voksne	16	23	41	55	34
Familier	12	23	43	50	32
Ensomme/ Sørgende	53	57	71	77	65
Somatisk syke	25	28	29	41	31
Psykisk utviklings-hemmede	19	28	23	38	27
Flyktninger/ Innvandrere	11	18	27	12	17
Mennesker med psykiske lidelser/ Selvmordstruede	10	12	19	25	17
Andre grupper og/eller på tvers av alders-grupper og livssituasjon	8	7	10	24	12
Rusavhengige	4	3	10	17	8

Tabell 91 Diakonale tiltak vedrørende sosial urettferdighet og miljøvern etter om menighetene har diakon/diakoniarbeider, prosent (N=648)

	Menighetene har diakon/diakoniarbeider	Menighetene har ikke diakon/diakoniarbeider	Totalt N=648
Bistand/menneskerettighetsarbeid	82	82	82
Miljøspørsmål	18	10	13
Sosial urettferdighet i det norske samfunnet	7	4	5
Praktisk hjelp til vanskeligstilte	36	16	25

Tabell 92 Diakonale tiltak vedrørende sosial urettferdighet og miljøvern etter folketall i kommunen, prosent (N=644)

	< 3000 Innbyggere N=144	3000 – 7000 Innbyggere N=182	7000 – 20 000 Innbyggere N=157	> 20 000 Innbyggere N=161	Totalt N=644
Bistand/menneskerettighetsarbeid	84	79	82	83	82
Miljøspørsmål	8	11	16	17	13
Sosial urettferdighet i det norske samfunnet	1	4	6	8	5
Praktisk hjelp	17	13	27	41	25

Til kapittel 7. Diakoniens utøvere – betalt eller ubetalt arbeid

Tabell 93 Hvem som utfører tjenestene på alders- og sykehjem etter bispedømme, prosent (N=499)

Hvem utfører tjenestene?	Oslo	Borg	Hamar	Agder	Stav-anger	Bjerg-vin	Møre	Nidaros	Sør-Hålo	Nord-Hålo	Totalt
Frivillige	-	-	-	2	3	2	2	2	-	-	1
Frivillige + ansatte	57	68	48	58	49	46	54	46	53	38	52
Ansatte	43	32	52	41	49	52	44	52	47	62	47
Total	100 N=28	100 N=53	100 N=79	101 N=64	101 N=35	100 N=67	100 N=54	100 N=56	100 N=34	100 N=29	100 N=499

Tabell 94 Hvem som driver det kontakt- og fellesskapsbyggende arbeidet for barn i menighetene, prosent (N=445)

Hvem driver kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid for barn i menighetene?	Oslo	Borg	Hamar	Agder	Stavanger	Bjergvin	Møre	Nidaros	Sør-Hålo	Nord-Hålo	Totalt
Frivillige	5	31	43	61	29	25	37	48	21	27	35
Frivillige + ansatte	47	58	49	21	40	63	57	45	68	50	49
Ansatte	47	10	8	18	31	13	6	8	11	23	16
Total	100 N=38	101 N=48	100 N=65	100 N=56	100 N=35	101 N=64	100 N=49	101 N=40	100 N=28	100 N=22	99 N=445

Tabell 95 Hvem som driver kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid for ungdom i menighetene, etter bispedømme, prosent (N=343)

Hvem driver kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid for ungdom i menighetene?	Oslo	Borg	Hamar	Agder	Stavanger	Bjergvin	Møre	Nidaros	Sør-Hålo	Nord-Hålo	Totalt
Frivillige	9	14	15	46	23	20	42	44	33	33	27
Frivillige + ansatte	74	70	49	52	66	80	50	44	53	58	61
Ansatte	18	16	37	2	11	-	8	12	13	8	13
Total	101 N=34	100 N=50	100 N=41	100 N=50	100 N=35	100 N=45	100 N=36	100 N=25	99 N=15	99 N=12	100 N=343

Tabell 96 Hvem som driver kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid for eldre i menighetene, etter bispedømme, prosent (N=441)

Hvem driver kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid for eldre i menighetene?	Oslo	Borg	Hamar	Agder	Stavanger	Bjergvin	Møre	Nidaros	Sør-Hålo	Nord-Hålo	Totalt
Frivillige	18	21	28	41	31	51	39	18	28	24	30
Frivillige + ansatte	67	71	67	50	47	49	57	59	69	52	59
Ansatte	15	9	5	9	22	-	4	23	3	24	10
Total	100 N=39	101 N=58	100 N=61	100 N=46	100 N=45	100 N=47	100 N=51	100 N=44	100 N=29	100 N=21	99 N=441

Til kapittel 8. Samarbeidsrelasjoner i menighetsdiakonien

Tabell 97 Om menighetene samarbeider med offentlige instanser i kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid for de ulike målgruppene etter bispedømme, prosent og absolutte tall

Samarbeid med offentlige instanser i kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid rettet mot ulike målgrupper, med utgangspunkt i de menighetene som har slikt arbeid	Oslo	Borg	Hamar	Agder	Stavanger	Bjærgvin	Møre	Nidaros	Sør-Hålo	Nord-Hålo	Total
Barn (N=466)	10(4)	4(2)	2(1)	7(4)	3(1)	-	10(5)	-	11(3)	-	4(20)
Ungdom (N=366)	15(5)	2(1)	7(3)	-	3(1)	-	9(4)	-	-	8(1)	4(15)
Voksne (N=220)	4(1)	-	-	3(1)	-	-	14(3)	-	-	-	2(5)
Eldre (N=461)	-	2(1)	6(4)	-	2(1)	2(1)	-	2(1)	3(1)	10(2)	2(11)
Ensomme/sørgende (N=419)	14(5)	30(16)	29(18)	2(1)	5(2)	31(19)	5(2)	14(5)	6(1)	13(3)	17(72)
Somatisk syke (N=199)	14(3)	5(1)	19(7)	4(1)	11(2)	8(2)	-	6(1)	-	14(1)	9(18)
Familier (N=208)	7(2)	-	7(2)	-	4(1)	-	13(3)	-	-	-	4(8)
Psykisk utviklingshemmede (N=174)	33(4)	-	40(12)	5(1)	6(1)	5(1)	-	13(1)	-	11(1)	12(21)
Flyktninger/innvandrere (N=111)	50(3)	67(8)	50(15)	11(2)	9(1)	-	25(2)	-	50(2)	25(1)	31(34)
Mennesker med psykiske lidelser/selvmordstruede (N=107)	15(2)	29(4)	50(8)	25(5)	17(1)	13(1)	-	-	-	33(1)	21(22)
Rusavhengige (N=54)	50(4)	-	-	7(1)	25(1)	-	-	-	-	-	11(6)

Tabell 98 Menighetens deltakelse i samarbeidsgrupper/tverrfaglige nettverk etter bispedømme, prosent (N=648)

Deltar menigheten i samarbeidsgrupper/tverrfaglige nettverk?	Oslo	Borg	Hamar	Agder	Stavanger	Bjærgvin	Møre	Nidaros	Sør-Hålo	Nord-Hålo	Totalt i prosent
Ja	43	22	26	16	21	17	6	4	10	12	17
Nei	57	78	75	84	79	83	94	96	90	88	83
Total	100 N=42	100 N=64	101 N=106	100 N=81	100 N=52	100 N=89	100 N=68	100 N=72	101 N=40	100 N=34	100 N=648

Tabell 99 Menighetens deltakelse i lokalt krisearbeid/lokale kriseteam etter bispedømme, prosent (N=648)

Deltar menigheten i lokalt krisearbeid/lokale kriseteam?	Oslo	Borg	Hamar	Agder	Stavanger	Bjergvin	Møre	Nidaros	Sør-Hålo	Nord-Hålo	Totalt i prosent
Ja	38	72	70	74	69	64	78	63	60	79	68
Nei	62	28	30	26	31	36	22	37	40	21	32
Total	100 N=42	100 N=64	101 N=106	100 N=81	100 N=52	100 N=89	100 N=68	100 N=72	101 N=40	100 N=34	100 N=648

Tabell 100 Om det finnes en frivillighetssentral i kommunen etter bispedømme, prosent (N=635)

Finnes det en frivillighetssentral i kommunen?	Oslo	Borg	Hamar	Agder	Stavanger	Bjergvin	Møre	Nidaros	Sør-Hålo	Nord-Hålo	Totalt
Ja	93	81	73	37	52	57	42	57	55	44	59
Nei	7	19	27	63	48	43	58	43	45	56	41
Total	N=41	N=63	N=106	N=79	N=50	N=86	N=66	N=70	N=40	N=34	N=635

Tabell 101 Relasjon til frivillighetssentralene etter bispedømme, prosent (N=375)

Relasjon til frivillighetssentral	Oslo N=38	Borg N=51	Hamar N=77	Agder N=29	Stavanger N=26	Bjergvin N=49	Møre N=28	Nidaros N=40	Sør-Hålo N=22	Nord-Hålo N=15	Totalt N=375
Ikke samarbeid	24	45	30	31	42	31	25	60	23	73	37
Samarbeid om enkelttiltak/ menigheten bidrar med frivillige	50	37	48	52	39	55	64	28	59	20	46
Menigheten er repr i SG	29	12	12	17	19	14	4	0	9	7	13
Menigheten er eier/ medeier	16	4	16	14	8	16	14	3	32	0	12

Tabell 102 Samarbeid med frivillige organisasjoner etter bispedømme, prosent (N=648)

Frivillige organisasjoner	Oslo N=42	Borg N=64	Hamar N=106	Agder N=81	Stav- anger N=52	Bjerg- vin N=89	Møre N=68	Nidaros N=72	Sør- Hålo N=40	Nord- Hålo N=34	Totalt i pro- sent N=648
Kirkens Nødhjelp	71	67	60	74	73	72	57	50	60	56	64
Ytremisjons-org	48	36	32	42	50	28	12	28	35	24	33
Indremisjon--org	26	36	22	47	35	34	21	21	18	21	29
Kirkens SOS	17	17	23	37	39	15	27	10	13	15	22
KFUM/KFUK annet arbeid	33	22	12	7	25	33	13	13	20	38	20
KFUM/KFUK speideren	33	20	9	12	33	17	24	15	20	41	20
Sanitetsforening	7	25	30	16	14	9	19	21	23	18	19
Røde Kors	33	23	14	19	8	6	28	11	20	32	18
KRIK	19	17	2	20	29	16	22	11	-	-	14
Andre organisasjoner*											13
Kirkens Bymisjon	38	3	9	4	19	15	2	18	10	15	12
Råd for psykisk helse	10	13	17	19	12	7	9	3	8	9	11
Idrettsforeninger	12	3	10	15	25	3	13	4	-	12	10
Strømmestiftelsen	-	3	11	27	14	8	2	6	-	18	9
Lions	31	9	11	7	8	1	6	-	5	15	8
Kirkens familievernkontor	24	13	7	11	14	7	2	-	10	3	8
Changemaker	24	27	9	1	6	5	2	6	5	3	8
Rotary	24	13	9	10	6	-	6	1	8	3	7
NKSS	2	8	2	15	6	3	4	3	15	21	7
KIA	5	-	4	7	10	5	2	4	5	-	4
Redd Barna	2	3	5	6	4	2	7	8	-	-	4
KABB	14	5	-	6	-	-	4	-	-	-	3
Blå Kors	-	6	2	10	4	1	-	3	-	-	3
Evangeliesenteret	10	2	-	5	-	3	6	-	10	-	3
Modum Bad	14	6	1	1	4	1	3	-	-	-	3
Blindeforbundet											2
Helselaget											2
Pensjonistforening											1
Tro og Lys	2	2	-	3	-	6	-	-	-	-	1
Kirkens fengselsarbeid	5	3	1	-	-	-	-	-	-	9	1
Navigatørene	2	-	-	-	6	1	2	-	-	-	1
Andre organisasjoner ¹⁴⁰											15

¹⁴⁰ Andre organisasjoner er: Kreftforeningen, Alpha Norge, Velforening, Johanittordenen, Norsk Gideon, Y's menn, Kirkens sosialtjeneste, Speiderforbundet, Bygdekvinnelaget, Anonyme alkoholikere, Norsk folkehjelp, Sivitan, Mental Helse, Hvite Bånd, NFU, Bondelaget, Bondekvinnelaget, Studentforbundet, Norge for Jesus, NSSR (redningsselskapet), Søndagsskoleforbundet, Åpen kirkegruppe, Home Start, Adresseavisen, Amatea, ROK (KE), Leve, Mariastiftelsen, Familievernkontor, Demnsforeningen, Mot stoff, Foreningen Musikk fra livets begynnelse, Forening for trafikkskadde og Teleios.

Vedlegg 2 – spørreskjema

Menighetsdiakonien i Den norske kirke

1. Bakgrunnsdata (per 1. okt. 2004)

a) Sokn, prosti og bispedømme

1. Sokn/menighet	
2. Prost	
3. Bispedømme	

b) Ansatte i menigheten (per 1. okt. 2004), antall personer, antall årsverk og ansatt for hvilket nivå:

Type stilling:	Antall personer i menigheten	Antall årsverk i menigheten	Ansatt for hvilket område: 1= sokn 2= prestegjeld 3= prosti (4= fellesråd når dette IKKE tilsvarer en av de ovenstående)
4. Prest (sogneprest, kapellan)			
5. Ungdomsprest			
6. Kateket/menighetspedagog			
7. Diakon			
8. Diakoniarbeider			
9. Ungdomsdiakon			
10. Barne- og ungdomsarbeider			
11. Kirketjener/klokker			
12. Daglig leder av menigheten			
13. Menighetssekretær/sekretær			
14. Ansatte ved menighetens institusjoner (barnehage, eldrecenter el. lignende): _____			
15. Andre stillinger knyttet til diakonal/sosial virksomhet: _____ _____			

16. Hvilke av stillingene i menigheten er i praksis involvert i menighetens diakonale virksomhet?

.....

c) Finansiering av menighetens ansatte:

17. Er noen av stillingene i menigheten (som inngår i spørsmål 4. – 15.) helt eller delvis finansiert av kommunale midler utenom kirkelig fellesråd (f.eks der diakonen er ansatt 50 % i den lokale hjemmetjeneste, tilknyttet en frivillighetssentral, eller ansatt i samarbeidsprosjekter)?
- o Ja
o Nei

18. Hvis ja på 17, hvilke stillinger, % av stillingen(e) og ligger det noen spesielle forpliktelser/føringer i denne finansieringen (f. eks til å jobbe med et spesielt prosjekt)?

Stilling	% av stilling	Spesielle kommunale føringer knyttet til stilling

19. Er noen av stillingene (som inngår i spørsmål 4. – 15.), utenom de statlig finansierte prestestillingene, helt eller delvis finansiert av statlige midler?
- o Ja
o Nei

20. Hvis ja på 19, hvilke stillinger, % av stillingen(e), og ligger det noen spesielle føringer i denne finansieringen?

Stilling	% av stilling	Spesielle statlige føringer knyttet til stilling

21. Er noen av stillingene (som inngår i spørsmål 4. – 15.) helt eller delvis finansiert av menighetens egne midler (givertjeneste, fond, legater e.l.)?
- o Ja
o Nei

22. Hvis ja på 21, hvilke stillinger, % av stillingen(e), og ligger det noen spesielle føringer i denne finansieringen?

Stilling	% av stilling	Føringer knyttet til stilling

d) Organisering av det diakonale arbeidet

23. Utarbeider menigheten årsplaner for det diakonale arbeidet?
- o Ja
o Nei

24. Hvem i menigheten har ansvaret for å lede det diakonale arbeidet?

.....

25. Hvilke råd og styre har menigheten som på en spesiell måte ivaretar det diakonale arbeidet (eks diakoniutvalg, diakonat, menighetspleie, barne- og ungdomsutvalg)? På hvilket nivå i kirken er styrene organisert og hva er deres hovedoppgave?

Navn på råd og styre:	Nivå i kirken: 1= sokn 2= prestegjeld 3= prosti	Hva er rådets eller styrets hovedoppgave?

2. Overordnet samarbeid mellom menighet og kommune om velferdsarbeid

26. Har menigheten **konkrete samarbeidsprosjekter** med kommunen/bydelen om drift av tiltak (f. eks drift av ungdomskafé, alders- og sykehjem) (per 1.10.2004)? Ja Nei

27. Hvis ja på 26, hvilke samarbeidsprosjekter er det snakk om, hva består samarbeidsprosjektene i og hvem leder eventuelle samarbeidsprosjekt?

.....

.....

.....

28. Har menigheten noen formelle **samarbeidsavtaler** vedrørende velferdsarbeid, utover samarbeidsprosjektene som er omtalt i 26 og 27, med kommunen/bydelen (per 1.10.2004)? Ja Nei

29. Hvis ja på 28, hva består samarbeidsavtalen(e) i: hvilke områder dekker de(n), hva er målet for samarbeidet og hvilke arbeidsformer omfatter det?

.....

.....

.....

30. Deltar menigheten i **samarbeidsgrupper/tverrfaglige nettverk** vedrørende velferdsarbeid i kommunen/bydelen (per 1.10.2004)? Ja Nei

31. Hvis ja på 30, hvilke samarbeidsgrupper/tverrfaglige nettverk, hvilke instanser er representert, og hva er menighetens (representanten(e) for menighetens) rolle i samarbeidet?

Navn på samarbeidsgruppe / tverrfaglige nettverk	Hvilke instanser er representert?	Hvem leder gruppen/nettverket?	Hva er menighetens (repr. for menighetens) rolle?

32. Er menigheten ellers involvert i **lokalt krisearbeid/lokale kriseteam** i kommunen/bydelen (per 1.10.2004)? Ja
 Nei

33. Hvis ja på 32, på hvilken måte er menigheten involvert? (hvis menighetens involvering er dekket av spørsmål 28, 29, 30 eller 31 er det ikke nødvendig å svare)

.....
.....
.....

34. Finnes det en **frivillighetssentral** i kommunen/bydelen (per 1.10.2004)? Ja
 Nei

35. Hvis ja på 34, hvordan er menighetens tilknytning til frivillighetssentralen? Kryss eventuelt av på flere.
☐ Ikke samarbeid
☐ Samarbeider om enkelttiltak og/eller menigheten bidrar med frivillige
☐ Menigheten er representert i styringsgruppen
☐ Menigheten eier/medeier i frivillighetssentralen

36. Har menigheten i tilknytning til *det diakonale arbeidet* samarbeidet med kommunen om enkeltarrangementer i løpet av det siste året (f. eks jubileum, markedsdager, festivaler)? Ja
 Nei

37. Hvis ja på 36, hvilke arrangementer dreier det seg om, og hva har kirkens rolle vært i samarbeidet (f. eks åpen kirke, kaffeservering, mulighet for samtale)?

.....
.....
.....

38. Hvilke offentlige etater/virksomheter har menigheten samarbeidet med/vært i kontakt med i løpet av siste år *i det diakonale arbeidet* (fra kontakt i enkeltsaker og enkeltstående møter, til regelmessig samarbeid)? Kryss av på *alle* aktuelle.

☐ Psykiatri	☐ Rusomsorg	☐ Barnevern
☐ Skole	☐ Omsorg for psyk. utv.hemmede	☐ Hjemmetjenester
☐ Alders- og sykehjem	☐ Barnehage	☐
☐ Flyktningtjeneste/Intro.senter	☐ Politi	☐
☐ Kultur og fritid	☐ Helsestasjon	☐
☐ Sosialkontor	☐ Arbeidskontor	☐

3. Samarbeid med frivillige organisasjoner og andre kirkesamfunn i det diakonale arbeidet

39. Hvilke frivillige organisasjoner har menigheten samarbeidet med i løpet av det siste år *i det diakonale arbeidet* (og da tenker vi samarbeid utover ofring ved gudstjenester)? Kryss av på *alle* aktuelle.

☐ Kirkens Bymisjon	☐ Kirkens SOS	☐ Kirkens Nødhjelp
☐ Kristent Innvandrerarbeid	☐ Kirkens Familievernkontor	☐ Strømmestiftelsen
☐ Indremisjonsorganisasjoner	☐ KFUK/KFUM – speiderarbeid	☐ Modum Bad
☐ Ytremisjonsorganisasjoner	☐ KFUK/KFUM - annet arbeid	☐ Changemaker
☐ Tro og Lys	☐ Blå Kors	☐ NKSS (skolelaget)
☐ Kirkens fengselsarbeid	☐ KABB	☐
☐ KRIK	☐ Røde Kors	☐
☐ Redd Barna	☐ Lions	☐
☐ Idrettsforeninger	☐ Evangeliesenteret	☐
☐ Rotary	☐ Sanitetsforening	
☐ Råd for psykisk helse	☐ Navigatørene	

40. Hvilke kirkesamfunn/menigheter utenfor Den norske kirke samarbeidet menigheten med *i det diakonale arbeidet* i løpet av det siste året (samarbeid utover ofring ved gudstjenester)? Kryss av på *alle* aktuelle.

☐ Det norske baptistsamfunn	☐ Den evangelisk-lutherske frikirke	☐ Frelsesarmeen
☐ Metodistkirken	☐ Det norske misjonsforbund	☐
☐ Den romersk-katolske kirke	☐ Pinsebevegelsen	☐

4. Diakonale tiltak i menigheten

a) Drift og betjening av institusjoner/dagsenter (per 1.10.2004)

41. Driver menigheten selv direkte eller indirekte, for eksempel i form av egen stiftelse, institusjoner eller dagsenter (f. eks barnehage, alders- og sykehjem, eldresenter)?

Ja
 Nei

42. Hvis ja på 41, hva er navnet på institusjonen, hvilke målgruppe har den, hvor mange plasser og hvordan finansieres den?

Navn på institusjon/dagsenter	Målgruppe	Antall plasser	Hovedfinansieringskilde (kommunal, statlig, egne midler, brukerbetaling)

43. ”Betjener” menigheten (f.eks i form av andakter, sosiale samlinger og besøkstjeneste) kommunale, statlige og/eller private/diakonale institusjoner eller dagsenter (f. eks. eldresenter, sykehjem, asylmottak, barnehage, skole, rehabiliteringsinstitusjoner, fengsel)?
- o Ja
o Nei

44. Hvis ja på 43, hvilke institusjoner eller dagsenter, hvilke målgrupper, hva tilbyr menigheten og hvem driver arbeidet for menigheten?

Institusjon/dagsenter	Målgruppe	Type tilbud (f. eks andakt, besøkstjeneste, sosiale samlinger, undervisning, oppsøkende virksomhet)	Hvem i menigheten driver arbeidet? 1= frivillige 2= frivillige + ansatte 3= ansatte

45. Kjenner menigheten til andre diakonale institusjoner innenfor den geografiske menigheten?

Navn:

b) Kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid (ikke tilknyttet en bestemt institusjon) (i løpet av siste år)

46. Har menigheten kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid (f.eks. hygetreff, klubb, aktivitetsgrupper, kafé, besøkstjeneste)?
- o Ja
o Nei
47. Har menigheten kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid rettet mot **barn (0 - 13 år)** (f. eks småbarnstreff, babysang, barneklubb)?
- o Ja
o Nei

48. Hvis ja på 47, hvilke aktiviteter, på hvilket nivå i kirken blir arbeidet drevet/organisert, hvilke samarbeidspartnere er det eventuelt, og hvem i menigheten driver arbeidet?

Aktivitet	Nivå i kirken: 1= sokn 2= prestegjeld 3= prosti	Eventuelle samarbeidspartnere (andre enn menigheter i Dnk)?	Hvem i menigheten driver arbeidet? 1= frivillige 2= frivillige + ansatte 3= ansatte

49. Har menigheten kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid rettet mot Ja
ungdom (14 - 18 år) (f. eks ungdomskafé, ungdomsklubb, Nei
 aktivitetsgrupper)?

50. Hvis ja på 49, hvilke aktiviteter, på hvilket nivå i kirken blir arbeidet drevet/organisert, hvilke samarbeidspartnere er det eventuelt, og hvem i menigheten driver arbeidet?

Aktivitet	Nivå i kirken: 1= sokn 2= prestegjeld 3= prosti	Eventuelle samarbeids- partnere (andre enn menigheter i Dnk)?	Hvem i menigheten driver arbeidet? 1= frivillige 2= frivillige + ansatte 3= ansatte

51. Har menigheten kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid rettet mot Ja
voksne (19 - 67 år) (f. eks Unge Voksne-treff, aktivitetsgrupper)? Nei

52. Hvis ja på 51, hvilke aktiviteter, på hvilket nivå i kirken blir arbeidet drevet/organisert, hvilke samarbeidspartnere er det eventuelt, og hvem i menigheten driver arbeidet?

Aktivitet	Nivå i kirken: 1= sokn 2= prestegjeld 3= prosti	Eventuelle samarbeids- partnere (andre enn menigheter i Dnk)?	Hvem i menigheten driver arbeidet? 1= frivillige 2= frivillige + ansatte 3= ansatte

53. Har menigheten kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid rettet mot Ja
familier (f.eks familiemiddager, familiekor, samlivskurs)? Nei

54. Hvis ja på 53, hvilke aktiviteter, på hvilket nivå i kirken blir arbeidet drevet/organisert, hvilke samarbeidspartnere er det eventuelt, og hvem i menigheten driver arbeidet?

Aktivitet	Nivå i kirken: 1= sokn 2= prestegjeld 3= prosti	Eventuelle samarbeids- partnere (andre enn menigheter i Dnk)?	Hvem i menigheten driver arbeidet? 1= frivillige 2= frivillige + ansatte 3= ansatte

55. Har menigheten kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid rettet mot Ja
eldre (67 år og over) (f. eks formiddagstreff, blomsterhilsener til Nei
 jubilanter)?

56. Hvis ja på 55, hvilke aktiviteter, på hvilket nivå i kirken blir arbeidet drevet/organisert, hvilke samarbeidspartnere er det eventuelt, og hvem i menigheten driver arbeidet?

Aktivitet	Nivå i kirken: 1= sokn 2= prestegjeld 3= prosti	Eventuelle samarbeids- partnere (andre enn menigheter i Dnk)?	Hvem i menigheten driver arbeidet? 1= frivillige 2= frivillige + ansatte 3= ansatte

57. Har menigheten kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid rettet mot Ja
rusavhengige (f. eks varmetuer, aktivitetsgrupper)? Nei

58. Hvis ja på 57, hvilke aktiviteter, på hvilket nivå i kirken blir arbeidet drevet/organisert, hvilke samarbeidspartnere er det eventuelt, og hvem i menigheten driver arbeidet?

Aktivitet	Nivå i kirken: 1= sokn 2= prestegjeld 3= prosti	Eventuelle samarbeids- partnere (andre enn menigheter i Dnk)?	Hvem i menigheten driver arbeidet? 1= frivillige 2= frivillige + ansatte 3= ansatte

59. Har menigheten kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid rettet mot Ja
flyktninger og/eller innvandrere (f. eks interkulturell kafé, Nei
 flyktningsguide, internasjonale fester)?

60. Hvis ja på 59, hvilke aktiviteter, på hvilket nivå i kirken blir arbeidet drevet/organisert, hvilke samarbeidspartnere er det eventuelt, og hvem i menigheten driver arbeidet?

Aktivitet	Nivå i kirken: 1= sokn 2= prestegjeld 3= prosti	Eventuelle samarbeids- partnere (andre enn menigheter i Dnk)?	Hvem i menigheten driver arbeidet? 1= frivillige 2= frivillige + ansatte 3= ansatte

61. Har menigheten kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid rettet mot mennesker med **psykisk utviklingshemming** (f.eks kafé, grupper)? Ja Nei

62. Hvis ja på 61, hvilke aktiviteter, på hvilket nivå i kirken blir arbeidet drevet/organisert, hvilke samarbeidspartnere er det eventuelt, og hvem i menigheten driver arbeidet?

Aktivitet	Nivå i kirken: 1= sokn 2= prestegjeld 3= prosti	Eventuelle samarbeidspartnere (andre enn menigheter i Dnk)?	Hvem i menigheten driver arbeidet? 1= frivillige 2= frivillige + ansatte 3= ansatte

63. Har menigheten kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid rettet mot **somatisk syke** (f.eks besøkstjeneste, nettverksgrupper)? Ja Nei

64. Hvis ja på 63, hvilke aktiviteter, på hvilket nivå i kirken blir arbeidet drevet/organisert, hvilke samarbeidspartnere er det eventuelt, og hvem i menigheten driver arbeidet?

Aktivitet	Nivå i kirken: 1= sokn 2= prestegjeld 3= prosti	Eventuelle samarbeidspartnere (andre enn menigheter i Dnk)?	Hvem i menigheten driver arbeidet? 1= frivillige 2= frivillige + ansatte 3= ansatte

65. Har menigheten kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid rettet mot **mennesker med psykiske lidelser og/eller selvmordstruede** (f. eks aktivitetsgrupper, krisetelefon)? Ja Nei

66. Hvis ja på 65, hvilke aktiviteter, på hvilket nivå i kirken blir arbeidet drevet/organisert, hvilke samarbeidspartnere er det eventuelt, og hvem i menigheten driver arbeidet?

Aktivitet	Nivå i kirken: 1= sokn 2= prestegjeld 3= prosti	Eventuelle samarbeidspartnere (andre enn menigheter i Dnk)?	Hvem i menigheten driver arbeidet? 1= frivillige 2= frivillige + ansatte 3= ansatte

67. Har menigheten kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid rettet mot **ensomme og/eller sørgende** (f. eks sorggrupper, besøktjeneste)? Ja
 Nei

68. Hvis ja på 67, hvilke aktiviteter, på hvilket nivå i kirken blir arbeidet drevet/organisert, hvilke samarbeidspartnere er det eventuelt, og hvem i menigheten driver arbeidet?

Aktivitet	Nivå i kirken: 1= sokn 2= prestegjeld 3= prosti	Eventuelle samarbeids- partnere (andre enn menigheter i Dnk)?	Hvem i menigheten driver arbeidet? 1= frivillige 2= frivillige + ansatte 3= ansatte

69. Har menigheten kontakt- og fellesskapsbyggende arbeid rettet mot **andre grupper og/eller på tvers av aldersgrupper og livssituasjon?** Ja
 Nei

70. Hvis ja på 69, hvilke aktiviteter rettet mot hvilken målgruppe, på hvilket organisasjonsnivå i kirken, hvilke samarbeidspartnere, og hvem i menigheten driver arbeidet?

Aktivitet og målgruppe	Nivå i kirken: 1= sokn 2= prestegjeld 3= prosti	Eventuelle samarbeidspartnere (andre enn menigheter i Dnk)?	Hvem i menigheten driver arbeidet? 1= frivillige 2= frivillige + ansatte 3= ansatte

c) Diakoni i gudstjenesteliv, sjelesorg og undervisning

71. Ble **Diakoniens dag** markert i menigheten siste år (14. søndag etter pinse eller en annen søndag)? Ja
 Nei

72. Hvis ja, skjedde det eventuelt i samarbeid med andre menigheter (andre sokn)? soknet alene
 Samarbeid menigheter i:
 prestegjeldet
 prostiet
 bispedømmet

73. Arrangerte menigheten, i løpet av det siste året, **gudstjenester med et spesielt diakonalt fokus?** Ja
 Nei

74. Hvis ja på 73, hva kjennetegnet disse gudstjenestene (denne gudstjenesten)?

.....

.....

75. Har menigheten (hatt) **diakonale grupper for konfirmanter** i løpet av det siste året? Ja
 Nei

76. Har menigheten i 2004 organisert **diakonale oppgaver i forbindelse med gudstjenesten** (f.eks kirkekaffe, kirkeverter, tilrettelegging for folk med fysisk funksjonshemming (teleslynge, rullestolrampe, stor skrift))? Ja
 Nei

77. Hvis ja på 76, hvilke oppgaver/tiltak?

.....

.....

Har menigheten i løpet av det siste året organisert noen av de følgende tiltakene:

78. **Bibelgrupper/husfellesskap** Ja

Nei

79. **Alphagrupper/-kurs** Ja

Nei

80. **Åpen kirke (for stillhet, ettertanke og bønn)** Ja

Nei

81. **Bønnfellesskap** Ja

Nei

82. Hvis ja på 78 til 81, på hvilket nivå i kirken blir/ble disse tiltakene drevet, eventuelt med hvilke samarbeidspartnere, og hvem i menigheten driver/drev arbeidet?

	Nivå i kirken: 1= sokn 2= prestegjeld 3= prosti	Eventuelle samarbeidspartnere (andre enn menigheter i Dnk)?	Hvem i menigheten driver/drev arbeidet? 1= frivillige 2= frivillige + ansatte 3= ansatte
Bibelgrupper			
Alphagrupper/-kurs			
Åpen kirke			
Bønnfellesskap			

83. Har menigheten i løpet av det siste året hatt et organisert tilbud om sjelesorg, og/eller rådgivning, utover det sjelesorgarbeidet presten(e) utfører? Ja
 Nei

84. I hvilken grad har menigheten i løpet av siste år opplevd at kommunalt ansatte har henvist mennesker til sjelesorg/samtale i kirken?
- o Ikke i det hele tatt
o I liten grad
o I noen grad
o I stor grad

d) Diakonale tiltak vedrørende sosial urettferdighet og miljøvern

85. Har menigheten i løpet av det siste året hatt et engasjement i **bistandsspørsmål/menneskerettighetsarbeid** (f. eks. innsamlingsaksjoner, tiltak gjennom misjonsforeninger, interessegrupper, konfirmantgrupper, vennskapsmenighet, seminarer, utvekslingsprogram, avisinnlegg)?
- o Ja
o Nei

86. Hvis ja, på 85, hvordan har engasjementet vist seg i praksis, på hvilket nivå i kirken, eventuelt med hvilke samarbeidspartnere, og hvem i menigheten driver/drev arbeidet/aktivitetene?

Aktivitet	Nivå i kirken: 1= sokn 2= prestegjeld 3= prosti	Eventuelle samarbeids-partnere (andre enn menigheter i Dnk)?	Hvem i menigheten driver/drev arbeidet? 1= frivillige 2= frivillige + ansatte 3= ansatte

87. Har menigheten en KN-kontakt (Kirkens Nødhjelp)?
- o Ja
o Nei

88. Har menigheten i løpet av det siste året hatt et engasjement i **miljøvern** (f. eks. temasamlinger, temagudstjenester, aksjonsgrupper, konfirmantgrupper, bruktbuikk, avisinnlegg)?
- o Ja
o Nei

89. Hvis ja, på 88, hvordan viser/viste engasjementet seg i praksis, på hvilket nivå i kirken blir/ble det drevet, eventuelt med hvilke samarbeidspartnere og hvem i menigheten driver/drev arbeidet?

Aktivitet	Nivå i kirken: 1= sokn 2= prestegjeld 3= prosti	Eventuelle samarbeids-partnere (andre enn menigheter i Dnk)?	Hvem i menigheten driver/drev arbeidet? 1= frivillige 2= frivillige + ansatte 3= ansatte

90. Har menigheten i løpet av det siste året drevet aktivitet rettet mot **sosial urettferdighet** i det norske samfunnet (lobbyvirksomhet overfor politikere, avisinnlegg, deltakelse i demonstrasjoner, solidaritetsgrupper osv.)
- o Ja
o Nei

91. Hvis ja på 90, hva består/bestod den aktiviteten i, på hvilket nivå i kirken, eventuelt med hvilke samarbeidspartnere og hvem i menigheten utfører/utførte aktivitetene?

Aktivitet	Nivå i kirken: 1= sokn 2= prestegjeld 3= prosti	Eventuelle samarbeids-partnere (andre enn menigheter i Dnk)?	Hvem i menigheten utfører/utførte aktivitetene? 1= frivillige 2= frivillige + ansatte 3= ansatte

92. Har menigheten i løpet av det siste året tilbudt **praktisk hjelp, solidarisk støtte, rådgivning og oppsøkende arbeid overfor vanskeligstilte i menigheten** (f.eks. kirkeasyl, leksehjelp, barnevakt, økonomisk hjelp)?

o Ja
o Nei

93. Hvis ja på 92, hva består/bestod tilbudet i, på hvilket nivå i kirken, eventuelt med hvilke samarbeidspartnere og hvem utfører/utførte aktivitetene?

Tjeneste/Aktivitet	Nivå i kirken: 1= sokn 2= prestegjeld 3= prosti	Eventuelle samarbeids-partnere (andre enn menigheter i Dnk)?	Hvem i menigheten utfører/utførte aktivitetene? 1= frivillige 2= frivillige + ansatte 3= ansatte

5. Menighetens diakonale profil

I det følgende skal dere se bort fra de tiltak som menigheten selv driver, og på fritt grunnlag svare på hvordan dere vurderer viktigheten av ulike tiltak, som diakonale oppgaver.

I hvilken grad er dere enige i at de nedenfor nevnte virksomhetene representerer *viktige områder for diakonal innsats i kirken?* **Det er altså tale om å vurdere dem som diakonal innsats, og ikke som kirkelig virksomhet mer allment.** Sett ring rundt det aktuelle tallet.

Vi mener at det er viktig i kirkens diakoni å:	Ikke viktig				Veldig viktig
94. drive ungdomsdiakonale tiltak i form av ungdomsklubb, ”sted å være”, nattkafé e.l.	1	2	3	4	5
95. drive velferdstiltak i samarbeid med kommunen	1	2	3	4	5
96. arrangere diakonale gudstjenester	1	2	3	4	5
97. være de svakes røst i norsk offentlighet	1	2	3	4	5
98. organisere diakonale grupper/ diakoniundervisning i konfirmantarbeidet	1	2	3	4	5
99. drive sosialt arbeid blant rusmisbrukere	1	2	3	4	5
100. arrangere sosiale treff for eldre	1	2	3	4	5
101. drive oppsøkende sosialt arbeid	1	2	3	4	5
102. drive barnehage, barnepark, annet barnetilsyn	1	2	3	4	5
103. arrangere bønnegrupper/-fellesskap	1	2	3	4	5
104. organisere sorggrupper og andre grupper for personer i krise	1	2	3	4	5
105. drive krisetelefon	1	2	3	4	5
106. drive eldresenter	1	2	3	4	5
107. drive sjelesorg	1	2	3	4	5
108. drive arbeid blant flyktninger og asylsøkere	1	2	3	4	5
109. drive sosialt arbeid blant sosialt utstøtte	1	2	3	4	5
110. organisere Alphakurs/bibelstudiegrupper	1	2	3	4	5
111. betjene/ samarbeide med institusjoner i nærmiljøet	1	2	3	4	5
112. delta i kommunale samarbeidsgrupper/nettverk	1	2	3	4	5
113. drive familiearbeid i form av grupper, rådgivning, nabohjelp, avlastningstilbud e.l.	1	2	3	4	5
114. delta i lokale kriseteam	1	2	3	4	5
115. samarbeide med ulike ideelle og humanitære organisasjoner	1	2	3	4	5
116. rekruttere og utruste frivillige medarbeidere	1	2	3	4	5

Vedlegg 2 – spørreskjema

117. drive politisk påvirkning for helse- og/eller sosiale reformer	1	2	3	4	5
118. drive barnegruppe, sangkor for barn	1	2	3	4	5
119. engasjere seg i bistand og bistandsspørsmål	1	2	3	4	5
120. utøve omsorg for syke	1	2	3	4	5
121. engasjere seg i arbeid for menneskerettigheter og en rettferdig fordeling av goder	1	2	3	4	5
122. drive besøkstjeneste	1	2	3	4	5
123. møte menneskers åndelige behov	1	2	3	4	5
124. arbeide med miljøspørsmål	1	2	3	4	5
125. annet, spesifiser: _____	1	2	3	4	5

Nedenfor er det formulert en del påstander om menighetens forhold til lokalsamfunnet og samarbeid med kommunale instanser. Det vi ber deg om, er å ta stilling til i hvilken grad du er enig eller uenig i påstandene gjennom å krysse av på en skala fra 1 til 5 til høyre for hver påstand. 1=helt uenig, 2= delvis uenig, 3= hverken enig eller uenig (vet ikke, ingen mening), 4= delvis enig, 5= helt enig

	1	2	3	4	5
126. For vår menighet er det viktig å engasjere oss bredt i saker som angår lokalsamfunnet	☐	☐	☐	☐	☐
127. Kommunen regner menigheten som en ressurs i velferdssammenheng	☐	☐	☐	☐	☐
128. Kommunen er lite opptatt av det som skjer i menigheten og det arbeidet menigheten er engasjert i	☐	☐	☐	☐	☐
129. I samarbeid med kommunen er det sider ved den kirkelige identiteten som menigheten må tone ned	☐	☐	☐	☐	☐
130. Det er i hovedsak menigheten som tar initiativ til samarbeid med kommunen	☐	☐	☐	☐	☐
131. Det er i hovedsak kommunen som tar initiativ til samarbeid med menigheten	☐	☐	☐	☐	☐
132. Kommunen ønsker samarbeid med menigheten fordi den har en spesiell kompetanse knyttet til åndelige og eksistensielle spørsmål	☐	☐	☐	☐	☐
133. Kommunen ønsker samarbeid med menigheten fordi den har et stort aktivitetstilbud innen områder der kommunen har et ansvar	☐	☐	☐	☐	☐
134. Kommunen ønsker samarbeid med menigheten fordi kirken har stor tillit blant folk i lokalsamfunnet og gir troverdighet	☐	☐	☐	☐	☐

Til slutt:

135. Har dere noen kommentarer til skjema, eller er det noe informasjon som dere brenner inne med?

.....
.....

136. Hvem har fylt ut skjema på vegne av menigheten? Stilling:

.....

Tusen takk for hjelpen!